

Χ Ρ Υ Σ Α Λ Λ Ι Σ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΑ, ΠΟΙΚΙΛΑ.

ΤΟΜΟΣ Β΄. | 29 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ, 1864. | ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 28.

ΑΝΑΒΑΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΕΡΚΗΝ.

ΜΙΑ τῶν διακαεστέρων ἐπιθυμιῶν μου ἐπισκεφθέντος τὴν νῆσον τοῦ Πολυκράτους καὶ Πυθαγόρου ἦν νὰ ἀναβῶ καὶ ἐπὶ τοῦ ὄρους Κέρκου ἢ Κερκετέως κατὰ τὸν Πλίνιον, ἔχοντος ὕψος κατὰ τὰς γενομένας καταμετρήσεις 1570 μέτρων ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἡ καταπληκτικὴ αὐτοῦ ἀποψὶς τῷ ἐκ τῆς Χίου καταπλέοντι, ὁ ποικίλος αὐτοῦ σχηματισμὸς, ἔχων ὁμοιότητα ὁρέων ἐπιτεθειμένων ἀλλήλοις, αἱ διάφοροι καὶ πολλαὶ αὐτοῦ ἐξογκώσεις καὶ κατωφέρειαι οὐχὶ ὁμαλῶς ἐπικλίνουσαι, ἀλλ' ὡσεὶ κρημιζόμεναι εἰς τὰ κύματα, διεγείρουσι τὴν περιέργειαν καὶ τὸν θαυμασμὸν συνάμα τοῦ περιηγητοῦ καὶ κινουῖσιν αὐτὸν νὰ τὸ ἀναβῇ. Ἠδίκουν ἂν λοιπὸν ἑμαυτὸν καὶ κατελίμπανον ἀνεκπλήρωτον τὴν ἐπιθυμίαν μου ταύτην, εἰ περιεργασθεὶς καὶ σπουδάσας τὰ λείψανα τῆς ἀρχαίας Σαμιακῆς τέχνης δὲν ἐθαύμαζον ἐκ τοῦ πλησίον καὶ τὸ ἐξάισιον καὶ κολοσσικὸν τοῦτο τοῦ δημιουργοῦ ἔργον, ἔνθα ὁ Θεὸς ἔρησε τὴν δόξαν του, ὅπως ἐκπλήσῃ καὶ διεγείρῃ τὸν θαυμασμὸν τῶν χαμαιζήλων καὶ τοῖς ταπεινοῖς προσκειμένων ἀνθρώπων.

Τὴν δύσκολον δὲ ταύτην ἐπὶ τὸ ὄρος τοῦτο ἀ-

νάβασίν μου καὶ τὰς ἐκ τοῦ ὕψους ἐκείνου ἐντυπώσεις μου εὐρήσεις ἐν τοῖς ἐξῆς ἐκτεθειμένας, ὡς περὶ ἐργε ἀναγνώστα, αἵτινες εἴθε γένοιτο ἀφορμὴ μικρὰ νὰ σὲ διεγείρωσιν εἰς τὸ περιεργάζεσθαι οὐχὶ μόνον τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων ἐν ταῖς πόλεσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ τοῦ πανσόφου Θεοῦ ἐν τοῖς δάσσεσι, τοῖς ποταμοῖς, τοῖς ὄρεσι, διότι καὶ δι' αὐτῶν ἡ ζωηρὰ φαντασία ἀναπτερουμένη ἐνοῦται μετὰ τοῦ δημιουργικοῦ ἐκείνου πνεύματος τῆς φύσεως, καὶ ἐξαίρουσά σε εἰς θαυμασμὸν, σὲ κινεῖ νὰ ἐπιφωνῆς μετὰ τοῦ ψαλμωδοῦ, «ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου Κύριε, πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας!»

Δύο εἰσὶν αἱ πρὸς τὸν Κέρκην ἀγροῦσαι ἀτραποί, ἀμφότεραι δύσβατοι λίαν καὶ ἐπικίνδυνοι, ἡ μία ἐκ τοῦ Μαραθοκάμπου, ἡ δ' ἄλλη ἐκ τοῦ πρὸς βορρᾶν κειμένου Καλαμβακτασίου, μικροῦ πολισματίου, ὀλίγον τῆς θαλάσσης ἀπέχοντος καὶ πρὸς τὴν Χίον ἀποβλέποντος, ἀλλ' ἀμφότεραι εἰσὶ τῆς φύσεως ἔργα καταπληκτικὰ, σκαφθεῖσαι εἰς βάθος μέγα ὑπὸ τῶν συνήθως γινομένων βραγδαιοτάτων ὑετῶν καὶ ὅμοιαι μᾶλλον χαράδραις, τὴν φρίκην ἐμποιοῦσαι ἐν αὐταῖς κατὰ ἀποστήματα ἀπαντᾷ τις κεκομμένους ἀκαταλογίστους ὄγκους βράχων, ἐτοιμοὺς νὰ κυλήσωσιν ὑπὸ τῆς βίας τῶν καταφερομένων ὑδάτων ἢ ὑπὸ ἀσθενοῦς καὶ ἀσημάντου σεισμοῦ νὰ ὀρμήσωσιν παταγωδῶς εἰς τὴν θάλασσαν πᾶν τὸ προστυχὸν συμπαρασύροντες.

Ἐκτός δὲ τούτων τῶν ἐπὶ τὸ ὄρος ἀγούσων ἀτραπῶν εἰσι καὶ ἕτεραι δεικνυόμεναι ὑπὸ τῶν ποιμένων, ἀνακαλυψάντων αὐτάς ἐν τῇ ποιμενικῇ αὐτῶν περιπλανήσει. Ἄλλ' ἢ ἤττον δύσβατος ἐστὶν ἢ ἀπὸ τοῦ Μαρθοκάμπου, πόλεως μικρᾶς πρὸς νότον κειμένης καὶ χιλίας ἀριθμούσης οἰκίας, καὶ ταύτην κἀγὼ διήνυσα εἰς τὴν ἀνάβασίν μου.

Κατελίπομεν τὴν κομόπολιν ταύτην καὶ ἐπόμεινοι τῷ ὁδηγῷ εἰσῆλθομεν εἰς στενωπὸν τραχυτάτην, διαφόρους ἔχουσαν λοξοδρομίας, ἀλλὰ μίαν καὶ μόνην διεύθυνσιν καὶ κλίσιν, πρὸς τὰ ἄνω. Οἱ κόποι δ' ἡμῶν, βαινόντων ἐπὶ τοιαύτης πετρώδους καὶ ξηρᾶς στενωποῦ, ἐμετριάζοντο ὑπὸ τῶν τερπνῶν καὶ ἀστείων ἡμῶν ὁδοιπορικῶν ὀμιλιῶν, διότι ἡ συνοδία μου συνέκειτο ὑπὸ ὀκτώ φίλων συμφωνησάντων πρὸς τοῦτο καὶ ἐπτὰ χωρικῶν, τῶν μὲν ὡς ὁδηγῶν χρησιμευόντων τῶν δὲ κομιζόντων τὰ πρὸς τροφήν καὶ ἀνάπαυσιν ἐπιτήδεια. Εἵχομεν προετοιμάσει ἀπὸ τῆς προλαβούσης δύο κκλά καὶ ἐκλεκτὰ ἐρίφια, ἐκομίζετο δὲ καὶ οἶνος ἀνθοσμίας καὶ θήρα ἀνταξία καὶ Λουκουλίφ τραπέζη καὶ τ' ἄλλα ἄφθονα. Ἦτο δὲ ἡ τῆς ὁδοιπορίας ἡμέρα ἡ δεκάτη καὶ πέμπτη τοῦ Ἰουλίου, γλυκῆς δ' οὐρανός, ὡς εἶναι πάντοτε τῆς Ἰωνίας καὶ ζεφυρίτις αὐρα ἀρωματώδης ἐπέχεεν εἰς τὰ πρόσωπα ἡμῶν τὴν εὐθυμίαν καὶ ἀγαλλίασιν. Ἡ εὐθυμία δ' ἡμῶν αὕτη κῆρξεν μᾶλλον, ὅτε μετὰ ἡμισίας ὥρας ὁδὸν εἰσῆλθομεν εἰς δάσος ἀραιόφυτον νέων πιτυῶν, ὧν τὸ ψιθύρισμα κατὰ τὸν βουκολικὸν ποιητὴν, τὸ προερχόμενον ἐκ τῆς ἐπιπνεύσεως ἐπὶ τῶν φύλλων αὐρᾶς καὶ τὸ ἐξ αὐτῶν ἐκπεμπόμενον ἄρωμα νέαν ἡμῖν ἐδίδο ζῶην καὶ εἰς χρόνους νεότητος ἀνήγεν εὐδαιμόνας. Ἀσπρα, φωνὰ, ἀλλελαγμοὶ ζῶηροι καὶ συνεχεῖς ἠκούοντο μέχρις οὗ διήλθομεν τὸ δάσος τοῦτο, δάσος θαυμαστὸν ἄλλοτε, ὡς μαρτυρεῖται ἐκ τῶν ἀπείρων κορμῶν δένδρων ἀποκοπέντων ὑπὸ τοῦ πελέκειος τοῦ Ἰυλοκόπου πρὸς χρεῖαν τῶν κατοίκων τῆς μικρᾶς ταύτης πόλεως. Ἦδη δένδρῳλια ὅλως νέαν ἀνεφύσαν, σποράδην δὲ ἴστανται ἐτι κορμοὶ κεκαυμένοι καὶ κεκομμένοι μαρτυροῦντες καὶ ὑποδηλοῦντες, ὅτι ἡ αὕτη τύχη περιμένει καὶ τὴν νέαν ταύτην γενεάν τῶν φυτῶν. Μετ' οὗ πολὺ ἐφθάσαμεν εἰς ἐκκλησιδίων καθιερωμένον τῷ Εὐαγγελιστῇ καὶ ἐπιστηθίῳ τοῦ Σωτῆρος μαθητῇ, ἀλλ' ἐσπεύσαμεν, ὅπως ἴδωμεν ἐκεῖ ἐγγύς, ὑπεράνω ὑψώματός τινος ὠχυρωμένου ἐκ τμημάτων βράχων, ἄβυσσον ὑπερμεγέθη, ἧς τὸ στόμιον 43 περίπου μέτρων περιφερείας, ὁμοιάζει πρὸς φρέαρ.

Καὶ τοὶ δὲ τὰ πλάγια τῆς ἀβύσσου φαίνονται ὡσεὶ ὑπὸ ψαλίδος κεκομμένα, οὐδεμία ἡμῶς ὑφίσταται ἀμφιβολία, ὅτι εἶνε ἔργον παράδοξον τῆς φύσεως, ἧτις καὶ διὰ τῶν τοιούτων ἐκπλήσσει καὶ διεγείρει τὸν θαυμασμόν καὶ τὸν φόβον τοῦ ἀσθενεστεροῦ καὶ ἰσχυροτέρου τῆς δημιουργήματος, τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ ἄβυσσος αὕτη φέρει τὸ ὄνομα τοῦ Παναρέτου, κατοικοῦ τινος τοῦ ὄρειου χωρίου τοῦ Πλατάνου. Διὰ τὴν ἐκλήθη τῷ ὀνόματι ἐκείνου, τοιοῦτόν τι λέγει ἡ ζωσα τῶν κατοίκων παράδοσις, ἣν καὶ ἐξιστοροῦμεν πρὶν ἢ λεπτομερῶς περιγράψωμεν αὐτήν. Πρὸ ἑκανονταετίας ὁ περιέργος καὶ ἀτρόμητος οὗτος κάτοικος τοῦ Πλατάνου ἀπεπειράθη μετὰ τινῶν φίλων του νὰ ἐξετάσῃ τὸ μυστηριώδες βάθος τῆς ἀβύσσου ταύτης, καὶ ἐπὶ τῷ σκοπῷ τούτῳ ἐδέθη διὰ σχοινίου μακροῦ καὶ δυνατοῦ καὶ κατήρχετο κατὰ μικρὸν φέρων εἰς τὰς χεῖράς του καὶ δάδας πρὸς φωτισμόν. Μετὰ τινὰς δὲ στιγμὰς σκοτοδινίας ὀλεθρία κατασχούσα αὐτὸν αἰφνιδίως, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ συλλάβῃ τὸ σχοινίον διὰ τῶν χειρῶν του, χωρὶς ὅμως νὰ σκεφθῇ ὅτι ὠφελεῖ νὰ ῥίψῃ τὰς δάδας. Μετ' οὗ πολὺ οἱ σύντροφοὶ του ἤκουσαν ἐκ τοῦ ὕψους γεναγμὸν ἐπιθανάτιον, καὶ αἰφνης, ἀποσῶραντες τὴν χορδὴν, ἀνεγνώρισαν πάραυτα τὴν αἰτίαν τὴν προξενήσασαν τὸν θάνατον τοῦ ἀτυχοῦς Παναρέτου ὁ δυστυχῆς οὗτος ἔκαυσε διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν τὸ κρατοῦν αὐτὸν σχοινίον, γενόμενος θύμα τῆς μεγάλης αὐτοῦ περιεργείας. Ἐπέτυχε δὲ νὰ ἀφίσῃ τὸ ὄνομά του εἰς τὸ καταπύον τὸ σῶμα του βάραθρον, ἀσθενὲς τεκμήριον παρηγορίας τοῖς συγγενεῖσι καὶ φίλοις αὐτοῦ!

Εἶπομεν, ὅτι τὸ στόμιον τοῦ βάραθρου τούτου τοῦ Παναρέτου, ἔχει 43 μέτρων περιφέρειαν, ἀλλὰ τὸ βάθος αὐτοῦ εἶναι ἀπειρον καὶ ἀκαταλόγιστον. Τὸ βλέμμα ἀποπειρώμενον νὰ εἰσδύσῃ εἰς αὐτὸ καταθρομβοῦται καὶ τρομάζει, ὁ δὲ δειλὸς παρατηρητὴς ἀποσύρεται μακρὰν ἀμέσως, ὡς ὁ ὁδοιπόρος ἐκεῖνος, ὅστις ὀδεύων ἀπαντήσῃ αἰφνης ὑπὸ τοῦς πόδας αὐτοῦ τρομερὸν ὄφιν. Εἰς τὸ χαῖνον δ' ἐκεῖνο βάραθρον, τὸ ὅποιον οὐδένα ἔχει φραγμὸν, οὐδεμίαν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν ὑποστήριξιν, αἰσθάνεται τις τὸ δυσπερίγραπτον ἐκεῖνο εἶδος τῆς σκοτοδινιάσεως, ὅπερ οἱ περιηγητὰι διηγούνται ἡμῖν ὅτι πάσχουσι καθορώντες τὸν καταρρέακτον τοῦ Νιαγάρα, ἢ διαβαίνοντες τὸν ποταμὸν αὐτὸν καὶ ἐκ τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ γεφύρας κατοπτρῶντες τὸ σφοδρὸν αὐτοῦ ρεῦμα. Ῥίπτων τις πέτρας ὀγκώδεις ἐπὶ τοῦ βάραθρου ἐκείνου ἀκούει αὐτὰς

κυλιομένας καὶ ἀναπηδῶσας ἐπ' ἀπειρον κατὰ μῆκος τῶν πλαγίων τοῦ βράχου, τὸ δὲ οὐς ἐκπλήττεται ἐπὶ μακρὸν προσβαλλόμενον ἐκ τοῦ θορύβου τούτου τοῦ ὑποδεικνύοντος τρομερὸν τι βάθος. Οἱ κάτοικοι ἀξιοῦσιν, ὅτι τὸ παράδοξον τοῦτο φρέαρ συγκοινωνεῖ τῇ θαλάσῃ ἐξ ἧς ἀπέχει μίαν λσύγαν, καὶ ὅτι, παραττομένης αὐτῆς, ὑπόκωφος τις μυκηθμὸς ἀνέρχεται ἀπὸ τοῦ βάθους τούτου ὡς ὁ τῶν κυμάτων τῶν κυλιομένων κατὰ τῶν βράχων.

Καταλιπόντες τὸ δυστυχές, ἀλλ' ἔνδοξον μνημα τοῦ Παναρέτου κατηθύνθημεν εἰς ἐκκλησιδίων καθιερωθὲν τῇ Παρθένῳ, καὶ φέρον τὸ ὄνομα Παναγίας τοῦ Χατζῆ-Μανώλη, ὡς ἰδρῶθεν παρ' ὀμῶν μου προσκυνητοῦ τῆς Ἱερουσαλὴμ, τῆς Ἁγίας ἐκείνης γῆς, ἣν ἐπάτησαν οἱ πόδες τοῦ Σωτῆρος, καὶ ἧτις τοσαύτας ἱεράς κατέχει ἀναμνήσεις. Τὸ ἐκκλησιδίων τοῦτο ἀπέχει ὀλίγας στιγμὰς ἀπὸ τοῦ βάραθρου, γράφα δὲ τις μετὰ παιδὸς κατοικοῦντες εἰς μικρὸν κελλίον συνεχόμενον τῷ ναϊδίῳ ἔχουσι τὸ ἱερὸν καθῆκον νὰ διατηρῶσι τὴν κανδύλαν τῆς Παναγίας καὶ φροντίζωσι περὶ τῆς καθαρότητος αὐτοῦ. Ὁ ναῖσκος οὗτος ἐκτισμένος ἐπὶ τῶν ὄχθων χειμάρρου τινός, ἔχει θέσιν καταλληλοτάτην πρὸς μελέτην καὶ προσευχὴν μακρὰν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν βιωτικῶν μεριμνῶν, μακρὰν τῆς τύρσης καὶ τῶν παθῶν, καθίσταται ἐξαιρετὸν ἐνδιαίτημα παντὸς κορεσθέντος ὑπὸ τῶν ἠδονῶν τοῦ κόσμου καὶ ἐπιποθοῦντος τὴν ἡσυχίαν καὶ μοναξίαν. Πλάτανοι ὠραῖοι καὶ μεγαλοπρεπεῖς, ἀναδενδράδες ἐκ κλημάτων, καὶ παχεῖς κισσοὶ κομβώδεις, ἐπικοσμῶντες μεγάλα τμήματα βράχων, ὁ διηνεκῆς φλοίσθος χειμάρρου ῥέοντος ἠρέμα εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ ἐκκλησιδίου, τὸ ἀρμονικὸν ψιθύρισμα τὸ διαφεύγον ἐκ κοιλάδος πιτυῶν ὑπὸ ἀνέμου παραττομένων, τὸ πᾶν τέλος συντείνει εἰς τὸ κατασῆσαι τὸ μέρος τοῦτο γραφικόν, θρησκευτικὸν καὶ παθητικόν. Εἶναι ἐρημητήριον, οἷον δύναται τις νὰ ὀνειροπολήσῃ ἐν στιγμαῖς λύπης καὶ ἀθυμίας, ὅποτε ἀπαυδήσας τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν ἀδικῶν αὐτῶν, ἤθελε ποθήσῃ ἄσυλον χρησιμεῦσον αὐτῷ εἰς σκέπην καὶ καταφυγὴν ἐκ τῶν συκοφαντιῶν, καὶ ὅπου μόνος ὁ περὶ Θεοῦ στοχασμὸς δύναται νὰ ἀποτρέπῃ τὴν ψυχὴν ἀπὸ τῶν μεριμνῶν τῆς παρούσης ζωῆς, βυθίζων αὐτὴν εἰς τὴν συνεχῆ καὶ εἰρηνικὴν τοῦ νοῦς μελέτην.

Παραιτήσαντες, ἣν ἀνωτέρω ἐδέσσε νὰ περιγράψωμεν θελητικὴν τοποθεσίαν τῆς Παναγίας Χατζῆ-Μανώλη, ἐπορεύθημεν εἰς τὴν λεγομένην Κα-

κοπεράστο, ἀπέχουσαν δέκα λεπτὰ τῆς ὥρας. Ἄλλ' ὅπως φθάσωμεν ἐκεῖσε ὑπεμείναμεν τοσαύτας δυσκολίας, ὅσας δὲν ὑπέστημεν καθ' ὅλην τὴν διανυθείσαν ἀπὸ Μαρθοκάμπου ὁδόν. Ἦτο ἀνάγκη νὰ παραπορευώμεθα πρὸς τὰ ἀριστερὰ τῶν ὄχθων τοῦ αὐτοῦ χειμάρρου ἀκολουθοῦντες στενωπὸν στενοτάτην ἐν ταῖς πλευραῖς τοῦ ὄρους. Ἡ στενωπὸς αὕτη ἐστὶ κατὰ τοσοῦτον ἐστενευμένη, ἢ δὲ προεξελαυνομένη φάραγξ τοσοῦτω βαθεῖα καὶ κρημνώδης, ὥστε ἔδωκαν τῇ διαβάσει ταύτῃ τὸ ἐπάνωμον ὃ φέρει. Ὅτε ὁ ἀνεμὸς φυσᾷ σφοδρὸς καὶ δυνατὸς, ἀδύνατόν ἐστι νὰ ριψοκινδυνεύσῃς ἐκεῖ ἀτιμωρητὶ βεβαίως ἢ θελες ὑποστῆ τὸν κίνδυνον σχεδὸν τὸν ἀναπόφευκτον, νὰ παρασυρθῆς εἰς τοὺς κρημνοὺς.

Εἰς τὴν ἐσχατίαν τῆς ἐπικινδύου ταύτης ὁδοῦ, ἀνέβημεν κλίμακα ἐκ 22 βαθμίδων, καὶ εὐρέθημεν ἐπὶ τοῦ βηλοῦ σπηλαίου ἔχοντος πλάτος 8 μέτρων, ὕψος δὲ πρῶτον μὲν 10, εἶτα 30. Ἐν τῇ εἰσόδῳ ὑπάρχει ναῖσκος καθιερωμένος τῇ κακοπεράστῳ Παναγίᾳ εἶτα κατελθόντες τριάκοντα βήματα, παρατηρήσαμεν ἐν τῷ βάθει τοῦ σπηλαίου δεξαμενὴν τεχνικὴν, ἐν ἣ συνάγεται τὸ ὕδωρ, ὅπερ πίπτει κατὰ σταγόνας ἐκ τῶν πλαγίων τοῦ βράχου. Ἀπειράριθμοι σταλακτῖται ἤρτηνται ἐν εἶδει στεφάνων ἢ ἀνθέων πανταχόθεν, σχηματισθέντες διὰ μικρῶν βρονθῶν ἀπολελιθωμένων, αἵτινες ἀπ' αἰῶνος εἰς αἰῶνα πίπτουσιν ἀεὶ ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν θόλων. Ἀπὸ τῆς Παναγίας τῆς Κακοπεράστου ἐπανήλθομεν πάλιν εἰς τὴν τοῦ Χατζῆ-Μανώλη καὶ διηθύνθημεν πρὸς δυσμάς. Ἐντεῦθεν ἄρχεται κυρίως ἡ ἀνάβασις ἀποβαίνουσα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιμοχθός. Διηλύσαμεν δίωρον πλήρη ταλαιπωριῶν καὶ μόχθων πορείαν ὑπερπηδῶντες ἢ ἀναρρήχόμενοι ἐπὶ τῶν πλευρῶν γεμόντων ἀπὸ ἄκρας βράχων κινουμένων εἰς τὴν δύναμιν τῶν χειρῶν μας, αὐλακωθέντων ἀπὸ τὰς φάραγγας καὶ κατεσχισμένων διὰ χιλίων σχισμᾶδων. Ἐν τούτοις μετὰ δίωρον τέλος ταλαιπωρον ἀνάβασιν ἠγγίσαμεν, ἔχοντες τὰς χεῖρας ἐκδεδαρμένας καὶ τὰ ἐνδύματα κατεσχισμένα, εἰς τὸ τοσοῦτον ἐπιθυμητὸν ὁροπέδιον τῆς σειρᾶς ταύτης.

Φθάσαντες ἐκεῖσε, ἀπελείπετο ἡμῖν νὰ ἀναβῶμεν τὴν ὑψηλοτέραν κορυφὴν, πορευόμενοι κατὰ μῆκος βράχους, ἧτις προχωρεῖ ὑψοῦμένη πάντοτε ἀπὸ τοῦ Βορειανατολικοῦ πρὸς τὸ Νοτιοδυτικὸν τοῦ ὀρίζοντος καὶ σχηματίζουσα ὡς διαφόρους βαθμίδας γιγαντιαίας μέχρις ἐκείνης, ἧτις ὑπέρεται πασῶν καὶ ἧτις φθάνει εἰς ὕψος 4570 μέ-

τρων. Ἐκεῖ πᾶσα βλάστησις ἐκλείπει καὶ μόνον ἀρωματικά τινα καὶ ἀκανθώδη φυλλώματα κατέχωσαν τὰς ρίζας των ἐν μέσῳ τῶν βράχων, καλυπτομένων κατὰ διάστημα ἐξ ὠχρᾶς χλωρότητος. Ἐπὶ τοῦ ἀπογειοτάτου ἄκρου τῆς βράχους ταύτης οἱ Σάμιοι κατὰ τὸν τελευταῖον τῆς ἀνεξαρτησίας πόλεμον κατεσκευάσαν μικράν τινα θέσιν χρησιμεύουσαν ὡς σκοπιάν, ἐξ ἧς ἠδύνατο νὰ ἐπιδείξῃσι μακρόθεν διὰ τοῦ πυρὸς τῶν θάμνων, τὴν προσέγγισιν τοῦ ἐχθροῦ. Ἡ οἰκοδομὴ αὕτη γενομένη ἐσπευσμένως, ἡμικρημισμένη δὲ τὰ νῦν, μοι ἐπέτρεψε καταφυγὴν ἐπ' ὀλίγον κατὰ τῆς σφοδρότητος τοῦ ἀνέμου, πνέοντος τότε, καὶ ἀπειλοῦντος νὰ μὲ μεταφέρῃ τοῦ μὴ θεαθῆναι ἐν ἀνέσει τὸν ἀσύγκριτον ὀρίζοντα ἀνεπισσόμενον μαγευτικώτατα ἐνώπιόν μου. Ποτὲ θέαμα μεγαλοπρεπέτερον, ποτὲ πανόραμα εὐρύτερον καὶ ποικιλώτερον δὲν παρεστάθη ὑπὸ τὰ βλέματά μου!

Ἐμείνα ἐπὶ χρόνον μακρὸν ὥσει προσηλωθεὶς καὶ ὡς κυριευθεὶς ὑπὸ θαυμασμοῦ, πρὶν ἢ συλλογισθῶ, ἵνα σπουδάσω τὸ ἄπειρον καὶ θαυμάσιον τοῦτο εἶδος τοῦ ἀληθοῦς γεωγραφικοῦ χάρτου, ἅστις ἀνεπτύσσεται οὕτως ἐπ' ἄπειρον πέραν τοῦ ὄρους, ἐφ' οὗ τῆς κορυφῆς ἤμην τοποθετημένος. Οὐρανὸς καθαρὸς καὶ διαφανὴς, πεφωτισμένος, ὡς ἦν ὑπὸ ζωηρωτάτου ἀρκτικού ἀνέμου, οὐδὲν παρενόβαλλε πρόσκομμα εἰς τὴν ὄρασίν μου, καὶ ὁ ὀπτήρ μου διηρῆνα εὐχερῶς τὰς μάλλον μεμακρυσμένας ἀποστάσεις. Ἐκείθεν τῷ ὄντι ἀνεφαίνετο ἡ θάλασσα τοῦ Αἰγαίου μετὰ τῶν πλειοτέρων νήσων, αἵτινες τὴν διασπείρουσιν ἀπὸ τῆς Ρόδου πρὸς νότον, μέχρι τῆς Λήμνου πρὸς ἄρκτον. Βορειοδυτικῶς δὲ τὸ ὄρος Ἄθω ἀνορθοῖ τὸν ὑπερμεγέθη ὄγκον του, φαινόμενον, ὅτι ἐπισκιάζει μέρος τοῦ Ἀρχιπελάγους. Πρὸς Ἀνατολὰς τὰ διάφορα ὄρη τῆς Ἐλλάσσοδος Ἀσίας, μέχρι τῆς χιονώδους σειρᾶς τοῦ Ταύρου, σχεδιογραφουσιν ἐν σύμπλεγμα ἄπειρον πεδιάδων καὶ κοιλάδων, κόλπων καὶ ἀκρωτηρίων. Παρατηρουμένων τῶν πραγμάτων ἀπὸ τοσοῦτου ὕψους, αἱ ἀποστάσεις ἐξαλείφονται, αἱ νῆσοι προσεγγίζουσι καὶ φαίνονται ὥσει τὴν χεῖρα ὀρεγόμεναι ἀλλήλαις! Αἱ Κυκλάδες φαίνονται ἠνωμένοι ταῖς Σποράδασι, ἡ Εὐρωπαϊκὴ καὶ Ἀσιατικὴ Ἑλλάς ἀντασπάζονται ἀμοιβαίως, καὶ ὁ θεατὴς ἐναγκαλιζέται δι' ἐνὸς βλέμματος τοὺς δύο τούτους κόσμους, οὗς ἡ ἱστορία καὶ ἡ ποίησις κατόκιον ὑπὸ τοσοῦτων ἀναμνήσεων, καὶ οὗς ἡ φύσις ἐτι καὶ νῦν ἀτπάζεται ἐρω-

τικῶς! Τοσοῦτόν ἐστι ὠραῖον τὸ φωτίζον αὐτὰς φῶς καὶ θαυμάσιος ὁ κοσμῶν αὐτοὺς οὐρανός!

Διακρίνων τις ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀερίου, οὕτως εἰπεῖν, ὄροπέδιου τούτου γαίας τοσοῦτον μακρυσμένης, κατανοεῖ ὅτι ἡ νῆσος Σάμος ὀλόκληρος δεικνύται μετ' ἐντελοῦς καθαρότητος καὶ ὅτι τὸ ὄμμα δρᾶττεται πάντων τῶν χαρακτήρων αὐτῆς, καὶ δίδει λόγον ἀκριβοῦς καὶ πιστὸν τῆς φυσιογνωμίας, ἣν παρίστησι. Αἱ κοιλάδες, αἱ σειραὶ τῶν ὄρεων μετὰ τῶν διακλαδώσεων τῶν διαφόρων, ὁ σχηματισμὸς τῶν παραλίων, αἱ κατοικούμεναι καὶ καλλιεργούμεναι ἄκραι αὐτῆς καὶ ὅσαι ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ καλλιέργεια δὲν ἐπεσκέφθησαν, πάντα ταῦτα ἀποκαλύπτονται, ὡς διάφοροι λεπτομέρειαι μεγάλῃς τινὸς εἰκόνας, ἀλλ' εἰκόνας ζωῆς καὶ ἐμφύχου, ἣν αὕτη ἡ φύσις ἰδίαις χερσὶν ἐζωγράφησε, καὶ ἐφ' ἧς ἐρρίψαι πολυμῆρὰ καὶ μεγαλοπρεπῆ χαρακτηριστικά, ὡς ἐπίσης γραμμὰς κομψᾶς καὶ περιγραφᾶς χαριέσσας.

Καθ' ἣν στιγμὴν περιεργαζόμεν τὸ ὄρος τοῦ Προφήτου Ἡλιοῦ, κείμενον κατωτέρω ἐκείνου ἐν ᾧ ἱστάμην κατὰ πρῶτον, καὶ τὸ ὅποιον καλεῖται Λιθαδάκια, παρετήρησα ἀετὸν, ὅστις ἵπτατο ἔχων ἀνατεταμέναις τὰς πτέρυγας ἄνωθεν τοῦ ἱεροῦ τοῦ καθιερωμένου τῷ ἁγίῳ τούτῳ. Οὗτος ἐφαίνετο ὁ ἀληθὴς βασιλεὺς τῶν ὄρεων τούτων ὅσον ἡ πτῆσις αὐτοῦ ἤρεμος καὶ τολμηρὰ ὡσαύτως! Ἐγὼ δὲ ἠκολούθουν ἐπὶ μακρὸν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν μου τοὺς κύκλους, οὗς περιέγραψεν εἰς τοὺς αἰθέρας ζητῶν τὴν λείαν του!

Κατερχόμενος καὶ αὐθις τῆς κορυφῆς τῶν Λιθαδικίων διήλθον διὰ μέσου νέφους ἔρποντος κατὰ μῆκος τῶν πλευρῶν τοῦ ὄρους καὶ τὸ ὅποιον ἐξέλαβον κατὰ πρῶτον ὡς καπνόν. Τότε ἀνεμνήσθην τῆς ὠραίας ταύτης ῥήσεως τῆς Γραφῆς τῶσφ ἀληθοῦς ὅσφ καὶ ποιητικῆς

« Σκορπίζων τὰ νέφη ὡς τέφραν ».

Κατὰ τὸν Guerin.

M. I. ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.

ΤΟ ΕΜΦΥΤΟΝ ΤΗΣ ΤΙΜΗΣ.

(Συνέχεια ἴδε φυλλ. 27.)

Τὴν λύπην του ἐπηύξανε πρὸς τούτους ἡ δυσκολία τῆς εὐρέσεως μάρτυρος δὲν ἤξευρε ποῦ ν' ἀποταυθῆ καὶ παρὰ τίνος νὰ ζητήσῃ τοιαύτην χάριν. Παρὰ τῶν συστρατιωτῶν του; ἀλλὰ ποῖος ἀξιωματικὸς τοῦ τάγματος θὰ θελήσῃ νὰ τοῦ προσφέρῃ τοιαύτην ἐκδούλευσιν; Εἶναι ἀκόμη

ἄγνωστος ὁ δὲ ἱππότης δὲ Μοντλοῦκ ἀπολαμβάνει τῆς γενικῆς ὑπολήψεως.

Ἀπεφάσισεν ἐν τούτοις νὰ ὑπάγῃ πρὸς τὸν ὑποδιοικητὴν τοῦ τάγματος « Εἶναι φρόνιμος ἄνθρωπος, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, ἴσως μὲ φωτίσῃ διὰ τῶν συμβουλῶν του εἰς τὴν δυσχερῆ μου ταύτην ὑπόθεσιν ». Ὁ ὑποδιοικητὴς τὸν ἐδέχθη μετὰ ψυχροῦ καὶ συνεσταλμένου ὕψους, ὁ δὲ νέος Βερσέλ λαμβάνει παρευθὺς τὸν λόγον καὶ τῷ λέγει « Εἶμαι κύριε ὁ δυστυχεστὸς τῶν ἀνθρώπων ξένος ὢν εἰς τὸ σῶμα εἰς τὸ ὅποιον εἰσῆλθον, ἕκαμα ἀρχὴν γνωριμίας διὰ μίαν ἀνοησίαν, ἣτις δύναται νὰ σᾶς δώσῃ κακὴν ἰδέαν περὶ τοῦ χαρακτῆρός μου ἡθὲς τὸ ἐσπέρας παρεσύρθη ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε μετεχειρίσθη μετ' ἀσυγγνώστου ἐλαφρότητος τὸν ἀρχαιότερον ἀξιωματικὸν τοῦ τάγματος παρελείψα ὅ,τι ἐχρεώσθην εἰς τὴν ἡλικίαν του, εἰς τὴν ἀρετὴν του, εἰς τὴν ὑπόληψιν τὴν ὅποιαν παρ' ὑμῶν ἀπολαμβάνει, ἀναγκασθὼν σήμερον ὄλα μου τὰ σφάλματα καὶ θίβω καὶ τὴν τελευταίαν βράνδα τοῦ αἵματός μου πρὸς ἐπανόρθωσίν των » τότε διηγήθη τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ ἱππότητος δὲ Μοντλοῦκ καὶ τὴν κατὰ συνέπειαν μονομαχίαν, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπρόσθεσε « Δὲν ἐγνώριζον ποσῶς τὸν ἱππότην δε Μοντλοῦκ, δὲν ἤξευρον ὅτι εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ὄφειλον νὰ ἀγαπῶ καὶ νὰ σέβωμαι, καὶ τῶρα ὅτε τὸν γνωρίζω πρέπει ἢ νὰ τὸν θυσιάσω ἢ νὰ μὲ φονεύσῃ διὰ τῆς χειρὸς του. — Τί νὰ γίνῃ; ἀπεκρίθη ὁ ὑποδιοικητὴς, προσεδάλατε τὸν ἱππότην δε Μοντλοῦκ, ἐκεῖνος ζητεῖ, ἀπαιτεῖ ἱκανοποίησιν, ὅπερ εἶναι φυσικώτατον συγχωρήσεις δὲν τὴν ἱκανοποιοῦν καὶ θὰ σᾶς βλάψουν κατὰ τὴν γνώμην μου, διότι παρ' ἡμῖν αἱ συγγνώμαι δὲν ἐπιτρέπονται εἰμὶ εἰς ἄνθρωπον ὅστις ἔδωκε δείγματα τῆς γενναιότητός του ἄλλως δὲν σᾶς τὸ κρύπτω, ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι πολὺ ἐπισφαλὴς, ἐὰν ἀποποιηθῆτε τὴν μονομαχίαν, πρέπει νὰ ἀφήσητε τὸ τάγμα καὶ ἐὰν φονεύσητε τὸν ἱππότην δε Μοντλοῦκ, τὸν ὅποιον ἀγαπῶμεν ὅλοι ὡς πατέρα, πρέπει ἐπίσης νὰ ἀφήσητε τὸ τάγμα. — Πῶς! ἀνέκραξεν ὁ νέος Βερσέλ, δὲν ἔχετε ἄλλας συμβουλὰς νὰ μοι δώσητε; Ἢ οὐρανὲ! ἠρχόμεν εἰς Μετζ μετὰ τὰς γλυκυτέρας καὶ εὐχαριστοτέρας ἐλπίδας ἐστοχαζόμεν ὅτι μίαν ἡμέραν θὰ κατασταθῶ ἀγαπητὸς παρὰ τῶν συναδέλφων μου, ἡσθανόμεν κατ' ἑμαυτὸν ὅτι ἤμην ἄξιος τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς ἀγάπης των, καὶ δυστυχῶς ἐκ τῆς πρώτης ἡμέρας ἐγκατελείφθη, διεγράφη. . . Ἐὰν ἀπαιτεῖται αἷμα διὰ νὰ σᾶς ἱκανοποιήσω,

προσέθηκεν αὐτὸς μὲ ἐξαψιν μακίας, ἐὰν πρέπει νὰ κτυπηθῶ ἢ μὲ σᾶς, κύριε, ἢ μὲ τὸν γενναίτερον ἀξιωματικὸν τοῦ τάγματος, ἢ μὲ ὅλους ὑμᾶς, θέλετε ἰδεῖ ἂν στεροῦμαι γενναιότητος; ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἱππότητος δε Μοντλοῦκ. . . Ἐὰν ἐξεύρετε ποῖοι δεσμοὶ μὲ συνδέουν μετ' αὐτοῦ. » Ταῦτα εἰπὼν ἔχυσε χεῖμαρρον δακρύων.

Ὁ ὑποδιοικητὴς ὅστις ἕως τότε ἴστατο ἀπαθὴς, συνεινήθη ζωηρῶς βλέπων τὴν κατάστασιν καὶ τὴν λύπην τοῦ εὐγενεοῦς τούτου νέου. Ἦτο γνωστὸς ἐπὶ γενναιότητι καὶ ἐδλεπε καλῶς ὅτι δὲν ἦτο ποσῶς ὁ φόβος τοῦ θανάτου ἡ αἰτία τῆς λύπης καὶ τῶν δακρύων ἔλαβεν ὅθεν τὴν χεῖρα τοῦ Βερσέλ καὶ εἶπε « Κύριε Βερσέλ, ἡ θέσις σου μὲ συνεινήθησεν, ἠσύχασον, θέλω προσπαθῆσαι νὰ ἐξομαλύνω τὴν δυσχερῆ ταύτην ὑπόθεσιν δὲν δύναμαι ὅμως νὰ σοὶ ἐγγυηθῶ περὶ τοῦ ἀποτελέσματος τῶν προσπαθειῶν μου. Ὁ ἱππότης δε Μοντλοῦκ εἶναι ὁ καλλίτερος τῶν ἀνθρώπων ἀλλ' εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν τιμὴν εἶναι ἄνθρωπος πολὺ παράξενος ἡ ἡλικία του μάλιστα τὸν καθιστᾷ πλέον ἀπαιτητικὸν ἐπὶ τοῦ λεπτοῦ τούτου ἀντικειμένου. Ὅσον γεροντότερος εἶμαι, λέγει, τόσο περισσότερο πρέπει νὰ μὲ σέβωνται. Ὑπάγετε εἰς τὴν οἰκίαν σας, κύριε Βερσέλ, ἀναπαυθῆτε ὀλίγον, καὶ ἐγὼ παρευθὺς θέλω ἔλθαι. » Ὁ ὑποδιοικητὴς δὲν μένει οὔτε στιγμήν, εὐρίσκει τὸν διοικητὴν, συγκαλεῖ τοὺς ἀξιωματικὸς τοῦ τάγματος καὶ συζητεῖται συμβούλιον. Μετὰ ζωηροτάτας δὲ συζητήσεως ἀπεφασίσθη ὅτι, ὁ νέος Βερσέλ πρέπει νὰ δώσῃ ἱκανοποίησιν ἐπίσημον εἰς τὸν σεβάσμιον ἱππότην δε Μοντλοῦκ, καὶ νὰ τῷ ζητήσῃ δημοσίως συγχωρήσιν διὰ τοὺς παραλόγους ἀστεϊσμοὺς τοὺς ἐπὶ τοὺς ἔκαμε πρὸς τὸν γενναῖον ἀξιωματικόν. Προσετάλασαν λοιπὸν πρὸς τοῦτο τὸν ἱππότην δε Μοντλοῦκ. Ὁ διοικητὴς λαβὼν τὸν λόγον ἐν ὄνοματι ὄλου τοῦ τάγματος ἐξέθεσεν εἰς τὸν ἱππότην τὴν νεότητά, τὴν ἀπειρίαν τοῦ Βερσέλ, τὴν κατάστασιν τῆς μέθης εἰς τὴν ὅποιαν οἱ συνάδελφοί του τὸν ἐρρίψαν, τὴν μετάνοιαν τοῦ νέου τούτου, ὅστις ὑπόσχεται νὰ ἐπανορθώσῃ τὰ σφάλματά του διὰ διαγωγῆς ἀμέμπτου τέλος τὴν σκληρότητα τῶν ὄρων οἵτινες τῷ ἐπροτάθησαν, μονομαχία δηλ. καθ' ἣν εἰς τῶν δύο ὄφειλε νὰ χαθῆ, δι' ἕνα ἀρτίσμων, διὰ μίαν ἀφροσύνην τοῦ νέου ἑτελειώσε δὲ τὸν λόγον παρακαλῶν ἐν ὄνοματι ὄλου τοῦ τάγματος τὸν ἱππότην δε Μοντλοῦκ νὰ δεχθῆ τὴν συγγνώμην τοῦ Βερσέλ καὶ νὰ μὴ ἀπαιτήσῃ ἱκανοποίησιν τόσο σκληρὰν διὰ προσβολὴν τόσο ἐλαφρὰν.

Ὁ γέρον Μοντλοῦκ ἤκουσε τὸν λόγον τοῦτον χωρὶς νὰ ταραχθῆ καὶ ἀπεκρίθη μετὰ πολλῆς ἡσυχίας. « Ἐάν ἤμην πλούσιος καὶ νέος ἡδυνάμην νὰ τὸν συγχωρήσω, κύριε διοικητῆ· ἀλλ' εἶμαι γέρον καὶ πτωχὸς καὶ κατὰ συνέπειαν ἐκτεθειμένος περισσότερον εἰς τὰς περιφρονήσεις τῶν νέων, ὑπερφάνων συγχρόνως διὰ τὴν νεότητά καὶ περιουσίαν των. Οὐδὲν ἄλλο ἔχω διὰ νὰ ὑποστηρίξω τὸ ὄνομά μου εἰμὴ τὴν γενναιότητα καὶ τὴν τιμὴν θέλω λοιπὸν μεταχειρισθῆ ὅλας μου τὰς δυνάμεις διὰ νὰ διακηρῆσω ὅτι ὁ Θεὸς δὲν μοι ἀφῆρεσε καὶ τοῦ ὁποίου οἱ ἄνθρωποι οὐδέποτε θὰ μὲ στερήσῃ ἐν ὅσῳ βρᾶνις αἵματος ῥέει εἰς τὰς φλέβας μου. Ἡ νεότης τοῦ κυρίου δε Βερσέλ δὲν δύναται νὰ τῷ χρησιμεύσῃ ὡς δικαιολόγημα· ἐάν ἦτο συνομηλικός μου δὲν θὰ ἀπῆτον ποσῶς παρ' αὐτοῦ σέβας τὸ ὅποιον δὲν μοι ὤφειλεν. Ἡ ἀπειρία ἔχει ἀνάγκη μαθήματος· καὶ τοῦτο τὸ ὅποιον τοῦ δίδω θὰ τὸν ὠφελήσῃ ἴσως κατὰ τι ἐάν δὲν πέσῃ θῦμα τῆς ἀφροσύνης του. Ὡς πρὸς τὴν μονομαχίαν τὴν ὁποίαν τοῦ προτείνω ὁμολογῶ ὅτι οἱ ὅροι εἶναι ὀλίγον σκληροί· ἀλλ' ἡδυνάμην νὰ τοῦ προτείνω ἐλαφροτέρους καὶ δικαιότερους; οὗτοι εἶναι οἱ μόνον καθ' οὓς τὰ ὅπλα εἶναι ἴσα μεταξὺ τῶν τρεμουσῶν χειρῶν ἐνὸς γέροντος καὶ τῶν ῥωμαλέων νέου ἀνθρώπου. Ἄλλως τε περὶ τίνος πρόκειται, κύριε διοικητῆ, περὶ τοῦ θανάτου τοῦ κυρίου δε Βερσέλ ἢ τοῦ ἰδικοῦ μου; Διὰ νὰ σώσω τὴν τιμὴν μου δὲν ψηφῶ διὰ τίποτε τὴν ζωὴν ἐνὸς ἀνθρώπου ὡς δὲν ψηφῶ καὶ τὴν ἰδικὴν μου· λοιπὸν, κύριοι, μὴ μὲ βιάζεστε πλέον νὰ δεχθῶ τὴν συγγνώμην τοῦ κυρίου δε Βερσέλ, ἢ τιμὴ δὲν τὸ θέλει ποσῶς, καὶ ἀπόψε ἡ τύχη θὰ ἀποφασίσῃ, τίς ἐκ τῶν δύο μας μέλλει νὰ χυθῆ. . . »

Ὁ λόγος οὗτος προφερθεὶς μετὰ πολλῆς ζωηρότητος καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς κινήσεως ὑποκρυπτούσης κάθος ἔκαμε τοὺς ἀξιωματικούς νὰ χάσῃ πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ νὰ φέρῃ τὸν κύριον δε Μοντλοῦκ εἰς αἰσθήματα πρῶτερα. Ὁ ὑποδιοικητῆς καταβεβαρυσμένος ὑπὸ λύπης ὑπῆγεν εἰς ἀντάμωσιν τοῦ δυστυχοῦς Βερσέλ, ὅς τις τὸν ἐπερίμενε μετὰ πολλῆς ταραχῆς. Ἰδὼν τὸν ὑποδιοικητῆν ὁ Βερσέλ ἐμάντευσεν ὅτι ὁ γέρον ἐπέμενε εἰς τὴν ὀλεθρίαν ἀπόφασίν του. « Βλέπω, κύριε, δυστυχῶς, εἶπεν, ὅτι δὲν ὑπάρχει ἐλπίς συμβιβασμοῦ. — Ὅχι ἀπεκρίθη ὁ ὑποδιοικητῆς, ὅχι νέε μου φίλε· πρέπει νὰ ἐτοιμασθῆς νὰ ἱκανοποιήσῃς τὸν ἰππότην δε Μοντλοῦκ· σὲ λυποῦμαι, διότι σοὶ τὸ ἐπαναλαμβάνω, ἐάν τὸν φανεύσῃς πρέπει νὰ ἀφῆσῃς τὸ τάγμα. — Θὰ τὸ

ἰδῶμεν τοῦτο ἀπεκρίθη ὁ Βερσέλ· ἀλλὰ σὰς παρακαλῶ κύριε νὰ μὲ ἀκούσῃτε. Εἴθε τίμιος ἀνθρώπος καὶ νομίζω ὅτι δύναμαι νὰ σὰς ἐμπιστευθῶ μυστικόν τι σπουδαιότατον, καθόσον δὲν εἶναι καὶ ἰδικόν μου. Ἡ σύζυγος καὶ ἡ θυγάτηρ τοῦ ἰππότου δε Μοντλοῦκ κατοικοῦσιν εἰς Χαλῶν, ὅπου ζῶσιν εἰς ἐντελῆ ἀράνεια ὑπὸ τὸ πλαστὸν ὄνομα Κυρία καὶ δεσποσύνη δε Βαρβίλ· ἀγαπῶ ὑπερβολικὰ τὴν νέαν Ἐρνεστίνην καὶ ἀνταγαπῶμαι ὑπ' αὐτῆς. Ἡ κυρία δε Μοντλοῦκ ἐπιδοκιμάζει τὸν ἀμοιβαίον ἔρωτά μας ἢ Ἐρνεστίνην, μετὰ τὴν ἐποπεράτως ταύτης τῆς ἐκστρατείας, καθ' ἣν ἠλπίζον νὰ δρέψω δάφνας τινὰς, ἐμελλε νὰ λάβῃ τὸ ὄνομά μου, τὴν περιουσίαν μου καὶ νὰ μοι προσφέρῃ τὴν χεῖρά της. Ὁ Κύριος δε Μοντλοῦκ ἀγνοεῖ τὸν ἔρωτά μου καὶ τὰ σχέδιά μου· οὔτε μὲ γνωρίζει μάλιστα, καὶ, κατὰ παράδοξον πολὺ εἰμαρμένην, μέλλει ἴσως ἀπόψε νὰ θυσιάσῃ ἄνθρωπον ὅστις δὲν ἔζη εἰμὴ διότι εἶχε τὴν ἐλπίδα νὰ τῷ δώσῃ τὸ γλυκὺ ὄνομα τοῦ πατρὸς. Ἰδοῦ, κύριε, ἰδοῦ τί καθιστᾷ τὴν θέσιν μου τόσον σκληρὰν, ἰδοῦ ποία εἶναι ἡ αἰτία τῆς ταραχῆς μου καὶ τῶν δακρύων μου, τὰ ὅποια μὲ εἶδατε χύνοντα. Ἐάν ἡ τύχη θελήσῃ τὸν θάνατόν μου, ποία ἢ ἀπελπίσις τῆς Ἐρνεστίνης; τί θὰ ὑποθέσῃ περὶ τοῦ ἐραστοῦ της, φονευθέντος ἐν μονομαχίᾳ παρὰ τοῦ πατρὸς της; Σὰς παρακαλῶ θερμῶς, Κύριε, νὰ λάβῃτε τὴν καλοσύνην νὰ τῆς γράψῃτε εὐθὺς ἅμα παύσω τοῦ ζῆν· περιγράψετε της τὰς λεπτομερείας ταύτας τῆς καταστροφῆς, εἰκονίσάτε με προπάντων μᾶλλον δυστυχῆ παρὰ ἔνοχον· ἐπὶ τέλους εἶπέτε της ὅτι ποτὲ δὲν ἔπαυσα νὰ τὴν ἀγαπῶ. » Εἰπὼν ταῦτα ἔσυρε ἐκ τῆς κόλπου του τὴν διαθήκην διὰ τῆς ὁποίας ἄφινεν ἕλην του τὴν περιουσίαν εἰς τὴν κυρίαν καὶ δεσποσύνην δε Μοντλοῦκ καὶ τὴν ἐνεχείρισεν εἰς τὸν ὑποδιοικητῆν ὡς ἱερὰν παρακαταθήκην. Ὁ ὑποδιοικητῆς συγκινηθεὶς ἐσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας του τὸν Βερσέλ καὶ τοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θέλει ἐκπληρώσει τὰς τελευταίας του θελήσεις, ὅτε παρευθὺς τὸ ὄρολόγιον ἐσήμανεν ὀκτώ, ὥραν τῆς ὀλεθρίας συνεντεύξεως. Ὁ Βερσέλ τὴν ἀκούει ἄνευ ἀνησυχίας· ἐπαναπαύεται εἰς τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ὑποδιοικητοῦ ἢ Ἐρνεστίνην θὰ τὰ μάθῃ ὅλα. Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ θάνατός του θὰ δώσῃ εἰς τὴν Ἐρνεστίνην ὅλα τὰ ἀγαθὰ τὰ ὅποια ἡ τύχη τὴν ἐστέρησεν ἢ ἰδέα ὅτι τὴν πλουτεῖ θνήσκων ὡς ἤθελε τὴν πλουτίσει ζῶν, τὸν ἐνέπλησεν εὐχαριστήσεως.

Παρευθὺς ἐφθασε μετὰ τοῦ νέου του φίλου εἰς τὸν τόπον τῆς συνετεύξεως· ὅλοι οἱ ἀξιωματικοί

τοῦ τάγματος ἦσαν συνηθρισμένοι ἐκεῖ καὶ προσεπάθον ματαίως νὰ κατεπίσῃσι τὸν ἰππότην δε Μοντλοῦκ· εἰς ὅλα δε τὰ δικαιολογήματα τῶν συναδέλφων του ὁ γέρον στρατιωτικὸς μίαν μόνην ἀπάντησιν ἀντέταττεν « ἢ τιμὴ τὸ ἀπαιτεῖ ».

Εἰς τὴν θέαν τοῦ Βερσέλ βραθεῖα σιωπῆ ἐπεκράτησε μεταξὺ τῶν μαρτύρων. Ὅλων τὰ ὄμματα ἐστράφησαν πρὸς τὸν νέον τοῦτον, τοῦ ὁποίου ἡ φυσιογνωμία πλήρης γλυκύτητος καὶ εὐγενείας ἀνήγγελλεν ὠραίαν ψυχὴν, τὸ δὲ στερεὸν βᾶδισμά του καρδίαν ἀνεπίδεκτον φόβου. Ὁ Βερσέλ προχωρεῖ πρὸς τὸν ἰππότην δε Μοντλοῦκ καὶ τῷ λέγει μειδιῶν: « Κύριε ἰππότη, ἰδοῦ πρώτη φορά καθ' ἣν παίζω παιγνίδιον τυχηρὸν. — Τοῦτο ἴσως σὰς δυσαρεστῆ, ἀπεκρίθη, ψυχρῶς ὁ ἰππότης, διότι παίζεται μέγα παιγνίδιον. »

Οἱ δύο μάρτυρες γεμίζουσι τὰ πιστόλια· ὁ μάρτυς τοῦ ἰππότου δε Μοντλοῦκ κρατεῖ τὸ κιβώτιον ἐνθά ἦσαν κεκλεισμένοι οἱ κύβοι· ὀφείλει ἕκαστος νὰ σύρῃ εἰς τὴν τύχην, καὶ ὅστις ἐκ τῶν δύο μαχομένων λάβῃ ἀριθμὸν μεγαλύτερον δικαιούται νὰ πυροβολήσῃ κατὰ τοῦ ἀντιπάλου του.

Ἦδη ὁ μάρτυς τοῦ ἰππότου κινεῖ τὴν ὀλεθρίαν κάλπην, τὴν κινεῖ ἐπὶ πολὺ πρὶν ἢ δώσῃ εἰς τοὺς κύβους τὴν ἐλευθερίαν των· ἀλλ' ἐπὶ τέλους τοὺς ἀφίνει νὰ ἐξέλθῃσι καὶ νὰ κυλίσῃσι κατὰ γῆς. Οἱ δύο μάρτυρες, καὶ ὅλοι οἱ ἀξιωματικοὶ ἔτρεξαν ἀμέσως διὰ νὰ ἴδῃσι τὸν ἀριθμὸν τοῦ ἰππότου δε Μοντλοῦκ, ἦτο δὲ ὁ ἀριθμὸς δέκα· ὅλοι ἐκυτάχθησαν μετ' αἰσθήματος βαθείας λύπης, ὅλων δὲ τὰ ὄμματα ἐστράφησαν μετὰ ταῦτα πρὸς τὸν νέον Βερσέλ, ὅστις δὲν ἐφαίνετο ποσῶς τεταραγμένος, ἦν καὶ ἦτο δῶν πρὸς δέκα, ὅτι ἐμελλε νὰ ἀποθάνῃ.

Ὁ ὑποδιοικητῆς, μάρτυς τοῦ Βερσέλ, λαμβάνει καὶ αὐτὸς μετὰ τρεμούσης χειρὸς τὴν κάλπην καὶ τοὺς κύβους τοὺς κινεῖ μετὰ κινήσεως σχεδὸν σπασμωδικῆς· οἱ κύβοι ἐξέρχονται παρευθὺς ἐκ τῆς φυλακῆς των, τοὺς παρατηροῦν μετ' ἀνησυχίας καὶ μόλις ἀναπνεύον· ὁ Βερσέλ ἔλαβεν ἐπίσης τὸν ἀριθμὸν δέκα. Ἐπρεπε ν' ἀρχίσουν πάλιν καὶ νὰ παρακαλέσωσιν ἐκ νέου τὴν τύχην ἣτις ἐφαίνετο δισταζούσα νὰ ἀποφασίσῃ ἐπὶ τῆς τύχης δῶν ὄντων ἐξίσου ἀγαπητῶν, ὁ μὲν διὰ τὸ γῆρας καὶ τὰς ἀρετάς του, ὁ δὲ ἄλλος διὰ τὴν νεότητά, τὰς χάριτας, τὴν ὠραιότητά του καὶ τὰς ἐλπίδας τὰς ὁποίας παρεῖχεν.

Τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ὁ πρῶτος μάρτυς ἐπανάλαβε τοὺς κύβους, διὰ νὰ ἀρχίσῃ τὸ τρομερὸν παι-

γνίδιον ἔφεραν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἰππότην δε Μοντλοῦκ. Οὗτος ἐρρίψε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς καὶ ζωηρὰ συγκίνησις ἐξωγράφισθη ἐπὶ τοῦ προσώπου του· ἦτον δὲ γράψιμον τῆς συζύγου του· ἐζήτησε παρὰ τοῦ Κυρίου Βερσέλ τὴν ἄδειαν νὰ ἀνγκνώσῃ τὴν τόσον προσφιλῆ του ἐπιστολὴν. Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν ἐπλησίασε πάλιν πρὸς τὸν Βερσέλ καὶ ῥίψας ἐπ' αὐτοῦ ὄμμα αὐστηρὸν: « Ἐμπρὸς Κύριε Βερσέλ τῷ εἶπεν, ὡς ἀρχίσωμεν, ἐκ νέου. »

Ὁ μάρτυς τοῦ Κυρίου δε Μοντλοῦκ λαμβάνει ἐκ νέου τοὺς κύβους καὶ τοὺς κινεῖ ἐπὶ πολὺ, τοὺς ῥίπτει ἐπὶ τῆς ἄμμου καὶ ἰδοῦ παρουσιάζουσιν εἰς τοὺς θεκτὰς τὸν ἀριθμὸν ἐπτὰ. Νέκ ἀνησυχία δι' ὅλους τοὺς ἀξιωματικούς, πολλοὶ ἐπεθύμουν νὰ διακόψῃσι τὸν μικρὸν τοῦτον ἀγῶνα τὸν τόσον ἐπίπονον καὶ ὁποῖος τοὺς ἔκαμε νὰ δοκιμάσουν τόσον σκληρὰς θλίψεις, ἀλλὰ δὲν ἦτο πλέον καιρὸς. Ὁ μάρτυς τοῦ Βερσέλ λαμβάνει εἰς τὴν σειράν του τοὺς κύβους καὶ ἰδοῦ ἐξάγεται ὁ ἀριθμὸς ἐννέα· εἰς τὴν θέαν τούτου βαθεῖα σιωπῆ ἐκυριεύσεν ὅλων τὰς ψυχὰς. Ὁ μάρτυς τοῦ Βερσέλ τῷ ἐγγχειρίζει πιστόλιον γεμισμένον καὶ ὁ ἰππότης δε Μοντλοῦκ πλησίασας τὸν ἀντιπάλον του, τῷ εἶπε ψυχρῶς, « Κύριε Βερσέλ, κάμετε χρῆσιν τῶν δικαιωμάτων σας. » Μάλιστα, ἀνέκραξεν ὁ Βερσέλ, ῥίψας τὸ πιστόλιόν του ὑπεράνω τοῦ προτειχίσματος, μάλιστα, Κύριε δε Μοντλοῦκ, θέλω κάμει χρῆσιν αὐτοῦ. Ἐλθετε, Κύριοι, ἔλθετε σεῖς οἵτινες εἴθε μάρτυρες τοῦ ἀκουσίου χλευασμοῦ τὸν ὁποῖον ἔκαμα πρὸς τὸν σεβάσμιον τοῦτον ἄνθρωπον εἰς στιγμὴν καθ' ἣν εἶχα σχεδὸν χάσει πᾶσαν χρῆσιν τοῦ λογικοῦ μου· ἐστὲ ἐπίσης μάρτυρες τῆς ἐπισήμου ταύτης ἱκανοποιήσεως τὴν ὁποίαν ἢ δικαιοσύνη, ἢ τιμὴ, καὶ ὅλα τὰ αἰσθήματα τῆς καθαρὰς καρδίας μου μὲ βιάζον νὰ δώσω. Κύριε δε Μοντλοῦκ, εἶπεν, ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν γέροντα, ἢ νίκη τὴν ὁποίαν ὀφείλω εἰς τὴν τύχην, μοι δίδει τὸ δικαίωμα νὰ σὰς ὁμολογήσω ὅλα μου τὰ σφάλματα· τὰ ὁμολογῶ λοιπὸν δημοσίᾳ, καὶ σὰς παρακαλῶ νὰ μοὶ τὰ συγχωρήσετε. »

Ὁ γέρον ἀξιωματικὸς δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνθίσῃ εἰς τὴν γενναιότητα· συγκίνησεως δάκρυ ἔρρεεν εἰς τὰ βλέφαρά του· ὁ δὲ Βερσέλ μετὰ παραφορᾶς ἀπεριγράπτου ἐρρίφθη εἰς τὰς ἀγκάλας του, κράζων « ὦ πάτερ μου! » Τὴν ἀναφώνησιν ταύτην διεδέχθη πρὸς στιγμὴν σιωπῆ· μετὰ ταῦτα δ' ἐπρόσθεσε μ' ἔκφρασιν ζωηροτάτου καὶ ἐμπαθεστάτου αἰσθήματος. « Ναὶ· θὰ μοὶ συγχωρήσετε

νά σας δώσω τὸ προσφιλὲς καὶ ἱερὸν τοῦτο ὄνομα. Ἄγνοεῖτε, Κύριε δὲ Μοντλοῦκ, ποῖοι δεσμοὶ μὲ συνδέουν μὲ σας, καὶ οὗτοι δὲν δύνανται νὰ καταγραφῶσιν εἰμὴ μετὰ τῆς ζωῆς μου. Εἰς Χαλὼν ἔχετε θυγατέρα... Ἄ! μὴ ἐρυθρίατε! ἐξεναντίας μεθ' ὑπερηφανείας πρέπει ν' ἀκούετε προφερόμενον τ' ὄνομα τῆς Ἐρνεστίνης· οὐδεὶς δύναται νὰ σεμνυνεταί περισσύτερον ὑμῶν διὰ τὸν τίτλον τοῦ συζύγου καὶ πατρός. Ἄς συγχωρηθῆ λοιπὸν εἰς τὸν τρυφερώτερον ἔρωτα νὰ ἐπανορθώσῃ τὰς καταδρομὰς τῆς τύχης ὡς πρὸς τὴν φιλάτην Ἐρνεστίνην. Τὴν ἀγαπῶ ἀγαπώμεθα ἐξίσου· στεφανώσετε τὴν ἀμοιβαίαν μας ταύτην κλίσιν. Εἶμαι ἐλεύθερος· δύναμαι νὰ διαθέσω τὴν περιουσίαν μου διὰ νὰ τὴν προσφέρω εἰς τὴν ὠραιότητα καὶ ἀρετὴν δυστυχούσαν.»

Ὅλοι οἱ ἀξιοματικοὶ συνεκινήθησαν ζωηρῶς ἐκ τῆς ἀπροσδοκῆτου ταύτης σκηνης· συνωθοῦνται πλησίον τοῦ γέροντος Μοντλοῦκ, ὅστις διατάζει καὶ φαίνεται βαθέως σκεπτόμενος εἰς τὴν πρότασιν τοῦ Βερσέλ, ἐπὶ τέλους ὁ γενναῖος καὶ σεβάσμιος ἀξιοματικὸς λαμβάνων τὴν χεῖρα τοῦ Βερσέλ τῷ λέγει: «Κύριε δὲ Βερσέλ, ἡ διαγωγή σας ἐμφαίνει νέον εὐλικρινῆ, ἄδολον γενναῖον καὶ πλήρη τιμῆς. Τώρα ἐννοῶ καλῶς ποῖα ἦτο ἡ θέσις σας, ὁ ἔρωσ σας ἀπέτρεπε νὰ μὲ στερήσητε τῆς ζωῆς, ἡ δὲ γαλήνη μεθ' ἧς ἤλθετε εἰς τὸν τόπον τῆς συνεντεύξεως μοὶ δεικνύει ὅτι εὐγενῶς ἐθυσιάζετε τὴν ἰδικὴν σας. Μετανοῶ διότι σας ἔκαμα νὰ ὑποφέρετε, ἀλλ' ἡ τιμὴ τὸ ἀπῆται. Τώρα δὲ ὀφείλω ν' ἀναγνωρίσω τὸ τόσον μεγαλεῖον τῆς ψυχῆς σας καὶ τὴν εὐαισθησίαν σας. Πρὸ τινων ἡμερῶν ἦτο ἀδύνατον νὰ σας δώσω τὴν χεῖρα τῆς θυγατρὸς μου· ἤμην πτωχὸς καὶ ἡ συγχώρησις αὐτῆ τὴν ὁποίαν τώρα σας δίδω ἐξ ὅλης μου καρδίας ἤθελε φανῆ ὡς προερχομένη ἴσως ἐκ συμφέροντος. Ἀλλὰ, χάρις τῷ Θεῷ ἡ θέσις μου ἠλλαξε. Τὴν στιγμήν καθ' ἣν παρέδιδον τὴν ζωὴν μου καὶ τὴν ἰδικὴν σας εἰς τὴν διάκρισιν τῆς τύχης, μὲ εἶδετε λαβόντα ἐπιστολὴν, ταραχθέντα καὶ ὠχρίασанта. Ἡ ἐπιστολὴ αὐτῆ ἦτο παρὰ τῆς γυναικὸς μου, ἣτις ἐφθασεν ἐνταῦθα μετὰ τῆς θυγατρὸς μου... — Θεέ μου! ἡ Ἐρνεστίνη! — Ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός μου, ἐξηκολούθησεν ὁ Κ. δὲ Μοντλοῦκ ὅστις ὦν κάτοχος μεγάλης περιουσίας, μὲ μετεχειρίσθη πάντοτε μὲ μεγάλην ἀδιαφορίαν, ἀπέθανεν ἄνευ τέκνων, καὶ κατὰ συνέπειαν ἐγὼ εἶμαι ὁ μόνος κληρονόμος του. Ἡ θυγάτηρ μου λοιπὸν εἶναι πλουσία. Ὅθεν Κ. Βερσέλ, δὲν διατά-

ζω νὰ σας τὴν δώσω. Ἄλλως ἡ Ἐρνεστίνη ποτὲ δὲν θὰ ἐγίνετο σύζυγός σας· οὕτω ἡ τιμὴ τὸ ἀπῆται. Ἄς τρέξωμεν λοιπὸν πλησίον τῆς συζύγου μου καὶ τῆς θυγατρὸς μου, ἃς σπεύσωμεν νὰ ἐναγκαλισθῶμεν ὅτι ἔχομεν προσφιλέστερον. «Εἰπὼν ταῦτα ὁ γέρον δὲ Μοντλοῦκ ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος τὸν Βερσέλ, τὸν ὁποῖον ἀπεκάλεσεν υἱόν του, καὶ οἱ δύο ἔτρεξαν εἰς συνάντησιν τῆς Κυρίας καὶ δεσποσύνης δὲ Μοντλοῦκ. Μετὰ τὰς πρώτας ἐκφράσεις τῆς πατρικῆς τρυφερότητος, ὁ Μοντλοῦκ διηγήθη εἰς τὴν σύζυγον καὶ θυγατέρα του τὴν ἱστορίαν τῆς μονομαχίας του μετὰ τοῦ Βερσέλ. Ἡ διήγησις αὐτῆ τὰς ἔκαμε ν' ἀνατριχιάσουν· ὁ δὲ Βερσέλ περιέγραψεν ὅλας τὰς συγκινήσεις τῆς ψυχῆς του, καὶ ἡ διήγησις του τὰς ἐκίνησεν εἰς δάκρυα.

Μετὰ τινὰ καιρὸν τὸ τάγμα τοῦ Βερσέλ ἀπεστάλη εἰς Γερμανίαν, καὶ ὁ νέος ἐνεπλήσθη δόξης· ὅταν δὲ ἡ ἐκστρατεία ἐτελείωσεν, ἐνυμφεῦθη τὴν νέαν Ἐρνεστίνην. Ἡ εὐτυχία των διήρκεσεν ὅσον καὶ ἡ ἀρετὴ των, δηλαδὴ καθόλην των τὴν ζωὴν, καὶ ἡ γλυκυτέρα εἰρήνη ἐστόλιζε μέχρι τῶν τελευταίων των στιγμῶν ἔνωσιν ἣτις ἐγένετο, οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸ πεδῖον τῆς μάχης.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

K. M.

Αἰ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἀγίας Γῆς γενόμεναι σταυροφορίαι.

(Συνέχεια ἴδε φυλλάδ. 26.)

ΑΦΟΥ οἱ σταυροφόροι εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐώρτασαν τὴν νίκην των, ἔμαθον μετ' οὐ πολὺ ὅτι ὁ Κουρπαγᾶν ἐπὶ κεφαλῆς τρομεροῦ καὶ πολυαριθμοῦ στρατοῦ ἔρχεται κατ' αὐτῶν. Καὶ ἀληθῶς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ φοβερὸς οὗτος στρατὸς ἐφάνη εἰς τὰς πέριξ τῆς Ἀντιόχειας πεδιάδας, οἱ δὲ σταυροφόροι, οἵτινες πρὸ μικροῦ ἦσαν οἱ πολιορκουμένοι, δὲν ἐβράδυνον νὰ λάβωσι θέσιν πολιορκουμένων. Μετὰ τινὰς ἀτυχεῖς ἐξόδους, ἤρχισαν νὰ ἐννοῶσι τὴν θέσιν των, ἐντὸς δὲ τῆς πόλεως ἐκείνης ἤρχισον καὶ πάλιν νὰ δοκιμάζωσι τὰς στερήσεις ἃς καὶ ἐκτὸς αὐτῆς ὑπέστησαν πρὸ ὀλίγου. Εἶναι ἀπίστευτα τὰ μέσα ὅσα, ὡς ἀναφέρουσιν οἱ χρονολογικοὶ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, μετεχειρίσθησαν οἱ δυστυχεῖς στρατιῶται τοῦ Χριστοῦ ὅπως καταδαμάσωσι τὴν ἐντὸς τῆς Ἀντιόχειας

καταμαστίσασαν αὐτοὺς πᾶσαν. Ἀφοῦ κατηνάλωσαν πᾶν ὅ,τι συνήθως καλοῦμεν φαγώσιμον, ἤρχισαν νὰ τρώωσι καὶ τὰ μὴ τοιαῦτα, διότι μιλῶντες ἐν θερμῷ ὕδατι τὰ δέρματα τῶν ἀσπίδων των καὶ τῶν ὑποδημάτων των, ἐλάμβανον αὐτὰ ἀντὶ τροφῆς. Ὅθεν καὶ ἤδη ἡ λειποταξία ἐγένετο συνεχῆς, διότι καὶ αὐτοὶ οἱ ἀνδρείότεροι, οἱ ἀποτότως ἀντιταττόμενοι εἰς τὸν ἐχθρὸν δυσκόλως ἠδύναντο νὰ ὑποφέρωσι τὴν πείναν. Ἡ φήμη τῶν νέων τούτων δυστυχημάτων τῶν σταυροφόρων διεδόθη ἀπανταχοῦ, ὁ δὲ Κόμης Βλοᾶ, ὅστις ἐπὶ ἀνήρχετο εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐξέθηκε τῷ Αὐτοκράτορι Ἀλεξίῳ τὴν ὀδυνηρὰν θέσιν τῶν ἐν Ἀντιόχειᾳ. Ὁ Αὐτοκράτωρ οὗτος εἶχε συναθροίσει ἰκανὸν στρατὸν καὶ ὤδευσεν πρὸς βοήθειαν τῶν σταυροφόρων, ἀλλὰ προχωρήσας μέχρι Φιλομηλίου, καὶ φοβηθεὶς τὰς πολεμικὰς παρασκευὰς τῶν μουσουλμάνων, ἐπέστρεψεν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ πάντων σχεδὸν τῶν κατεπτοημένων χριστιανῶν κατοίκων τῶν μερῶν ἐκείνων. Οἱ ἐν τῷ στρατῷ τοῦ Ἀλεξίου εὐρισκόμενοι Λατῖνοι, μαθόντες τὰ δεινὰ τῶν σταυροφόρων, κατελήφθησαν ὑπὸ τὸς αὐτῆς ἀπελπισίας, ὡς ἐβλασφήμουν κατ' αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ πολλὰς δ' ἡμέρας οὐδεὶς ἐκ τῶν Λατίνων ἱερέων ἐπρόφερε τὸ ὄνομα τοῦ Χριστοῦ, πᾶσα δὲ θρησκευτικὴ τελετὴ εἶχε διακοπῆ.

Ἐν τούτοις οὐδεμίαν σωτηρίαν ἐφαίνετο δυνατὴ εἰς τοὺς ἐν τῇ Ἀντιόχειᾳ ἐγκεκλεισμένους. Ἡ πείνα προὔχρει τρομερὰ ἔτι μάλλον, καὶ ἡ ἀπελπισία ἐκορυφούτο. Οὐδεὶς ἤθελε τοῦ λοιποῦ νὰ πολεμήσῃ, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἔρωσ τῆς ζωῆς εἶχε σβεσθῆ ἀπ' αὐτῶν. Τὴν κατάστασιν ταύτην γινώσκων ὁ Κουρπαγᾶν περιέμενον ὑπερηφάνως τὴν ὥραν τῆς καταστροφῆς των, καὶ περὶ τούτου οὐδεμίαν εἶχεν ἀμφιβολίαν. Ἀλλ' ὅ,τι δὲν ἠδύνετο νὰ κατορθώσῃ ἡ λογικὴ, ὅ,τι αὐτὴ ἡ φύσις ἀδυνατοῦσε νὰ πράξῃ, τοῦτο ἔφερον εἰς πέρας ἡ δεισιδαιμονία. Ἐν μέσῳ τοῦ ἀπηλπισμένου ἐκείνου πλήθους ἤρχισαν ν' ἀναφαινώνται προφήται, ὧν αἱ ὑποσχέσεις ἤρχισαν νὰ ἐμπνέωσι θάρρος εἰς τοὺς στρατιῶτας. Πρὸς ἐπισφράγισιν ὅλων τῶν προφητειῶν τούτων ἱερεύς τις ἐβεβαίωσεν ὅτι τῷ ἀπεκαλύφθη καθ' ὑπνοῦς ἡ θέσις ἐνθα ὑπάρχει κερχασμένη ἡ λόγχη, δι' ἧς ἐξέκέντησαν τὴν πλευρὰν τοῦ Χριστοῦ. Ἐνοεῖται δὲ ὅτι οἱ δυνάμενοι νὰ ἔχωσι τοιοῦτον ὄπλον θὰ καθίσταντο ἀήττητοι. Ὅθεν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐνέστευσεν ἅπας ὁ στρατὸς, ὅπως παρασκευασθῆ εἰς τὴν προαναγγεληθεῖσαν ἀνακάλυψιν. Πορευθέντες

δὲ ἐν τῷ ὑποδειχθέντι τόπῳ, ἔσκαψαν καὶ μετὰ τινὰ χρόνον εὐρέθη τέλος τὸ ποθούμενον. Ὁ ἐνθουσιασμός τῶν σταυροφόρων ἦτο τότε ἀπερίγραπτος· οὐδεὶς πλέον ἐσυλλογίζετο ἄλλο τι εἰμὴ τὴν μάχην καὶ τὴν νίκην. Ὁ ἀπελπισ οὗτος καὶ ἀναλικὸς στρατὸς ἔλαβε διὰ μιᾶς τὴν ἐλπίδα καὶ τὸ θάρρος, ὧν οἱ στρατηγοὶ ἐνόμισαν ἀναγκαῖον ἀμέσως νὰ ποιήσωσι χρῆσιν. Διὸ ἐπεμψαν τὸν Πέτρον πρὸς τὸν ἐχθρὸν προτείνοντες ἢ τὴν μονομαχίαν ἀναμέσον δύο μαχητῶν ἢ γενικὴν τινὰ μάχην. Ὁ Κουρπαγᾶν ἐδέχθη μετὰ περιφρονήσεως τὸν ἐρημίτην, καὶ ἐκπληκτος ὄλος διὰ τὴν γλώσσαν τῶν σταυροφόρων· «Ἄπληθε, τῷ εἶπε, εἰς τοὺς ἀποστείλκντάς σε, καὶ εἶπε αὐτοῖς ὅτι οἱ νικημένοι δὲν ἐπιβάλλουσιν ἀλλὰ δέχονται ὄρους.» Ἐς ὅρον δὲ συγχωρήσεως ἔθηκεν ὁ φανατικὸς μουσουλμάνος τὴν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων παραδοχὴν τοῦ Μωαμεθανισμοῦ. Βεβαίως ταιαύτη πρότασις, ἣτις καὶ ἄλλως ἤθελεν ἀπορρίφθῃ, πολὺ δὲ μάλλον καθ' ἣν στιγμήν τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα τῶν σταυροφόρων εἶχε τὰ μάλιστα κορυφωθῆ, ἦτο ἥκιστα παραδεκτέα· διὸ μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ ἐρημίτου οἱ πάντες ἠτοιμάσθησαν εἰς πόλεμον. Ἄπας ὁ χριστιανικὸς στρατὸς τὴν πρὸ τῆς ἐξόδου νύκτα διέλθε προσευχόμενος, ἅμα δὲ ἀνέτειλεν ἡ ἡμέρα δικαιοθεῖς εἰς δώδεκα σώματα (διότι κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην συνέπεσεν ἡ εορτὴ τῶν δώδεκα ἀποστόλων) ἐξῆλθεν ἐν παρατάξει, προπορευομένων τῶν ἱερέων, οἵτινες ἔφερον τὴν ἁγίαν λόγχην καὶ ἔψαλλον τὸν ψαλμὸν «ἀναστήτω ὁ Θεὸς καὶ διασκορπισθήτωσαν οἱ ἐχθροὶ αὐτοῦ.»

Ὅτε ἀνηγγέλθη τῷ Κουρπαγᾶ ἡ ἐξοδος τῶν σταυροφόρων, ἐνόμισεν οὗτος ὅτι ἔρχονται νὰ ἐπικαλεσθῶσι τὸ ἔλεός του, ἐπὶ τοσοῦτον ἦτο βέβαιως περὶ τῆς ἀδυναμίας των· ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ ἐνόησε τὴν ἀλήθειαν τοῦ πράγματος, καὶ ὁ πρόην ἀγέρωχος σατράπης κατελήφθη ἀμέσως ὑπὸ δέους καὶ ἐζήτησε αὐτὸς ἤδη τὴν μονομαχίαν, ἀλλὰ καὶ οἱ σταυροφόροι τὴν φορὰν ταύτην, πεποιθότες εἰς τὴν τοῦ στρατοῦ των εὐθαρσίαν, ἀπέρριψαν τὴν πρότασιν του. Ὅτε ὁ χριστιανικὸς στρατὸς ἐφθασεν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ, ἐπέπεσε κατ' αὐτοῦ μετὰ τὸς αὐτῆς ὀρμῆς, ὥστε οἱ μουσουλμάνοι δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντιστῶσιν ἐπὶ πολὺ. Μόλις μίαν ὥραν εἶχε παρέλθει ἀπ' ὅτου ἤρξατο ἡ μάχη, καὶ ἤδη οἱ μουσουλμάνοι ὑπεχώρουν παντοῦ. Μόνον ἡ οὐραγία τῶν σταυροφόρων, ἣτις ἔμενε παρὰ τὸν ὀρόντην, πιεζομένη ἐκ τῶν δεκαπέντε χιλιάδων ἰππέων, οὗς ὠδήγουν οἱ Ἐμίραι τῆς Δαμασκοῦ καὶ

Αλεπίου, ἤρχιζε νὰ ἐνδίδῃ· ἀλλ' εἰδοποιηθέντες ἐγκαίρως ὅτε Γοδεφρείδος καὶ Ὁ Τανκρέδης, ὄρμησαν εἰς βοήθειαν αὐτῆς, ἡ δὲ ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ παρουσία των μετέτρεψεν τὴν ὄψιν τῆς μάχης, καὶ οὕτω ἀπανταχοῦ οἱ σταυροφόροι ἀνεφάνησαν νικηταί. Ὁ τρόμος τότε διεχύθη εἰς ἅπαντα τὸν μουσουλμανικὸν στρατὸν, καὶ πάντες ἔφρουγον ἐν μεγίστῃ ἀταξίᾳ, οἱ δὲ σταυροφόροι κατεδίωκον καὶ ἐφόνευον αὐτοὺς μέχρι τῆς νυκτός. Ἐν τῇ περιδόξῳ ταύτῃ μάχῃ ἑκατὸν χιλιάδες μουσουλμάνοι ἔμεινον νεκροὶ, τέσσαρες δὲ χιλιάδες ἐκ τῶν σταυροφόρων πεσόντες, ἀπέκτησαν τὸν σέφανον τοῦ μαρτυρίου. Ὁ πρὶν ἀγέρωχος Κουρπαγὸς ἔφυγεν ἀσχερῶς πρὸς τὸν Εὐφράτην μετὰ ὀλίγων τινῶν ἐκ τῆς μεγάλης του στρατιᾶς, οἱ δὲ χριστιανοὶ ἐκυρίευσαν τὸ στρατόπεδον τῶν Τούρκων, ἔνθα εὖρον ἀρθονίαν τροφῶν καὶ ἀπείρους θησαυρούς. Οἱ σταυροφόροι ἀπέδωκαν τὴν νίκην των ταύτην εἰς τὴν παρουσίαν τῆς ἁγίας λόγχης, τοσοῦτον δὲ εἶχεν ἐξαφθῆ παρ' αὐτοῖς τὸ θρησκευτικὸν αἶσθημα, ὥστε πολλοὶ ἐβεβαίωσαν ὅτι ἐν καιρῷ τῆς μάχης εἶδον τοὺς ἁγίους Γεώργιον, Δημήτριον, καὶ Θεόδωρον πολεμούντας ὑπὲρ αὐτῶν ἐπὶ κεφαλῆς λευχιμονούντος στρατοῦ.

Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἐγένετο συμβούλιον ἐάν πρέπει νὰ βαδίσωσι πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλὰ φοβηθέντες οἱ ἀρχηγοὶ τὸν ὑπερβολικὸν κούσωνα, ἀπεφάσισαν νὰ μείνωσιν ἐν Ἀντιοχείᾳ μὲχρι τοῦ φθινοπώρου. Οὕτως, ἀντὶ νὰ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς ἀποθαζήσεως τοῦ ἐχθροῦ καὶ ἐκ τοῦ θάρρους τοῦ ἰδίου των στρατοῦ, ἔρησαν νὰ παρέλθῃ ἡ εὐκαιρία αὕτη, καὶ κλεισθέντες αὐτῆς ἐντὸς τῆς πόλεως ἐκείνης, ὑπέφερον μεγάλην ζημίαν ἐκ τῆς ἐνοσηφάσεως ἐπιδημίας. Πεντήκοντα χιλιάδες ἐκ τῶν σταυροφόρων ἀπέθανον ἐν διαστήματι ἐνὸς μηνός, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ ἐπίσκοπος Ἀδεμάρως ἀπέθανε θρηνηθεὶς εἰλικρινῶς ὑπὸ πάντων, ὡς ὁ Μωϋσῆς, λέγει ὁ ἱστορικὸς Michaud, πρὶν ἰδῆ τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Ἐν τούτοις διάφοροι ἐκδρομὰί ἐγένοντο εἰς τὰς περὶ τὴν χώραν, ἃς καὶ ἑκάστην ὑπέτασσον εἰς τὴν ἐξουσίαν των οἱ σταυροφόροι, πολλὰ δὲ διηγήματα ἐσώθησαν ἀποδεικνύοντα τὴν ἀνδρείαν τῶν Κομήτων καὶ Βαρόνων ἐκείνων. Οὕτω διηγῶνται περὶ τοῦ Ζεφροῦ Δελατοῦρ, ὅτι εὐρών ποτὲ ἐντὸς θάσους λέοντα περισφιγμένον ὑπὸ μεγίστου ὄψεως καὶ πληροῦντα τὸν ἀέρα μὲ τοὺς βρυχηθμοὺς αὐτοῦ, ἔσπευσε νὰ σώσῃ τὸ θηρίον, ὃ ἐφαίνετο ἐπικαλούμενον τὸ ἔλεός του, καὶ διὰ τῆς σπᾶθης του κατέκοψε τὸν λυσσῶντα ἐπὶ

τοῦ θύματός του ὄφιν. Ὁ οὕτω διασωθεὶς λέων, κατὰ ἀναφέρει πεπαλαιωμένον τι χρονικὸν, ἠκολούθησε τὸν σωτήρᾶ του ἔκτοτε, καὶ συνώδευεν αὐτὸν μέχρι τέλους τοῦ πολέμου. Μετὰ τὴν ἐλευθέρωσιν δὲ τῆς Ἱερουσαλήμ, ὅτε οἱ σταυροφόροι ἐπέβησαν εἰς τὰ πλοῖα ὅπως ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν Εὐρώπην, τὸ πιστὸν τοῦτο θηρίον ἐπνίγη ἐν τῇ θαλάσῃ ἀκολουθῶν τὸ πλοῖον εἰς ὃ ἐπέβη ὁ κύριός του.

Ἀλλ' ὁ χρόνος παρήργετο εἰς ἀνωφελεῖς καὶ ἀσκόπους ἐπιχειρήσεις καταναλισκόμενος τοῦ χειμῶνος δ' ἐπελθόντος ἐζήτουν οἱ σταυροφόροι ν' ἀναβάλωσι τὴν κατὰ τῆς Ἱερουσαλήμ ἐκστρατείαν των προφασίζόμενοι ἤδη τὸ ψῦχος αὐτοῦ, ὡς πρὶν τὸν κούσωνα τοῦ θέρους. Ἐν τούτοις, διαρκούσης τῆς ἀμφιρροπέας των ταύτης, ἐκυρίευσαν μετὰ τινῶν ἡμερῶν πολιορκίαν τὴν Μαζβῆ, καὶ κατέσφαζαν ἅπαντας τοὺς ἐν τοῖς Τζαμίοις καταφυγόντας μουσουλμάνους, ἐρεθισθέντες ἐκ τῆς πεισματώδους ἀντιστάσεως αὐτῶν. Μετ' οὐ πολὺ ὅμως τοσοῦτον ἐστενοχωρήθησαν ἐκ τῆς πείνης ἐντὸς τῆς Μαζβῆς ὥστε ἠναγκάσθησαν νὰ τρέφονται μὲ τὰ πτώματα τῶν ἐχθρῶν των. Κατὰ δυστυχίαν ὁ σταυροφορικὸς στρατὸς δὲν εἶχε νὰ παλαίσῃ πρὸς μόνον τὴν πείναν, ἀλλὰ προσέτι καὶ πρὸς τὴν διχόνοιαν καὶ φιλοπρωτίαν τῶν στρατηγῶν του, οἵτινες ἤριζον καὶ ἐνταῦθα περὶ τῆς ἀρχῆς. Ἐνῶ οὕτω διέκειντο τὰ πράγματα, ἔμαθον παρ' ἐλπίδα ὅτι ἡ Ἱερουσαλήμ ἔπεσεν εἰς χεῖρας τῶν Αἰγυπτίων, οἵτινες ὠφεληθέντες τὴν βραδύτητα τῶν σταυροφόρων καὶ τὴν ἥτταν τῶν μουσουλμάνων, ἐπέπεσαν καὶ ἐκυρίευσαν ἅπασαν τὴν Παλαιστίνην. Ἡ εἰδησις αὕτη ἐξύπνισε τέλος τὸν στρατὸν, ὅστις φλεγόμενος ἐκ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν ἁγίαν γῆν, κατέπεισεν ἡ μάλλον εἰπεῖν ἐβίασε τοὺς στρατηγούς νὰ τὸν ὀδηγήσωσιν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο. Καθ' ὁδὸν οἱ σταυροφόροι ἀπῆντησαν καὶ ἐκυρίευσαν ἑτέρας πόλεις, καὶ ἰδίως τὴν Ἀράκας πρὸ τῆς ὁποίας οἱ σταυροφόροι διηρέθησαν εἰς δύο μεγάλα κόμματα, ὧν τὸ μὲν διημοιοσθήτει τὸ θαῦμα τῆς ἁγίας λόγχης, τὸ δὲ ἕτερον ὑπερήριζεν αὐτό. Πρὸς κατάπαυσιν τῶν θρησκευτικῶν τούτων ἐρίδων ὁ ἀρχηγὸς τῶν πιστευόντων εἰς τὸ θαῦμα, ὅστις ἦν ἱερεὺς τις ἐκ Μασσαλίας, προέτεινε τὴν διὰ πυρὸς δοκιμασίαν. Ἐνώπιον τοῦ στρατοῦ ὅλου, μὲ γυμνοὺς τοὺς πόδας, καὶ μόνον ἔνδυμα φέρων ἀπλοῦν ἄμφιον, ἐβρίσθη ὁ φανατικὸς οὗτος ἐντὸς μεγάλης πυρᾶς βαστάζων τὴν ἁγίαν λόγχην, ἧς τὸν σίδηρον περιεκάλυπτε λεπτὸν ση-

ρικὸν ὄφρασμα. Ὁ ἱερεὺς οὗτος διέβη τὴν μακρὰν ἐκείνην πυρὰν καὶ ἐξῆλθεν, ὡς λέγουσιν, τῶν φλογῶν ἀβλαβῆς, φέρων ἀνέπαφον ἐπίσης τὸ λεπτότακτον τῆς λόγχης ἐπικάλυμμα. Ἀλλ' εἰ καὶ ἐσώθη ἐκ τῶν φλογῶν, παρ' ὀλίγον ὅμως νὰ εὕρῃ τὸν θάνατον εἰς τὸν ἐνθουσιασμὸν ὃν διήγειρεν ἡ ὡς ἐκ θαύματος διάσωσίς του· διότι ὁ λαὸς τῶν προσκυνητῶν ἐπὶ τοσοῦτον ἐνθουσιάσθη, ὥστε ἅπαντες συνωθούντο ὅπως ἐγγίσωσιν τὸν ἱερέα ἐκεῖνον μὲ τὸν δάκτυλόν των, καὶ βεβαίως θὰ κατεσπαράσσεται, ἀν μὲ κίνδυνον τῆς ἰδίας ζωῆς δὲν ἔσωζεν αὐτὸν ὁ Ῥαϊμουῦδος Πελέτος. Μετὰ τινὰς ἡμέρας ὁ Μασσαλιώτης ἱερεὺς ἀπέθανε καταρῶμενος ἐν τῇ ἀγωνίᾳ του τοὺς ἀναγκάσαντας αὐτὸν ν' ἀποδείξῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ θαύματος διὰ τοῦ ἐπικινδύνου ἐκεῖνου ἐπιχειρήματος, ὅπερ οὐδὲ κἂν κατέπεισε τοὺς πάντας.

Πρὸ τῆς πόλεως ταύτης καταυλιζόμενοι οἱ σταυροφόροι, ἐδέχθησαν τοὺς πρέσβεις τοῦ Ἀλεξίου, οἵτινες ἐξέφρασαν πλείστα παράπονα κατὰ τῆς διαγωγῆς τῶν Φράγκων, ἀλλὰ καὶ οὗτοι ἐξήλεγχον τὴν αἰσχρὰν ὑποχώρησιν τοῦ Αὐτοκράτορος. Ταῦτο χρόνως εἶχον φθάσει καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ Σουλτάνου τοῦ Καίρου, εἰς οὗ τὴν ἐξουσίαν εἶχε περιπέσει, ὡς ἀνωτέρω ἐβρέθη, ἡ Ἱερουσαλήμ. Παρουσιασθέντες οὗτοι ἐν τῷ συμβουλίῳ τῶν σταυροφόρων ἀρχηγῶν διεβεβαίωσαν αὐτοὺς περὶ τῶν εὐνοικῶν τοῦ κυρίου των διαθέσεων, καὶ τέλος διεκήρυξαν τοῖς σταυροφόροις ὅτι αἱ πόλεις τῆς Ἱερουσαλήμ τότε θέλουσιν ἀνοιχθῆ εἰς τοὺς χριστιανούς, ὅτε οὗτοι συναινέσωσι νὰ εἰσελθῶσιν ἄοπλοι. Μετ' ἀγανακτήσεως ἀπέβριψαν τὴν πρότασιν ταύτην οἱ σταυροφόροι· κούσαντες δὲ τὸ στρατόπεδόν των καὶ λύσαντες τὴν πολιορκίαν ἐξεκίνησαν πορευόμενοι πρὸς τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ἐκ τῶν τριακοσίων χιλιάδων σταυροφόρων, τῶν ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Ἀντιοχείας παραταχθέντων ἄλλοτε, διακόσαιο χιλιάδες εἶχον θερισθῆ ὑπὸ τε τοῦ πολέμου, τῆς κακουχίας καὶ τῶν ἀσθενειῶν. Τινὲς εἶχον ἐπανέλθει εἰς τὴν Εὐρώπην, ἢ εἶχον ἀποκατασταθῆ εἰς τὰς ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ των ἀπίστων ἐλευθερωθείσας πόλεις, διὸ ὁ πρὸς κατὰ κτησιν τῆς ἁγίας χώρας ἐναπομείνας στρατὸς συνέκειτο μόλις ἐκ πενήκοντα χιλιάδων πολεμιστῶν. Οὐχ' ἦττον ὁ στρατὸς οὗτος ἀφοῦ ἐνίκησε τὸν Ἐμίρην τῆς Τριπόλεως, ἐξεκίνησε πλήρης πίστεως εἰς τὸ δίκαιον τοῦ ἀγώνος του περὶ τὰ τέλη μαῖου διὰ τὴν ἁγίαν πόλιν. Ἡ διὰ τῶν μεταξὺ τῆς Φοινικῆς θαλάσσης καὶ τοῦ Λιβάνου ὄρους εὐθαλῶν

πεδιάδων πορεία τῶν σταυροφόρων ἐγένετο εὐτυχιστάτη ὅτε μάλιστα ἐφθασαν ἀπέναντι τοῦ περιδῆξου ἐν τῇ ἁγίᾳ γραφῇ Λιβάνου ὄρους, ὁ καταλαβὼν τὰς ψυχὰς των ἐνθουσιασμὸς ἐξήφθη εἰς τὸ ἔπακρον. Τότε κατὰ πρώτην φοράν εἶδον οἱ Εὐρωπαῖοι φυόμενον τὸ σακχαροκάλκμον εἰς τὰ παράλια ἐκεῖνα τῆς Φοινικῆς, ὃ μετέφερον ἀκολουθῶν εἰς τὴν Εὐρώπην.

Ὁ στρατὸς ἅπας λαβὼν τὴν παραλίαν ὁδὸν προὔχωρει ἐν μεγίστῃ τάξει, οὐδαμοῦ ἀπαντῶν τὸν ἐχθρὸν. Διαβάς τὴν Πτολεμαίδα καὶ ἀκολουθῶν τὴν Λύδδαν, ἐφθασεν εἰς Βαμλά, πόλιν ἀπέχουσαν δέκα λεύγας τῆς Ἱερουσαλήμ, καὶ ἐκυρίευσεν αὐτήν. Ἐνταῦθα οἱ σταυροφόροι ἐδίστασαν ἐπὶ μικρὸν ἀν πρέπει νὰ προσβάλλωσιν ἀμέσως τὴν Ἱερουσαλήμ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀναλαβόντες τὸ θάρρος των ἀπεφάσισαν νὰ ὀδεύσωσι εὐθὺ κατ' αὐτῆς.

Ἐνῶ ὁ χριστιανικὸς στρατὸς προὔχωρει ἐν παρατάξει, οἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου κατοικοῦντες μουσουλμάνοι, καὶ οἱ τῆς Ἀραβίας καὶ Συχημ λαοὶ ἔτρεχον ὅπως σωθῶσιν ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τῆς Παλαιστίνης, καταστρέφοντες πᾶν τὸ καθ' ὁδόν. Πρὸς τὸ ἐσπέρας οἱ σταυροφόροι ἀφίχθησαν εἰς τὸ ἐν τινὶ κοιλάδι κείμενον χωρίον Ἀνθιῶθ, ἔνθα διενουκτέρευσαν ἄγρυπνοὶ ἄμα δὲ πρωίας γενομένης, ὁ στρατὸς ὀλόκληρος ἤρξατο τῆς πορείας, διαβάς δὲ τὴν κοιλάδα τῆς Τερεβίνθου καὶ τὸν χεῖμαρρον ἀπὸ τοῦ ὁποίου ὁ Δαβὶδ ἔλαβε τοὺς λίθους δι' ὧν ἀπέκτεινε τὸν Γολιάθ, ἐφθασε τελευταῖον εἰς τινὰ λόφον, ὃν διελθόντες οἱ σταυροφόροι εἶδον αἶφνης πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των τὴν πόλιν τῶν εὐχῶν καὶ ὀνείρων των, τὴν ἁγίαν Ἱερουσαλήμ. Ἀπαραδειγμάτιστος ὑπῆρξε τότε ἡ χαρὰ τῶν χριστιανῶν. Οἱ μὲν αὐτῶν ἀπίπτουσαν καὶ ἐπιπτόν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἕτεροι ἠσπάζοντο μετὰ θρήνων τὴν γῆν ἣν ἐπάτησαν οἱ πόδες τοῦ Σωτῆρος, πάντες δ' ἄμα εἶδον τὴν ἁγίαν πόλιν ἐδείκνυον καὶ προσεκύουν αὐτήν. Τὴν χαρὰν ταύτην τῶν σταυροφόρων οὕτω πως ἐκφράζει ὁ ποιητῆς ἐν μιᾷ τῶν ἀθανάτων στροφῶν των.

Ὁ καθείς εἰς τὴν καρδίαν κ' εἰς τοὺς πόδας πτερὰ ἔχει.
Καὶ οὐδεὶς εἰς τὴν πορείαν τὴν βιαίαν κἂν προσέχει,
Ἄλλὰ ὅταν αἱ ἀκτίνες τοῦ ἀνίσχοντος ἡλίου
Ἐπὶ τοῦ ξηροῦ πυρώδους διεχύθησαν πεδίου
Τότε πάνδημος ἐφάνη Ἱερουσαλήμ ἡ πόλις
Ἱερουσαλήμ! κραυγάζει πᾶς τις ὑπομένων μόλις,
Καὶ πολλὰ συνηνωμένοι φωναὶ τότε ἀντηχοῦσι,
Χαῖρε, Ἱερουσαλήμ, οἱ πάντες, χαῖρε, ἄμα ἐκφωνοῦσι.

Ὅτε ἐπλησίασαν οἱ σταυροφόροι, ὁ τοποτηρη-

της του Καλίφου Ιστιχάρ Έδουλε, κατέχουσαν η εδλητηριασε τα φρέατα των περιχώρων, και μετέφερον άπαντα τα τρόφιμα εντός της πόλεως, όπου μέγας αριθμός εργατών εντσηολεϊτο νύκτωρ και μεθ' ημέραν προς άνωρουζιν τάφρων και έπισκευην πύργων και προμαχώνων. Η αιγυπτιακή φρουρά της πόλεως ήρίθμει 40 χιλιάδας άνδρων. Οί ιμάμακι διέτρεγον άόκως τας όδοις παροτρύνοντες τον λαόν εις υπεράσπισιν της πόλεως, οί φύλακες ήγρύπνουσν άδιακόπως επί των μιναρέδων, επί των τειχών, και επί του όρους των Έλαιών. Τη επάριον της άφιξέως των οί σταυροφόροι ήρχισαν την πολιορκίαν, πήξαντες το στρατόπεδον κύτων άρτικώς της πόλεως, και περικυκλώσαντες κατά το ήμισυ αούτην επί του όρους των έλαιών έθεσαν μόνον επιτηρητικά τινά άποσπασμακα. Εί και ο ζήλος των σταυροφόρων προς την έφοδον υπήρχεν άκμαίως, μολοντούτο εξεκαύθη έτι μάλλον υπό τινος αναχωρητου και υπό των εξελθόντων από της Ιερουσαλήμ χριστιανών, οίτινες διηγούντο τά κακά όσα υπέφερον υπό των άπίστων. Άνευ λοιπόν των αναγκαίων μέσων και μηχανών, και πεποιθότες μάλλον εις την εξ ύφους βοήθειαν και εις την ιδίαν αυτών τόλμην άπεράσισαν παραχρήμα την έφοδον.

Άμα δοθέντος του σημείου, ο χριστιανικός στρατός προέβη εν τάξει και έπλησίασεν εις τους προμαχώνας. Οί μιν κατά πυκνήν φάλαγγα βαδίζοντες εκκλύπτοντο με τας άσπίδας των, αίτινες άπετέλουσν άνω των κεφαλών των στερέον τινα θόλον. Ούτοι ειργάζοντο διά της αξίνης και της σούρας όπως κλονίσωσι τα τείχη, ενώ οί λοιποί ταχθέντες εν μακρῶ γραμμῆ, έμμενον εις τινα άπόστασιν και έβαλλον διά της σφενδόνης και των βαλλιστιδών. Ζέον έλαιον και καιομένη πίσση έχύνετο υπό του έχθρου επί των πρώτων τάξεων των χριστιανών, άλλ' εις μάτην' ούτοι έμμενον άπτόητοι και ήδη το προτείχισμα είχε καταπέσει, αλλά το έσωτερικόν τείχος παρείχεν ακατάβλητα προσκόμματα. Μία μόνη κλίμαξ εύρέθη ίκανή να φθάση μέχρι της κορυφής του τείχους, πολλοί δε άνδρείοι διεφιλονείκουσν άνάμεσον των τίς ν' αναβήχηθη πρώτος. Τινες των αναβάντων επάλαιον στήθος προς στήθος με τον έχθρον όστις, καταπονηθείς εκ της τόλμης των σταυροφόρων τούτων, έμμενε μέχρι τινος άνεργος. Άναμφιβόλως οί σταυροφόροι θα έγινόντο τότε κύριοι της πόλεως, εάν είχαν τας χροϊώδεις μηχανάς. Άλλά τέλος, συνελθόντες εκ του φόβου των οί πολιορκούμενοι έφώρ-

μησαν κατά των εντός των τειχών ξιφθέντων όλιγων σταυροφόρων, και κατέσφαξαν αυτους μαχομένους ήρωϊκώς. Οί χριστιανοί τότε επανήλθον εις τας σκηνάς των θρηνοούντες την άφροσύνη των, όλιγωτέρην δε έροντες πεποιθήσιν του λοιπού εις τα θαυμάσια, εκέπτοντο τίνι τρόπω να κατασκευάσωσι τας αναγκαιάς δια την έφοδον μηχανάς. Εν τούτοις ο καύσωσν κυζάνετο καθ' έκαστην, και το χειρίστον άπασαι αι πηγαί εξηράνθησαν, δίψα δε τρομερά ήρχισε να καταπιέζη τον πολιορκούντα στρατόν. Την τρομεράν εκείνην θεομηνίαν θέλων να παραστήση ο Τάσσοσ συνέθεσε τας έπομένας ώρκίας στροφάς, εις την μεταφρασιν των όποιων ματαιώς ήμεις προσεπαθήσαμεν να φυλάξωμεν την άρχικην καλλονήν.

Οιαδήποτε γλυκεία λαμπάς έμμενε σβειμένη. Σκληροί μόνον κυριεύουσν εις τον ουρανόν άστέρες, και άτμοί την άτμοσφαιραν πλημμυρούσν κατηραμένοι, και δηλητηρίων γεμούσν οί άπέραντοι αιθέρες.

Μεγαλύνεται ο καύσωσν κι' έτι μάλλον άποβαίνει Πανταχού θνακτηφόρος, και πυρούται και πυρούται. Τήν κακούργον δε ήμέραν νύξ κακούργος περιμένει, και ήμέρα χειροτέρα μετ' αυτήν διατυπούται.

Πώποτε δέν ανατέλλει ο άστὴρ ο του ήλιου χωρίς όλος να κυκλούται υπό μαύρης άτμοσφαιρας, και χωρίς επί μετώπου να μη φέρη άπαισιού Τά έπίροδα σημεϊα κακοδαίμονος ήμέρας.

Ουδέ όυσι ειμή όλος έρυθρών μεστός στιγματών Άπειλών και νέαν θραύσιν μετὰ την επάνοδόν του, και το άλλος επιτεινών παρελθόντων παθημάτων Διά των και εις το μέλλον τρομερών άγγελιών του.

Ενώ δε από του ύφους φλογεράς ακτίνας χύνει, Όπου ο θνητός το βλέμμα, όπου γύρω περιστρέφη Τά ζηρά εύρίσκει άνθη, ώχρά φύλλα διακρίνει, και καιόμενα τα χόρτα εκεί όπου αναβλήθη.

Και την γην κατασχισμένην και σειρεσόν φεϋ! το κύμα, Κ' υποκύπτοντα τα πάντα εις σκληράν θεομηνίαν, και νεφέλας άνω μαύρας με φλογών όψιν και σχήμα Στου κενού να συναντώνται την μεγάλην έρημίαν.

Μαύρην κάμινον η όψις τ' ουρανού εξεικονίζει, Ουδέ φαίνεται τι θέλγον το άπυροδημένον όμμα. Έντελώς η αύρα ήδη έπαυσε να περυσίζη και ο Ζέφυρος ύπνώττει εις το σκοτεινόν του όμμα.

Μόνον πνέει, και λαμπάδος πνοή είναι καιομένης, Άνεμος από έρήμων φάνων της Αιθιοπίας, Διά της πνοής του όστις της σκληράς και πνιγόμενης Παρείας και στήθη βίπτει εις δονήσεις άπαισίας.

Ουδ' η νύξ καν μετὰ ταύτα σκιάς βίπτει τερπινοτέρας,

Θάρμησν και αυται λαμβάνουσν φαίνεται εκ του ήλιου, καιομένους δε κομήτας και πυρός άλλους άστέρας Έπερε συνυρασμένους επί πέπλου άπαισιού.

Δυστυχής πλανήτα! ούτε εις την όψιν σου την τόσην Η σελήνη καν με δρόσον έρχεσαι να σε ποτίση, και τα χόρτα σου εις μάτην και τα άνθη να γευθώσιν Εύχονται σταφύλα μίαν όπως τα ζωογονήση.

Ενώ εις τοιαύτην έλσεινην θέσιν κύριεσκοντο οί σταυροφόροι, μικρά τις βοήθεια ως εξ ουρανού τοίς άπεστάλη. Ο των Γενουησίων στόλος είχε φθάσει εις Ιόππην, φέρων τρόφιμα και πολεμικας μηχανάς, άτινα δια πολλών άγώνων κατόρθωσαν τέλος να μεταφέρωσιν εις το στρατόπεδον. Οί σταυροφόροι κατεγίνοντο εκτοτε άνενδότως εις την κατασκευην μηχανών, εξ έαν διακρίνοντο ιδίως τρεις τροφοφοί ζυλινοί πύργοι. Εις τον πρόσγειον έρροφον ειργάζοντο οί κινούντες τον πύργον, εις δε τους δύο άνωτέρους οί πολεμοούντες κατά του έχθρου. Οί τρεις ούτοι πύργοι ήσαν ύψηλότεροι των τειχών της πόλεως, μία δε γέφυρα επί της κορυφής εκάστου αυτών ήτο έτοιμη να πέση εν στιγμῆ καταλλήλω επί του τείχους, και να παρασκευάσῃ ούτω διάβασιν εις τους εφορμώντας. Εκτός των πολεμικών τούτων μέσων οί σταυροφόροι δέν ήμέλησαν να προσδράμωσι και εις τα θρησκευτικά, διό οί Ιερείς άπαντες προέτρεπον τους στρατιώτας εις μετάνοιαν και όμόνοιαν' ιδίως δε εκ του όρους των Έλαιών ο έρημίτης συνεβούλευσεν αυτοίς Ιεράν τινα περι την πόλιν λιτανείαν. Νησεύσαντες πρώτον επί τρεις ήμέρας, εξήλθον ένοπλιο από του στρατοπέδου οί σταυροφόροι, και ώδευσαν με γυμνούς τους πόδας και άσκεπή την κεφαλήν προς τα τείχη της άγιης πόλεως. Οί Ιερείς λευκάς στολάς ένδεδυμένοι προσπορεύοντο φέροντες τας εικόνας των άγιων και άδοντες ψαλμούς και ήσμηκα Ιερά, ως άλλοτε οί Ιερείς των Ιβραίων περι την Ιεριχώ. Ενώ των σταυροφόρων η λιτανεία διήρχετο περίξ της πόλεως, οί πολιορκούμενοι έχλευάζον και έμπακτύριζον τους χριστιανούς' τούτο ήρέθησεν έτι μάλλον τους σταυροφόρους, οίτινες έπνεσον εκδίκησιν κατά των άπίστων. Προς το έσπέρας επανήλθον εις τας σκηνάς των όπου έμμειναν άπασαν την νύκτα προσευχόμενοι, εξομολογούμενοι και κοινωνούντες των άχράντων μυστηρίων. Επ' ίσως οί άπιστοι έτρεχον σωρηδόν εις τους ναούς των όπως επικαλεσθώσι την άρωγήν του προφήτου των. Τοσούτον δε υπήρξε το άναμεταξύ των δύο στρατών μίσος, ώστε καθ' όλον το διάστημα της πολιορκίας ούτε πρεσβεία επέμφθη παρά των έσω προς τους έξω, ούτε

παρά των πολιορκουμένων προσεκληθη καν η φρουρά να παραδοθη. Ηθελεν υποθέσει τις ότι άμφότερα τα μέρη εφοβούντο μη συμβιβασμός τις επιτυγχάνων ήθελεν εμποδίσει αυτα να σβέσωσιν εντός του αίματος την μανίαν ύφ' ης κατείχοντο.

Τέλος πάντων η έφοδος άπερασιόθη, και τότε ο Γοδεφρείδος έστησε το στρατόπεδόν του άπέναντι της ανατολικής γωνίας της πόλεως. Η θέσις αυτη ήν επιτηθεία προς έφοδον, διότι το έξωτερικόν τείχος ήν χαμηλώτερον προς το μέρος τούτο, και η εις αυτό προσέγγισις των μηχανών καθίστατο εύχερής δια την όμαλότητα του εδάφους. Εν μη και μόνη νυκτι έγέγοντο άπασαι αι προπαρκευαί προς τοποθέτησιν των μηχανών. Ο Τανκρέδης είχε μείνει μετὰ των μηχανών του και του ύψηλου πύργου του προς το άρτικουδυτικόν της πόλεως μέρος' ο δ υξ της Νορμανδίας και ο κόμης Φλάνδρας ήσαν προς το μέρος του στρατοπέδου του Γοδεφρείδου, άπέναντι του βορείου μέρους της πόλεως. Ο κόμης Σαν Γίλλης, εις τον άνετέθη η του μεσημβρινου μέρους προσβολή, πυρίσκετο χωρισμένος από του τείχους δια μικράς τινος φάρυγγος, ης η πλήρωσις καθίστατο αναγκαιά. Προς τον σκοπόν τούτον προσεκήρυξεν ότι θέλει πληρώσει εν δηνάριον εις πάντα βίψαντα τρεις τουλάχιστον λίθους εις το μέρος εκείνο, και ούτως εν έλαχίστῳ χρόνῳ έχώσθη η φάρυγξ εκείνη.

Μετὰ τρεις ήμέρας τα πάντα ήτοιμασθησαν, και την 14 Ιουνίου 1099, ήμέραν πέμπτην, περι την πρωϊαν, ήχησαν αι σάλπιγγες εν τῷ χριστιανικῷ στρατοπέδῳ. Πάντες τότε οί σταυροφόροι έλαβαν τα όπλα, και πάσαι αι μηχαναί ετέθησαν συνάμα εις ενέργειαν. Τα λιθοβόλα εβρίπτον χαλάζην πετρών, ενώ τη βοήθεια των χελωνών και των εσεγασμένων παρόδων, οί κριοί εφέρνοντο πλησίον των τειχών. Οί ταζόται και οί βαλλιστριδοφόροι εβρίπτον τα βέλη αυτών κατά των φρουρούντων επί των τειχών και των πύργων Αιγυπτίων, πολεμισταί δε άπίητοι, καλυπτόμενοι υπό τας άσπίδας των, άνήτων κλίμακας εις τα άσβεέστερα των τειχών μέρη. Προς το μεσημβρινοανατολικόν και το άρτικόν της πόλεως μέρος οί κινητοί πύργοι προέβαινον προς τα τείχη εν μέσω του θερμού και των κραυγών των τε εργατών και στρατιωτών. Ο Γοδεφρείδος παρευρίσκετο επί του άνωτάτου κατασρώματος του ζυλίνου του φρουρίου, και συνεδούετο παρά του αδελφου του Ευσταθίου και του Βαδουίνου δε Βούργου, και εκειθεν ενεθάρρυνε

τοὺς στρατιώτας του διὰ τοῦ παραδείγματός του. «Τίποτε δὲν δύναται νὰ ἐξομοιωθῆ, λέγει ὁ ἱστορικός Michaud, πρὸς τὴν μανίαν τῆς πρώτης τῶν χριστιανῶν προσβολῆς, οἵτινες ὁμῶς εὗρον ἀπανταχοῦ πεισματώδη ἀντίστασιν. Τὰ βριπτόμενα βέλη καὶ ἀκόντια, τὸ χυνόμενον βραστόν ἔλαιον καὶ τὸ γραικικὸν πῦρ, πρὸς δὲ καὶ δεκατέσσαρες μηχαναὶ ὡς οἱ πολιορκούμενοι ἀντέταττον πρὸς τὰς τῶν πολιορκητῶν, ἀπέκρουσαν ἀπανταχοῦ τὴν προσβολὴν καὶ ἐματαίωσαν τὰς προσπάθειάς τῶν σταυροφόρων. Οἱ ἄπιστοι μάλιστα ἐξεληθόντες ἀπὸ τινος ἐν τῷ τείχει γενομένου ῥήγματος, ἐπεχείρησαν νὰ κλύσωσι τὰς μηχανὰς τῶν σταυροφόρων, καὶ ἔφερον εἰς ἀταξίαν τὸν στρατὸν αὐτῶν. Περὶ τὸ τέλος τῆς ἡμέρας οἱ πύργοι τοῦ Γοδεφρείδου καὶ τοῦ Τανκρέδου εἶχον καταστήσει σχεδὸν ἄχρηστοι, ὁ δὲ πύργος τοῦ Ραϊμούνδου κατέπιπτεν ἤδη εἰς ἐρείπια. Ἡ μάχη διήρκεσε δώδεκα ὕλας ὥρας καὶ ἡ νίκη οὐδὲν ἔκλινεν ὑπὲρ τῶν σταυροφόρων· μετὰ ταῦτα ἡ ἐπελθοῦσα νύξ διεχώρισε τοὺς μαχομένους. Οἱ χριστιανοὶ ἐπανῆλθον εἰς τὸ στρατόπεδόν των φρουράσοντας καὶ λυσσῶντες ὑπὸ τῆς λύπης οἱ στρατηγοί, καὶ πρὸ πάντων οἱ δύο Ῥοβέρτοι, ἔμενον ἀπαρηγόρητοι ὅτι ὁ Θεὸς δὲν ἐκρίνει αὐτοὺς ἀξίους νὰ εἰσέλθωσι εἰς τὴν ἁγίαν Πόλιν καὶ νὰ προσκυνήσωσι τὸν ἅγιον τοῦ νιοῦ του τάφον.

Τῇ ἐπαύριον ἐπανελήφθη ἡ ἐφοδος, ἀλλὰ πρὸ τῆς μάχης οἱ ἱερεῖς καὶ ἐπίσκοποι διέθεον τὰς τάξεις ἀναβρίπιζοντες τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν. Λαβὼν ὁ χριστιανικὸς στρατὸς τὰ ὄπλα, ἐβάδιζεν ἠσυχῇ καὶ προύχωρσε μέχρι τοῦ τόπου τῆς προσβολῆς, ὁ δὲ κληρὸς περιήρχετο ἐν πομπῇ τὴν πόλιν. Ἡ πρώτη σύγκρουσις ὑπῆρξε τρομερὰ, διότι οἱ χριστιανοὶ ἐρεθισθέντες ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ἦν ὑπήνησαν τὴν προτετραίαν, ἐμάχοντο ὡς μανιακοὶ, οἱ δὲ πολιορκούμενοι, μαθόντες τὴν προσέγγισιν τοῦ εἰς βοήθειάν των ἐρχομένου αἰγυπτιακοῦ στρατοῦ ἐμάχοντο μετὰ θάρρους καὶ ἐλπίδος. Πανταχοῦ ἠκούοντο συρίζοντα τὰ βριπτόμενα ἀκόντια· οἱ λίθοι καὶ αἱ δοκοὶ, αἱ βριπτόμενα ὑπὸ τῆς χριστιανῶν καὶ μουσουλμάνων συνεκρούοντο εἰς τὸν αἰθέρα μετὰ πατάγου τρομεροῦ καὶ ἐπανεπιπτον ἐπὶ τῶν μαχομένων. Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τῶν πύργων των οἱ μουσουλμάνοι ἐβρίπτον ἀδικόπως δάδας καιομένας καὶ ἄλλας ἐμπρηστικὰς ὕλας, καὶ ὁμῶς τὰ ξύλινα τῶν χριστιανῶν φρούρια προσήγγιζον εἰς τὰ τείχη ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ταύτης πυρκαϊῆς. Οἱ ἄπιστοι ἐφόρων πρὸ

πάντων κατὰ τοῦ πύργου τοῦ Γοδεφρείδου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ὁ διακυλάων χρυσοῦς σταυρὸς προὐκάλει τὰς μανιώδεις ὕβρεις των. Ὁ δούξ τῆς Λοβρραίνης εἶδε πίπτοντας περὶ αὐτὸν ἕνα τῶν ὑπασιστων αὐτοῦ καὶ πλείστους τῶν στρατιωτῶν του. Ὁλοῦς δὲ ἐκτεθειμένος εἰς τὰ ἐχθρικά βέλη, ἐμάχετο ἐν μέσῳ νεκρῶν καὶ πληγωμένων, ἀείποτε παροτρύνων τοὺς συστρατιώτας του ὅπως διπλασιάσωσι τὸλμην καὶ ζῆλον. Ὁ κόμης τῆς Τολώζης, ὅστις προσέβαλλε τὸ μεσημβρινὸν τῆς πόλεως μέρος, ἀντέτασεν ἀπάσας τὰς μηχανὰς του πρὸς τὰς τῶν μουσουλμάνων, ἐμάχετο δὲ κατὰ τοῦ Ἐμίρη τῆς Ἱερουσαλῆμ, ὅστις ἐνεψύχωσε τοὺς ἰδίους διὰ τῶν λόγων του, καὶ ἐδεικνύετο ἐπὶ τῶν τειχῶν ἐν μέσῳ τοῦ ἀνθήσμου τῶν αἰγυπτίων στρατιωτῶν. Πρὸς ἄρκτον ὁ Τανκρέδης καὶ οἱ δύο Ῥοβέρτοι ἴσαντο ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ταγματῶν των, καὶ ἐφαίνοντο ἀνυπόμονοι νὰ κάμωσι χρῆσιν τῆς λόγχης καὶ τῆς σπάθης. Ἦδη οἱ κριοὶ εἶχον κλονίσει εἰς πολλὰ μέρη τὰ τείχη, ὀπίσω τῶν ὁποίων πυκνούμενοι οἱ πολιορκούμενοι ἐσχημάτιζον εἰδός τι τελευταίου προτειχίσματος κατὰ τῶν σταυροφόρων.

Ἐνῶ ἐκορυφούτο μάχη, δύο μάγισσαι ἀνέβησαν ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων τῆς πόλεως, ἐξορκίζουσαι, ὡς λέγουσιν οἱ ἱστορικοὶ, τὰ στοιχεῖα καὶ τὰς τοῦ Ἄδου δυνάμεις, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν ἐπὶ τέλους ν' ἀποφύγωσι τὸν θάνατον ὃν προεκάλουν κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ ἔπεσαν νεκραὶ ὑπὸ χάλιας βελῶν καὶ λίθων. Ἐπίσης δύο αἰγύπτιοι πρέσβεις ἀφίχθέντες ἐξ Ἀσκάλανος ὅπως προτρέψωσι τοὺς πολιορκούμενους νὰ ἐπαμύνωνται, συνελήφθησαν ὑπὸ τῶν σταυροφόρων καθ' ἣν στιγμήν ἐπροσπάθουν νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν πόλιν· ὁ εἰς ἐξ αὐτῶν ἔπεσε διατροπηθεὶς, ὁ ἕτερος, ἀφοῦ ἐφανέρωσε τὴν μυστικὴν ἀποστολήν του, ἀπεσφενδονίσθη διὰ μηχανῆς ἐπὶ τῶν ἐπάλξεων ἔνθα ἐμάχοντο οἱ μουσουλμάνοι.

Ἐν τούτοις ἡ μάχη παρετείνετο μέχρι μεσημβρίας, καὶ οἱ σταυροφόροι εἰσέτι δὲν ἠλπίζον νὰ εἰσχωρήσωσιν ἐν τῇ πόλει. Ἄπασαι αἱ μηχαναὶ αὐτῶν κατακλίοντο ἤδη, καὶ ὕδωρ δὲν εἶχον, καὶ μάλιστα δεξιῶν δι' οὗ μόνου ἐδύνατο νὰ σβεσθῇ τὸ ὑπὸ τῶν πολιορκουμένων βριπτόμενον πῦρ. Μάτην οἱ τολμηρότεροι ἐξετίθεντο εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον ὅπως προλάβωσι τὴν καταστροφὴν τῶν ξυλίνων πύργων καὶ τῶν κριῶν, διότι ἐπιπτον θαπτόμενοι ὑπὸ τὰ ἐρείπια, αἱ φλόγες δὲ κατεβίβρωσκον καὶ αὐτὰς τὰς ἀσπίδας των καὶ τὰ ἐνδύματά των. Οἱ πλείστοι τῶν μάλλον ἀπτοήτων πολεμιστῶν εἶχον ἀποθάνει ὑπὸ τὰς ἐπάλξεις, μέ-

γιστος δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν τοῖς κινητοῖς πύργοις εἶχον καταστῆ ἀνίκανοι εἰς μάχην. Οἱ λοιποὶ κεκαλυμμένοι ὑπὸ ἰδρώτος καὶ κόνεως, καὶ βεβαρμένοι ὑπὸ τὸ βάρος τῶν ὄπλων καὶ τοῦ κλύσματος, ἤρχιζον νὰ χάνωσι τὸ θάρρος των. Ἐννοήσαντες τοῦτο οἱ πολιορκούμενοι ἠλάλαξαν ἐκ τῆς χαρᾶς των, καὶ βλασφημοῦντες ὠνείδιζον τοὺς χριστιανούς ὅτι λατρεύουσι θεὸν ἀδυνατοῦντα νὰ τοῖς βοηθήσῃ. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ἐφορμῶντες ἐθράνουν τὴν τύχην των, καὶ νομίζοντες ἑαυτοὺς ἐγκαταλελειμένους ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἔμενον ἀσταζῶντες ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης.

Ἄλλ' αἶφνης ἡ μάχη ἠλλάξεν ὄψιν, ὅτε εἶδον οἱ σταυροφόροι ἐπὶ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλικίων ἰπέα τινὰ σείοντα τὴν ἀσπίδα του καὶ δίδοντα εἰς τὸν χριστιανικὸν στρατὸν τὸ σημεῖον νὰ εἰσέλθῃ ἐν τῇ πόλει. Ὁ Γοδεφρείδος καὶ ὁ Ραϊμούνδος, οἵτινες πρῶτοι εἶδον ταῦτοχρόνως αὐτὸν, ἔκραζον ὅτι ὁ ἅγιος Γεώργιος παρέστη ἀρωγὸς τῶν χριστιανῶν. Ἡ σύγκρουσις τῆς μάχης δὲν ἐπέτρεπεν ἐρεῦνας ἢ σκέψεις πλειοτέρας, ὅθεν ἡ θέα τοῦ οὐρανοῦ ἰπέως ἐνέπνευσεν νέον εἰς τοὺς πολιορκητὰς ζῆλον, καὶ ἐπανελάθον τὴν ἐφοδὸν. Καὶ αὐταὶ δὲ αἱ γυναῖκες, οἱ παῖδες καὶ οἱ ἄρρωστοὶ, ὤρμησαν ἐν τῇ συμπλοκῇ, φέροντες ὕδωρ, τροφὰς, ὄπλα, καὶ συνεννοῦντες τὰς προσπάθειάς αὐτῶν πρὸς τὰς τῶν στρατιωτῶν ὅπως προσπελάσωσιν εἰς τὰ τείχη τοὺς τρόμον ἐμποιοῦντας εἰς τὸν ἐχθρὸν κινητοῦς πύργους. Ὁ τοῦ Γοδεφρείδου προύχωρσι ἐν μέσῳ τρομερᾶς ἐκρήξεως λίθων, βελῶν, καὶ γραικικοῦ πυρὸς, ὅτε δὲ ἐφθασε πλησίον, ἡ κινητὴ αὐτοῦ γέφυρα ἐβρίβη ἐπὶ τοῦ τείχους. Ταυτοχρόνως πύρινα βέλη ἐξήκοντίστησαν κατὰ τῶν μηχανῶν τῶν ἀπίστων, καὶ κατὰ τῶν ἄχυρίνων σάκων καὶ τῶν μαλλίνων δεμάτων, τῶν καλυπτόντων τὰ τελευταῖα τείχη τῆς πόλεως. Ὁ ἄνεμος ἦναψε τότε τὴν πυρκαϊάν σπρώχνων τὰς φλόγας ἐπὶ τῶν μουσουλμάνων, οἵτινες κυκλούμενοι ὑπὸ τῶν φλογῶν καὶ τοῦ κσπνοῦ, ὑπεχώρουν βλέποντες τὰς λόγχας καὶ τὰ ζιῖρα τῶν χριστιανῶν. Ὁ Γοδεφρείδος, προπορευομένων τῶν δύο ἀδελφῶν Λεθάνδου καὶ Εὐγελάρτου, ἀκολουθούτων δὲ τοῦ Βαδουίνου, Εὐσταθίου καὶ ἄλλων, διαβρήνυει τὰς τάξεις τοῦ ἐχθροῦ, καὶ καταδιώκων αὐτὸν βίπτεται ἐντὸς τῆς Ἱερουσαλῆμ. Πάντες τότε ὅσοι ἐμάχοντο ἀπὸ τῆς στέγης τοῦ πύργου, ἀκολουθοῦντες τὸν ἀπτόητον στρατηγὸν των, εἰσχωροῦσιν ὁμοῦ μετ' αὐτὸν εἰς τὰς ὁδοὺς, καὶ σφάζουσι πάντα ὃν ἀπῆντων εἰς τὴν διάβασίν των.

Κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον διεδόθη φήμη ἐν τῷ χριστιανικῷ στρατῷ ὅτι ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος Ἀδεμάρος καὶ πλείστοι σταυροφόροι ἀποθανόντες διακοῦτης τῆς πολιορκίας, ἀνεφάνησαν ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐφορμῶντων στήνοντες τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τῶν τειχῶν τῆς Ἱερουσαλῆμ. Ὁ Τανκρέδης καὶ οἱ δύο Ῥοβέρτοι ἐμψυχωθέντες ὑπὸ τοῦ θαύματος, διπλασιάζουσι τὰς προσπάθειάς των, καὶ βριπτόνται τέλος ἐντὸς τῆς πόλεως, συνοδευόμενοι καὶ ὑπὸ ἄλλων ἰπποτῶν. Τοὺς ἀνδρας τούτους ἠκολούθησε πλήθος ἄλλων ἀνδρείων, ὧν ἄλλοι εἰσέρχονται δι' ἀτελοῦς τινὸς ῥήγματος, ἕτεροι ἀναβαίνουσι τὰ τείχη διὰ κλιμάκων, πλείστοι δὲ πηδῶσιν ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν ξυλίνων πύργων. Οἱ μουσουλμάνοι φεύγουσι πανταχοῦ, καὶ ἡ Ἱερουσαλῆμ ἀντηχεῖ ἐκ τῆς ἐπινικίου τῶν σταυροφόρων κραυγῆς. «Ὁ θεὸς τὸ θέλει! ὁ Θεὸς τὸ θέλει! Οἱ συστρατιώται τοῦ Γοδεφρείδου καὶ Τανκρέδου ἐδραμον νὰ συντρίψωσι διὰ τῶν πελέκων τὴν πύλιν τοῦ ἁγίου Στεφάνου, καὶ οὕτω ἡ πόλις ἠνοίγη εἰς τὰ πλήθη τῶν σταυροφόρων, οἵτινες συνωδοῦντο παρὰ τὴν εἴσοδον, καὶ ἡμιλλῶντο τίς πρῶτος νὰ φέρῃ τὴν τελευταίαν κατὰ τῶν ἀπίστων πληγὴν.

Ὁ Ραϊμούνδος μόνος ὑπῆντα ἔτι ἀντίστασιν τινα. Εἰδοποιηθεὶς ἐκ τῶν κραυγῶν τῶν μουσουλμάνων περὶ τῆς κατακτῆσεως τῶν χριστιανῶν καὶ ἐκ τοῦ θορύβου τοῦ γενομένου ἐν τῇ πόλει, ἀναζωपुरεὶ τὸ θάρρος τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, οἵτινες, ἐκ τῆς ἀνυπομονησῆς τοῦ νὰ ἐνταμωθῶσι μετὰ τῶν συστρατιωτῶν των, καταλείπουσι τοὺς πύργους καὶ τὰς ἀχρόστους ἤδη καταστάσας μηχανὰς των. Ἀναβρίχθέντες δ' ἐπὶ τῶν κλιμάκων καὶ ἀμοιβαδὸν βοηθούμενοι, ἐφθασαν εἰς τὴν κορυφὴν τῆς ἐπάλξεως, προηγουμένου τοῦ κόμητος τῆς Τολώζης, τοῦ Ραϊμούνδου Παλε, καὶ ἄλλων τινῶν. Τότε οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἀναχαιτίσῃ τὴν ὀρμητικὴν αὐτῶν ἐπίθεσιν οἱ μουσουλμάνοι διασκορπίσθησαν ἐν ἀκαρεῖ, καὶ ἔτρεχον νὰ καταφύγωσι μετὰ τοῦ Ἐμίρη των ἐντὸς τοῦ φρουρίου τοῦ Λαβιδ, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἄπαντες οἱ σταυροφόροι, κλαίοντες ὑπὸ χαρᾶς, περιέπτυσσον ἀλλήλους καὶ περὶ οὐδενὸς ἄλλου ἐσκέπτοντο, εἰμὴ περὶ τοῦ τέλους τῆς νίκης των.

Ἐν τούτοις ἡ ἀπελπισία συνεκέντρωσεν ἐπὶ τινὰς στιγμὰς τοὺς ἀνδρειότερους τῶν αἰγυπτίων, οἵτινες ἐπέπεσον κατὰ τῶν ἀτάκτως λεηλατούτων τὴν πόλιν χριστιανῶν. Οὗτοι εἶχον ἀρχίσει νὰ ὑποχωρῶσιν ἀπέναντι τοῦ ἐχθροῦ ὃν εἶχον νική-

σει, ὅτε ὁ Ἑβραῖος, οὐ τὴν ἀνδρείαν ἐξύμνησεν ὁ Ραοὺλ δὲ Κάεν, ἐνισχύει τὸ θάρρος τῶν συστρατιωτῶν του, τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς των, καὶ ῥίπτει ἐκ νεύου τὸν τρόμον ἐν μέσῳ τῶν ἀπίστων.

Οἱ ἱστορικοὶ παρετήρησαν ὅτι οἱ χριστιανοὶ εἰσέλασαν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ ἡμέραν παρασκευῆν, περὶ τὴν τρίτην τῆς ἐσπέρας ὥραν, καθ' ἣν δηλαδὴ ἡμέραν καὶ ὥραν ἐξέπνευσεν ὁ Χριστὸς διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους. Ἡ ἀξιωματόμνητος ἐκείνη ἐποχὴ ὅμως οὐδόλως ἐνέπνευσεν εἰς τὰς ψυχὰς των τὸ αἶσθημα τῆς φιλανθρωπίας ἀπ' ἐναντίας ἐρεθισθέντες ἐκ τῶν ἀπειλῶν καὶ μηκτυρισμῶν τῶν μουσουλμάνων, χολωθέντες δὲ καὶ ἐκ τῶν κακουχιῶν αἱ ἐπέφερον διαρκούσης τῆς πολιορκίας καὶ ἐκ τῆς ἀντιστάσεως ἣν ὑπέστησαν μέχρι τῆς πόλεως, ἐπλήρωσαν αἵματος καὶ πένθους τὴν Ἱερουσαλὴμ ταύτην ἣν ἤρχοντο νὰ ἐλευθερώσωσι, καὶ ἦν ἐθεώρουν ὡς μέλλουσιν αὐτῶν πατρίδα. Παρὰ τὴν σφαγὴν ἐγένετο γενική ὁ σωζόμενοι ἀπὸ τοῦ σιδήρου τῶν στρατιωτῶν τοῦ Γοδεφρείδου καὶ τοῦ Τανκρέδου, ἐπιπτον ὑπὸ τὸ ξίφος τῶν ἐπίσης διψῶντων τὸ αἷμα τῶν Προβιγκιανῶν. Ἐφονεύοντο δ' οἱ Μουσουλμάνοι καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς καὶ εἰς τὰς οἰκίας, ἣ δὲ Ἱερουσαλὴμ οὐδένα παρεῖχεν ἄσυλον τοῖς ἠττωμένοις· τινὲς αὐτῶν ἀπέφυγον τὸν θάνατον κρημνιζόμενοι ἀπὸ τῶν ἐπάλξεων ἕτεροι ἔτρεχον σωρηδὸν ὅπως καταφύγωσιν εἰς τὰ ἀνάκτορα καὶ εἰς τοὺς πύργους, πρὸ πάντων δὲ εἰς τοὺς ναοὺς των, ἐνθα ὅμως δὲν ἀπέφυγον τὴν καταδίωξιν τῶν χριστιανῶν.

Οἱ σταυροφόροι, κυριεύσαντες τέλος τὸ τζαμίον τοῦ Ὀμάρ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου εἶχον ὑπερασπισθῆ ἐπὶ τινα χρόνον οἱ μουσουλμάνοι, ἀνεέωσαν ἐνταῦθα τὰς σπαραξικαρδίας σκηνὰς δι' ὧν ἐκλήθθη ἄλλοτε ἡ κατάκτησις τοῦ Τίτου. Πέζοι τε καὶ ἵπποι εἰσῆλθον φύρδην μίγδην μετὰ τῶν νικημένων. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ φρικωδέστερου θορύβου, οὐδὲν ἄλλο διέκρινε τις, εἰμὴ στεναγμούς καὶ κραυγὰς θανάτου· οἱ νικητὴ ὠδεύον ἐπὶ καταμελισμένων πτωμάτων ὅπως καταφθάσωσι τοὺς ματαίως ζητοῦντας ἐν τῇ φυγῇ τὴν σωτηρίαν των. Ὁ Ραϊμουνδος Ἀγγίλης, μάρτυς αὐτόπτης, λέγει ὅτι ἐντὸς τοῦ ναοῦ καὶ ὑπὸ τὰς στοᾶς τοῦ τζαμίου τὸ αἷμα ὑψώθη μέχρι τῶν γονάτων καὶ μέχρι αὐτῶν τῶν χαλινῶν τῶν ἵππων. Πρὸς περιέργειαν τοῦ τρομεροῦ θεάματος, τοῦ δις ὑπὸ τοῦ πολέμου παρουσιασθέντος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ, ἀρκεῖ νὰ εἰπωμεν, δανειζόμενοι τὰς λέξεις τοῦ ἱστορικοῦ Ἰωσήπου, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν διὰ τοῦ ξίφους φονευθέν-

των ὑπερέβαινε πολὺ τῶν ἀπανταχόθεν, σφαγῆς ἕνεκα, συζυεύσαντων νικητῶν, καὶ ὅτι τὰ πλησιόχωρα ὄρη τοῦ Ἰορδάνου ἐπανελάθον στεναζόντα τὸν ἐντὸς τοῦ ναοῦ ἀκούμενον θρήνον.

Οὕτω πως περιγράφει ὁ ἱστορικός Michaud τὴν ἄλωσιν τῆς Ἱερουσαλὴμ ὑπὸ τῶν σταυροφόρων. Μετὰ τὴν κατάπτωσιν τῆς σφαγῆς, ὁ εὐσεβὴς Γοδεφρείδος, ὅστις ὅμως μετὰ τὴν νίκην ἀπέσχε τῆς αἱματοχυσίας, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τριῶν ὑπηρετῶν του, μετέβη ἄοπλος καὶ γυμνόπους εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ ἁγίου Τάφου. Μετ' αὐτὸν δὲ καὶ πάντες οἱ λοιποὶ σταυροφόροι, ἀπεκδυθέντες τὰ αἰμοδαφῆ αὐτῶν ἐνδύματα, ἐπορεύθησαν καὶ οὗτοι ἀνυπόδατοι καὶ ἐν μετανοίᾳ εἰς τὸν ἱερὸν ἐκείνον τόπον, ὅστις ἦν τὸ ἀντικείμενον τῆς λατρείας των. Δυστυχῶς ἡ σφαγὴ διεκόπη πρὸς καιρὸν, ὅπως ἐπανκληθῆ μετὰ πλειοτέρας σκληρότητος. Ἀρχηγοὶ τινες σταυροφόροι ἐνόμισαν ἀναγκαῖον νὰ ἐμπνεύσωσι τὸν τρόμον εἰς τοὺς μουσουλμάνους, καὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀπεφάσισαν νὰ ἐξολοθρεύσωσιν ἅπαντας τοὺς εἰς χεῖράς των μείναντας αἰχμαλώτους. Ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα ἔσφαζον, ἔκλειον, κατεμέλιζον, καὶ οὐδεὶς ἀπέσπρεπε τὸ βλέμμα ἀπὸ τοῦ ἀπεχθοῦς ἐκείνου θεάματος. Κατὰ τοὺς ἱστορικοὺς ἐβδομήκοντα περίπου χιλιάδες μουσουλμάνοι ἀπέθανον ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκάθισαν ἐντὸς τῆς συναγωγῆς των, ὅπου ἐζήτησαν ἄσυλον.

Ἐνταῦθα νομίζομεν δεόν νὰ καταπαύσωμεν τὸν λόγον, καθότι ἡ περαιτέρω ἐξιστόρησις τῶν τυχῶν τῆς ἁγίας πόλεως θὰ ὑπερέβαινε τὸν σκοπὸν ἐν ἐξ ἀρχῆς προεθέμεθα. Τὰ περὶ τοῦ νεοσυστάτου βασιλείου τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τῶν μετὰ ταῦτα γενομένων σταυροφοριῶν ἀνήκουσιν εἰς τὴν κυρίως ἱστορίαν, ὅπου ὁ φιλόστοργος ἀναγνώστης δύναται νὰ εὐχαριστήσῃ τὴν φιλομάθειάν του.

ΜΑΡΙΝΟΣ ΧΑΡΒΟΥΡΗΣ. (1)

ἘΝ μέσῳ τῆς σκοτίας ἦτις ἐπὶ τέσσαρας ὅλους αἰῶνας ἐκάλυπτε πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, εὐχάριστον εἶναι νὰ εἰπωμεν ὅτι ἀνεφάνησαν καὶ τινες ἀστέρες φαινοί, οἵτινες ἂν καὶ δὲν προσέφερον τὰς ὑπηρεσίας τοῦ πνεύματος ἢ τῆς παιδείας αὐτῶν εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν πατρίδα, ἀλλ' εἰς ἕτερα κράτα,

(1) Βλ. φιλ. ΚΗ'. ἐν τῷ «Σάββωλο Κρής.»

ὡχ ἤττον ὅμως συνετέλεσαν πρὸς δόξαν τῆς πολυτλήμονος μητρὸς Ἑλλάδος, ἣν καὶ ὑπὸ ζυγῶν ἐτιδικτελοῦσαν ἀπέδειξαν ὡς μὴ στεῖραν τέκνων πολυδόξων. Ἐν δὲ τοιοῦτον ὑπῆρξε καὶ ὁ Μαρίνος Χαρβούρης.

Ἡ οἰκογένεια τοῦ Μαρίνου Χαρβούρη, ἔλκουσα τὴν ἀρχὴν ἐκ Κρήτης καὶ Πελοποννήσου καὶ συγγενεύουσα πρὸς τὴν λαμπρὰν γενεὰν Λάσκαρη, εἶχε καταφύγει εἰς Κεφαλληνίαν, ὅπως ἀπαλλαγθῆ τῶν ἀδιαλήπτων καταπιέσεων ἀγρίων δεσποτῶν. Ἐκεῖ δὲ, ἐν τῇ πόλει Ἀργαστολίῳ, ἐγεννήθη περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ΙΗ'. αἰῶνος ὁ Μαρίνος, πρωτότοκος υἱὸς τοῦ Δημητρίου Χαρβούρη. Οἱ γονεῖς αὐτοῦ, φλεγόμενοι ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας τοῦ νὰ ἴδωσιν τὸν υἱὸν αὐτῶν παιδεῖα κεκοσμημένον, ἀφοῦ τὸν ἐξεπαίδευσαν εἰς τὰ τῆς Κεφαλληνίας ἐκπαιδευτήρια, τὸν ἐπεμψαν ὑψιτέρον εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βονωνίας μετὰ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου. Εἰς Ἰταλίαν ὁ μὲν Μαρίνος, κλίσιν ἔχων πρὸς τὰς φυσικομαθηματικὰς ἐπιστήμας, ἠκολούθησε μᾶλλον τὴν κλίσιν αὐτοῦ ἢ τοῦ πατρὸς τὴν ἐπιθυμίαν, ὅστις τὸν προέτρεπε νὰ σπουδάσῃ τὴν νομικὴν, ὁ δὲ ἀδελφός του Ἰωάννης ἐτράπη ἐπὶ τὴν ἱατρικὴν. Ἐκ τούτων ἀποδείκνυται πόσον ἀναισχύντως ψεύδεται ὁ Κ. Σαινσωθέρος ἐν τῇ εἰς Ἐπτάνησον περιηγήσει αὐτοῦ, πλάσας τὸν πατέρα τοῦ Μαρίνου λαχανοπώλην, μάλιστα ἐκ τοῦ ἐπαγγέλματος αὐτοῦ ἀποζῶντα· διότι πῶς ἐδύνατο εἰς πένης νὰ στεῖλῃ ἀμφοτέρους τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ εἰς Ἰταλίαν χάριν ἐκπαιδεύσεως, κατὰ τὴν ἐποχὴν μάλιστα ἐκείνην ὅτε πρὸς τοῦτο ἀπητοῦντο δαπάναι μέγισται;

Περαιτέρω ὁ Μαρίνος τὰς ἐν Ἰταλίᾳ σπουδὰς του, ἐπιστρέφει εἰς Κεφαλληνίαν· ἀλλ' ἐκεῖ ὑποπεσὼν εἰς παρεκτροπὴν τινα νεότητος καὶ μετανοῶν ἐπὶ ταύτῃ, ἀπεφάσισεν, ὅπως ἱκανοποίησιν τὴν παθοῦσαν οἰκογένειαν, νὰ ἐκπατρισθῆ, καὶ ἐπειδὴ τότε ἡ Ῥωσσία ἐχρησίμευε τὸ γενικὸν ἄσυλον τῶν φυγάδων Ἑλλήνων, κατέφυγεν αὐτόσε καὶ τῇ συνδρομῇ τοῦ τὰ μέγιστα τότε ἰσχύοντος Ἐπτανησίου στρατηγοῦ Μελισσηνοῦ, καὶ διὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ εὐφυΐας, ἐπέτυχεν ἐντὸς μικροῦ ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τὰς μεγαλειτέρας θέσεις, λαβὼν παρὰ τῆς γενναίουφρονος Αἰκατερίνης τὸν βαθμὸν ἀντισυνταγματάρχου τοῦ μηχανικοῦ. Οὕτω καὶ αὐταὶ αἱ παρεκτροπαὶ συντείνουσιν ἐνίοτε εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ διαπράττοντος αὐτάς, ὅποταν τὸν προσμειδῆ ἢ τύχῃ.

Ἡ ἐν Κεφαλληνίᾳ ἔνετικὴ τότε διοίκησις, κα-

τηγορήσασα τὸν Μαρίνον ἐπὶ ἀποδράσει, ἀπεκίρρυξεν αὐτὸν, ἐκ τούτου δὲ ἠναγκάσθη, εἰς Ῥωσίαν μεταβάς, νὰ κρύψῃ πρὸς καιρὸν τὸ οἰκογενιακὸν αὐτοῦ ὄνομα Χαρβούρης καὶ νὰ ἀναλάβῃ τὸ συγγενικὸν Λάσκαρη, γνωριζόμενος ἐν Ῥωσίᾳ ὑπὸ τὸ ὄνομα ἱππότης Λάσκαρης.

Καθ' ὃν χρόνον ὁ Χαρβούρης ἐτιμήθη παρὰ τῆς αὐτοκράτειρας διὰ τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἀντισυνταγματάρχου, ἡ Αἰκατερίνη συνέλαβε τὴν ἰδέαν ν' ἀνεγείρῃ πρὸς τιμὴν τοῦ Πέτρου ἕνα μέγαν ἀνδριάντα, ὅπως οὕτω διαιωίσῃ τὴν μνήμην του· ἐπρότεινε δὲ περὶ τούτου εἰς τὸν περίφημον τότε Γάλλον ἀγαλματοποιὸν Φαλκονέτιον, ὅστις θέλων νὰ παραστήσῃ τὰς μεγάλας δυσχερείας, αἱ ἀπαντήσας ὑπερένικησεν ὁ μέγας ἐκείνος αὐτοκράτωρ, ἐσχέδισε τὸν μέγαν Πέτρον ἔφιππον καὶ καταπατοῦντα διὰ τοῦ ἵππου τοῦ ὄφιν, ὅστις ἐπειράτο νὰ παρεμβάλλῃ προσκόμματα εἰς τὴν πρόδόν του. Τὸ σχέδιον τοῦτο παρουσιάσθη εἰς τὴν αὐτὴν ἔτυχε γενικοῦ ἐπαίνου, καὶ τὸ σῶμα τοῦ μηχανικοῦ διατάχθη ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ Βέτζηκ νὰ προτείνῃ τὸ σχέδιον τῆς μεγάλης οἰκοδομῆς, ἐφ' ἧς ἐμελλε νὰ τεθῆ ὁ ἀνδριὰς ἐκεῖνος. Πολλὰ καὶ διάφορα σχέδια ἐπαρουσιάσθησαν εἰς τὸν ὑπουργόν, ἀλλὰ εἰς οὐδὲν ἐπεφάνετο ἡ ἀπαιτούμενη χάρις καὶ μεγαλοπρέπεια, καὶ οἱ μὲν οὕτως, οἱ δὲ ἄλλως ὑπεδείκνυον ἐπὶ τέλους ὁ Φαλκονέτιος μὴ εὐρίσκων τὰς προτεινομένας βάσεις συμφώνους πρὸς τὴν ἐπιθυμίαν του, ἀπεφάσισε νὰ κατασκευάσῃ ὑποστήλιον ἐκ διαφόρων μεγάλων πετρῶν τοῦ αὐτοῦ χρώματος συνδεδεμένων δὲ πρὸς ἀλλήλας διὰ σιδήρου καὶ ὀρειγάλκου. Τὸ σχέδιον τοῦτο κατέκρινεν ἐντόνως ὁ Μαρίνος, ἰσχυριζόμενος ὅτι μόνον ἐπὶ μιᾶς πέτρας ὄφειλε νὰ στηθῆ ὁ ἀνδριὰς, διὰ νὰ μὴ ὑπόκειται ἡ βᾶσις εἰς τὴν διάλυσιν τὴν ὁποίαν προξενεῖ ἡ διαδοχὴ τῶν αἰῶνων ἐπὶ τῶν πολυσυνθέτων σωμάτων, ἐνῶ ἀπ' ἑτέρου τὸ ὑγρὸν κλίμα τῆς Ῥωσσίας, ἥθελε φέρῃ ταχέως τὴν ὀξείδωσιν τῶν σιδηρῶν καὶ ἐξ ὀρειγάλκου δεμάτων. Ἡ πρότασις αὕτη, θεμελιουμένη ἐπὶ ὀρθοτάτων παρατηρήσεων, ἔτυχε τῆς ἐπιδοκιμασίας πάντων, πλὴν ἐκείνων οὓς ἡ φιλαυτία καὶ ἡ υπερηφάνεια ἐπεσκότιζε· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Φαλκονέτιος ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῆ τὸ σχέδιον τοῦ Μαρίνου, μίαν μόνον ἐκφέρων δυσκολίαν, εἰς τὴν εὐρεσιν καὶ μεταφορὰν τοιοῦτου κολοσσίου σώματος. Ἀπεφασίσθη ὅθεν ἡ ἐκ πολλῶν λίθων κατασκευὴ τῆς βάσεως καὶ διατάχθη ὁ ὑπουργὸς Βέτζηκ, νὰ διευθύνῃ τὰ τῆς οἰκοδομῆς.

Ουδόλως αποθαρρύνθεις ἐκ τῆς ἀπορρίψεως τῆς προτάσεώς του, ὁ Χαρθούρης, ἀλλ' εἰς ἕν μόνον ἀφορῶν, πῶς νὰ ὑπερισχύσῃ αὐτὴ, ἐπέμενε παρὰ τῷ Βέτζηκ, ὅστις καὶ σύμβουλον τὸν προσέλαθεν, ὅπως μὴ ἐπισπύσῃ τὴν ἑναρξίν τῆς οἰκοδομῆς. Ἐν ἑαρ παρῆλθεν οὕτως εἰς ἀνωφελεῖς ἐρεῦνας πρὸς εὔρεσιν τῶν λίθων· εἰς δὲ μόνος εὔρεθῆ ἡμίσειαν λεύγαν μακρὰν τῆς Πετρούπολεως, τὸν ὅποιον, καὶ τοὶ πολὺ μικρότερον ὄντα ἐκείνου, ἔν ὀψαίτερον ὁ Χαρθούρης μετέφερον, οὔτε ὁ ναύαρχος εἰς ὃ διετάχθη ἢ μετακομίσει, οὔτε ἕτερός τις τῶν μηχανικῶν ἀνεδέχθη νὰ μετακομίσῃ. Ἐν τούτοις ὁ Χαρθούρης πληροφορηθεὶς ὅτι ἐντὸς μιᾶς λίμνης, ἐγγὺς τοῦ Φιλανδικοῦ κόλπου εὕρισκετο μέγας μονόλιθος, καὶ ἐπισκεφθεὶς αὐτὸν, εἶδεν ὅτι ἦτο γρανίτης κατὰ πολὺ ὑπερβαίνων τὸ μέγεθος τοῦ ζητουμένου ὑποστηλίου καὶ ἐπομένως ἀρμοδιώτατος πρὸς τὸν σκοπὸν. Ἀνεκοίνωσε λοιπὸν τὴν εὔρεσιν ταύτην, καὶ ὁ μὲν Φαλκονέτιος εὔρε τὸν μονόλιθον ἀξιόλογον, ὁ δὲ ὑπουργὸς τὴν μεταφορὰν ἀδύνατον, οἱ πολλοὶ τὸ πρᾶγμα γελοῖον, μόνη δὲ ἡ αὐτοκράτειρα Αἰκατερίνη ἐξέφερε τὴν θέλησιν ὅπως ὁ λίθος μετακομισθῆ εἰς Πετρούπολιν, καὶ ἐπτακισχίλια προσέφερε ρούβλια δῶρον εἰς τὸν ἐπιχειροῦντα τὴν μεταφορὰν.

Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος μονόλιθος ἦν παραλληλεπίπεδος, καὶ εἶχεν ὕψος μὲν εἴκοσιν ἑνὸς ποδῶν, μῆκος δὲ τεσσαράκοντα δύο, πλάτος εἴκοσι ἐπτὰ καὶ τὸ ὅλον βάρος του ἦν τριῶν ἑκατομμυρίων καὶ διακοσίων χιλιάδων λιτρῶν. Εἰς δὲ τὰς δυσχερείας τῆς κινήσεως τοιοῦτον σῶμα προσετίθεντο καὶ αἱ μεγαλιέτεροι τῆς θέσεως καὶ τῶν ὁδῶν, διότι ἔπρεπε νὰ ἐξαχθῆ ἐκ λίμνης ὅπου ἦτο δεκαπέντε πόδας κεχωσμένος καὶ νὰ μεταφερθῆ ἐξ ἀποστάσεως δεκατεσσάρων μιλλιῶν ὧν τὰ μὲν ἡμίση διὰ ξηρᾶς, τὰ δὲ ἕτερα διὰ θαλάσσης. Ἐννοεῖται λοιπὸν πόσον τὸ ἔργον ἐφάνη παράτολμον καὶ τούτου ἕνεκα πολλοὶ τῶν μηχανικῶν ἐπρότειναν νὰ μεταφερθῆ κατὰ τμήματα.

Καταφρονῶν ὁ Χαρθούρης πάσας τὰς δυσχερείας, ὅσας ἐκτὸς τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος τῷ ἐπηύξανε καὶ ὁ φθόνος, ἀνεδέχθη τὴν μεταφορὰν ὀλοκλήρου τοῦ μονόλιθου καὶ πρὸς τοῦτο ἐθεώρησε κατάλληλον τὴν ὥραν ἐκείνην τοῦ ἔτους, καθ' ἣν οἱ πάγοι ἐν Ῥωσίᾳ εὕρισκονται εἰς τὴν μεγαλειτέραν αὐτῶν σκληρότητα. Δύο λοιπὸν εἰδῶν μηχανῶν ἀνάγκη εἶχε· πρῶτον πῶς νὰ ἐξαγάγῃ τὸν λίθον ἐκ τῆς λίμνης, καὶ δεύτερον πῶς νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Πετρούπολιν.

Αἱ μηχαναὶ, ἃς ὁ Χαρθούρης ἐφευρεν, ἐγένοντο ἀντικείμενον διαφόρων πραγματειῶν, ὥστε ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ δώσωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν ἐντελῆ ἐξήγησιν αὐτῶν· θέλομεν λοιπὸν ἀρκεσθῆ εἰς συντομωτάτην περιγραφὴν τῆς μεταφορᾶς ἰδίως διότι διὰ τὴν ἐκ τῆς λίμνης ἐξαγωγήν, μετεχειρίσθη τοὺς γνωστοὺς στρόφιγγας (vili) οἵτινες καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀποτελοῦσι τὸν θαυμασμὸν τῶν περὶ τὴν μηχανικὴν ἀσχολουμένων. Διὰ τὴν μεταφορὰν κατεσκευάσε περιεργὸν μηχανὴν, ἥς τὸ ἄνω μέρος, ἢ κράββατος, συνέκειτο ἐκ δύο χονδροτάτων δοκῶν παραλλήλως πρὸς ἀλλήλας τεθειμένων, καὶ ἐχουσῶν ἐκάστη μῆκος μὲν τεσσαράκοντα δύο ποδῶν, πλάτος δὲ δεκαοκτὼ δακτύλων καὶ ὕψος δεκαεξί. Ἐνώσας τὰς δύο ταύτας δοκοὺς μὲ ἄλλας χονδροτάτας καὶ μῆκος ἐχούσας δεκατέσσαρας πόδας, καὶ συναρμόσας πάλιν αὐτὰς μεταξὺ τῶν καὶ μὲ τὰς δύο παραλλήλους, διὰ μέσου χονδρῶν καὶ δυνατῶν σιδήρων κατεσκευάσεν οὕτω κράββατον δυνάμενον νὰ ἀνθέξῃ εἰς τὸ βάρος. Τὸ κάτω μέρος τῆς μηχανῆς ἐσημάτισεν ἐκ δύο ὁμοῦ παραλλήλων δοκῶν, ἐχουσῶν μῆκος μὲν τριάκοντα πόδας, πλάτος δὲ δεκατέσσαρας δακτύλους καὶ ὕψος δώδεκα. Εἰς τὴν ἄνω ἐπιφάνειαν τῶν δύο τούτων δοκῶν, αἰτινος ἐπίσης συνηνοῦντο πρὸς ἀλλήλας διὰ χονδροτάτων σιδήρων, κατεσκευάσεν αὐλάκια, ἔνδον τῶν ὁποίων ἔθεσεν ὡς ἔνδυμα ἕτερα μετὰλλινα αὐλακώματα ἔχοντα τὰς πλευρὰς καμπύλους, πᾶχος δὲ δύο δακτύλων καὶ ἐκ μίγματος ἰδίου ὕπερ αὐτὸς κατεσκευάσεν ἐκ κασιτέρου, ὀρειγάλκου καὶ ἄλλων μετὰλλων. Εἰς τὰς δοκοὺς ταύτας τοῦ κάτω μέρους τῆς μηχανῆς ἔθεσεν ἀγκίνια σιδηρᾶ, εἰς ἃ προσηρμόζοντο ἕτεροι δοκοὶ κατεσκευασμένοι διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ ἐδέχοντο τὸν κράββατον ἢ τὸ ἄνω μέρος τῆς μηχανῆς μὲ τὸν βράχον, καὶ οὕτως ἐκινεῖτο πάντοτε τὸ βάρος ἐπὶ τῶν μεταλλικῶν αὐλακωμάτων ἀντὶ δὲ τροχῶν, ἔθεσεν ἐπὶ τῶν αὐλακωμάτων τριάκοντα σφαίρας, ἀπεχούσας ἀλλήλων δύο πόδας, ἐπὶ δὲ τῶν σφαιρῶν ἀπέθεσε τὸ ἄνω μέρος τῆς μηχανῆς ἢ τὸν κράββατον, τοῦ ὁποίου αἱ δύο παράλληλοι δοκοὶ εἶχον πρὸς τὴν κάτω ἐπιφάνειαν τὰ αὐτὰ αὐλακώματα.

Τελειώσας οὕτω τὴν θαυμασίαν ταύτην μηχανὴν, ἤρξατο ἐνομαζόμενος ὅπως ἐξαγάγῃ τὸν λίθον, οὐδεμίαν προσοχὴν δίδων εἰς τοὺς λόγους τῶν φθονερῶν ἐκείνων, οἵτινες ἐμπαικτικῶς ἔλεγόν ὅτι ὁ Χαρθούρης προτίθεται νὰ θέσῃ ὄρος ἐπὶ ὠδῶν. Διατάσσει καθ' ἐκάστην νὰ σαρώνωσι τὴν παρὰ

τὴν ὄχθην ὁδὸν τετρακόσιοι ἐργάται, ἵνα τὸ ἔδαφος μὲν στερεὸν ἐκ τῆς καταπιπτούσης χιόνος, πῆγνυσιν ἐπὶ τοῦ πάγου πολυαριθμοὺς σρόφιγγας καὶ δι' ἀνευδότητος ἐργασίας ἐξάγει τὸν λίθον ἐκ τῆς λίμνης, καὶ πλήρης χαρᾶς βλέπει αὐτὸν ἐπὶ τῆς μηχανῆς ἣν κατεσκευάσεν.

Ἡ διὰ τοῦ ὀλισθηροῦ πάγου μεταφορὰ δὲν ἀπῆντα μεγάλας δυσχερείας, διότι δύο ἢ τρεῖς στρόφιγγες ὑπὸ τριάκοντα δύο ἐργατῶν ἕκαστος κινούμενος, ἔσπυρον τὴν μηχανὴν ἥτις διέτρεχεν ἐκάστην ὥραν ἐξήκοντα πόδας· ἀλλὰ τὸ τερατῶδες μεγαλεῖον τοῦ γρανίτου κινουμένου ἐπὶ μικρῶν σφαιρῶν, ὧν ἡ διάμετρος ἦτο πέντε δακτύλων, τὸ πλῆθος τῶν ἐργαζομένων ἀνθρώπων, οἱ δὲ δύο τυμπανισταὶ, οἵτινες κατ' ἐπιταγὴν τοῦ μηχανικοῦ ἴσταντο ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ λίθου, ἵνα δίδωσι τὰ προστάγματα, οἱ τεσσαρες λιθοκόποι, οἵτινες ἐπελέκον τὸν γρανίτην ὅπως τῷ δώσωσι τὸ ὄρισμένον σχῆμα, ἢ κάμινος τῶν χαλκῶν, ἥτις ἦτο πάντοτε ἠναμμένη εἰς τὸ μέσον τοῦ λίθου, ὅπως ἐν αὐτῇ κατασκευάζωνται ἢ διορθῶνται τὰ διάφορα ἐργαλεῖα, παρίστων ταῦτα πάντα θέαμα ἐξαισιον ὥστε πᾶσα ἡ αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ μετὰ τοῦ πρίγγιπος τῆς Πρωσσίας Ἐρρίκου μετέβη ὅπως ἴδῃ αὐτό· ὁ δὲ Χαρθούρης, καὶ τοὶ ἀσθενῶν ἕνεκα τοῦ κόπου καὶ τοῦ βαλτώδους τῆς χώρας, ἐξηκολούθει ὁμῶς διευθύνων τὴν ἐργασίαν.

Ἐντὸς ἐξ ἑβδομάδων ὁ ὄγκος μετεφέρθη εἰς τὸ παράλιον τοῦ Νέβα, ἐκεῖ δὲ ὑπῆρχε πλοῖον βυθισμένον ἑκατὸν ὀγδοήκοντα ποδῶν μήκους, ἐξήκοντα ἐξ πλάτους καὶ δεκαεπτὰ ὕψους, ἐφ' οὗ ἐπεβίβασαν τὸν γρανίτην· ἀλλὰ τὸ πλοῖον ἕνεκα τοῦ μεγάλου ὄγκου, ἤνοιξεν, ὥστε ὁ Χαρθούρης, ἠναγκάσθη νὰ ἐπιζεύξῃ μεταξὺ τῶν δύο δρόμωνας καὶ ἐπ' αὐτῶν μετέφερε τῇ 30 Σεπτεμβρίου 1769 τὸ ὄγκῶδες ἐκεῖνο σῶμα εἰς Πετρούπολιν, ἐν μέσῳ τῆς ἐκπλήξεως καὶ τοῦ φρενητιώδους ἐνθουσιασμοῦ τῶν κατοίκων. Ἡ δὲ πράξις αὕτη τοῦ Χαρθούρη ἐθεωρήθη ὡς μεγίστη, διότι οὐδεὶς μέχρις αὐτοῦ μετέφερον ἕτερον ἐπίσης ὄγκῶδες σῶμα. Δι' ὅπερ εὐλόγως ἡ Αἰκατερίνη ἀνταμειβούσα τὴν ἱκανότητά του, τὸν κατέστησεν ὑπασπιστὴν αὐτῆς, σύμβουλον τοῦ Συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας, ὑπουργὸν τῶν δημοσίων οἰκοδομῶν, καὶ τέλος διευθυντὴν τοῦ σώματος τῶν εὐγενῶν τῆς ξηρᾶς.

Ἐν μέσῳ τῆς δόξης καὶ ὑπολήψεως ἣν ἀπελάμβανεν, ὁ Χαρθούρης, δὲν ἐλησμόνηε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ πατρίδα, ὑπὸ μιᾶς δὲ ἐπιθυμίας κατείχετο πῶς νὰ φανῆ καὶ εἰς ταύτην ὠφέλιμος. Οὐ μα-

κρὰν τῆς κωμοπόλεως Ληξουρίου ὑπάρχει βαλτώδης τις καὶ ἄκαρπος κοιλάς καλουμένη Λειβάδιον· ταύτην ὁ φιλόπατρις Χαρθούρης διανοήθη νὰ καταστήσῃ πηγὴν εὐδαιμονίας διὰ τοὺς συμπατριώτας του, μεταφυτεύων αὐτόσε διάφορα φυτὰ καὶ δένδρα τῆς Ἀμερικῆς. Ἀλλὰ γνωρίζων ὅτι τοιαύτη ἐπιχείρησις ὑπερέβαινε τὰς χρηματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις ἀπηυθύνθη πρὸς τὴν αὐτοκράτειραν Αἰκατερίνην, ἥτις τῷ ὑπεσχέθη πᾶσαν αὐτῆς τὴν συνδρομήν. Πειθόμενος δὲ εἰς τὰς προτροπὰς πολλῶν ἵνα δημοσιεύσῃ τὸν μηχανισμόν τῆς μετακομίσεως τοῦ ὄγκῶδους ἐκείνου γρανίτου, μεταβαίνει ἀδείχ τῆς αὐτοκρατείας εἰς Παρισίους, καὶ ἐκεῖ ἐκδίδωσιν αὐτὸν Γαλλιστί.

Ἐν Παρισίοις διαμένων ὁ Χαρθούρης ἐνυμφεύθη νέαν τινὰ Γαλλίδα, ἐξ ἧς ἔσχεν ἕνα υἱόν· παραλαβὼν δὲ τὴν τε σύζυγον καὶ τὸν υἱόν του ἐπανῆλθε μετὰ τινα ἔτη εἰς Πετρούπολιν, καὶ ἐκεῖ, ἐπιτυχῶν διὰ τοῦ ἔνετοῦ πρέσβεως τὴν ἀνάκλησιν πάσης κατ' αὐτοῦ καταδιώξεως, ἀνεχώρησεν εἰς Κεφαλληνίαν, ἐνθα ἡ ἔνετικὴ κυβέρνησις, ἐκτιμῶσα τὴν μεγίστην αὐτοῦ εὐφροσύνην τῷ ἐδωρησατο ὅλην τὴν περιοχὴν, ἐν ἣ διενεοῖτο νὰ μεταφυτεύσῃ τὰ Ἀμερικανικὰ προϊόντα.

ἤρξατο λοιπὸν ἐν πρώτοις διὰ πολυαριθμῶν ἐργατῶν τὴν διοχέτευσιν τῶν λιμναζόντων αὐτόσε ὑδάτων, εὐτυχῶν καὶ τινα Γαλλαμερικανὸν ἔμπειρον περὶ τὴν γεωργικὴν ὅπως διευθύνῃ τὰ τῆς φυτείας. Ὅπως δὲ ἐπιστάτῃ ἀλλ' αὐτοπροσώπως ὁ Μαρῖνος εἰς τὰς ἐργασίας, ἔκτισεν αὐτόσε καὶ ἐν οἴκημα, ἐν τῷ ὁποίῳ προσέλαβε καὶ ὡς φύλακας παρὰ τῆς Κυβερνήσεως πέντε στρατιώτας.

Ἀλλὰ μόλις ἤρξατο βλέπων τὸ ἔργον αὐτοῦ εὐδοκίμενον, καὶ βάσκωνος δαίμων ἐπιβουλεύθεις τὸν ἄνδρα, συνώμοσε κατ' αὐτοῦ. Μεταξὺ τῶν πολυαριθμῶν ἐργατῶν του ὑπῆρχον καὶ περὶ τοὺς ἑκατὸν Λάκωνας, οὓς ὁ πρὸς τοὺς Τούρκους πόλεμος τῆς Ῥωσσίας εἶχε τότε καταστήσει ἀτιθάσους καὶ ἀρπακτικούς. Οὗτοι βλέποντες τὰς μεγάλας δαπάνας, ἃς ὑφίστατο ὁ Χαρθούρης καὶ πιστεύοντες ὅτι πλείστα παρ' αὐτῷ εὕρισκονται χρήματα, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν δολοφονήσωσι καὶ ἀρπάσωσι πᾶσαν αὐτοῦ τὴν περιουσίαν. Καὶ δι' εὐρόντες εὐκαιρίαν μίαν νύκτα, καθ' ἣν οἱ πρὸς φύλαξιν του στρατιώται εἶχον ἀνακληθῆ ἕνεκα ὑπηρεσίας, εἰσῆλθον εἰς τὸν οἶκόν του, καὶ αὐτὸν μὲν μετὰ τινῶν ὑπηρετῶν καὶ τοῦ Γαλλαμερικανοῦ ἐπιστάτου τῆς φυτείας φονεύουσι, τὴν δὲ γυναῖκα κατετραυμάτισαν καὶ ὑπολαβόντες αὐτὴν

νεκράν, εδόθησαν εις την άρπαγήν και λαβόντες δ,τι πολύτιμον εύρον, άνεχώρησαν διά νυκτός διά τινος πλοίου, τὸ ὁποῖον ἔνεκα τῆς νηνεμίας συνελήφθη τὴν ἐπομένην ἡμέραν, ὅτε ἐγνώσθη τὸ κακούργημα, μεταξὺ Ἰθάκης και Κεφαλληνίας. Καὶ ἡ μὲν σύζυγος τοῦ Μαρίνου ἀνέλαθεν ἐκ τῶν πληγῶν αὐτῆς, οἱ δὲ ἔνοχοι κατεδικάσθησαν εἰς θάνατον, και διὰ τοιούτου οἰκτροῦ τέλους ἡ Ἑλλάς ἐστερήθη τῷ 1782 ἐνὸς τῶν ἐνδοξωτέρων τέκνων τῆς.

E. S.

« Αποκρέαι ! αποκρέαι ! μαγική ὄνομασία !
 Ἐπιδημική εἰς ὅλους ἔπαιε παραλυσία.
 Τὴν σεμνότητα πρὸς ὅραν ὁ περίφανος ἀρίνει
 Κι' ὁ φιλάργυρος ὁ γέρον τὸ κομποδήματὸς λύνει »
 . . . Πῶς κυβερνήσεις ; πῶς νόμοι ;
 Καὶ αὐτοὶ οἱ νομοθέται ἐλωλάθησαν ἀκόμη.
 (ΤΑΝΤΑΛΙΔΗΣ.)

Ν ΦΙΛΟΙ τῆς ψυχῆς μου, εὐγενεῖς τῶν πεζοδρομίων Κύριοι !

Ἠραϊαί τοῦ ἐξώστου και τῶν παραθύρων τρυφερὰ Δεσποινίδες — αἱ Ἀποκρέω ἔφθασαν, αἱ μαγικαὶ Ἀποκρέω ἦλθον.

Εἰσοὶ Σαβοὶ ! δὲν ὀμιλοῦν λατινικά' σὰς χαιρετοῦν, τρελλοὶ, μὲ τὸ τρελλὸν ἐπιφώνημα δύο ἐπισήμων παραλυμένων τῆς ἀρχαιότητος τοῦ Ἀλκιβιάδου και τοῦ Περικλέους — δεχθῆτε τὰς μὲ τὸ σεμνὸν μειδίαμα τῆς Ἀσπασίας και τῆς Λαίδας — μὴ φοβῆσθε — ἡ καθαρά Δευτέρα ὅλα τὰ καθαρίζει.

Χθὲς ἐφώνησα ὡς ἀρχιστράτηγος, ὡς Γαριβάλδης τῶν καρδίων, ἐμπρὸς και Σεῖς ! ἐμπρὸς κι ἐκεῖνοι ! ὄλος ὁ κόσμος ἐμπρὸς εἰς περιήγησιν !

Σήμερον Εἰσοὶ Βάκχε ! σταθῆτε ὀλίγον' αἱ Ἀποκρέω εἰσέβαλον και πάλιν, ὡς πρὸ δύο χιλιῶν χρόνων, εἰς τὴν πόλιν τῶν μαινάδων και πλημμυροῦσι τὰς ὁδοὺς και τρελλαίνουσι και τρελλαίνονται και μὰς χαρίζουν τέλος πάντων τοὺς μετμηφισμένους τῶν — ἐνῶ ταυτοχρόνως σπουδαία μεταμφίσεις λαμβάνει χώραν εἰς τὰ Κυβερνητικὰ τοῦ κράτους.

« Κύριοι μὲ τὰ κουδούνια ! και τοῦ χρόνου ! και τοῦ χρόνου ! »

Ὅχι ! αἱ Ἀποκρέω δὲν εἶναι πλέον τῶν Διονυσίων ἡ χαριτωμένη Βακχίς, παρακολουθοῦσα ἕνα Σιληνὸν, ἕνα Σάτυρον, μὲ τοῦ κισσοῦ τὸν θύρσον και τὴν λαμπάδα τὴν ἀνημμένην, ἐνῶ ἐφόρει τῆς τίγρεις τὴν δορὰν και εἶχε τὴν κόμπην χυτὴν ἐπὶ τὰς ὠμοπλάτας.

Ὅχι δὲν βαδίζει, ἐστεμμένη ἄνθις, ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός μεταξὺ νέων και νεανίδων, αἵτινες φέρουσι τὰς ἱεράς κοφίρους τοῦ Θεοῦ τῶν ἀρχαίων Ἀποκρέω Ἀλλ' εἶναι ἐνδεδυμένη τῆς ἀκολασίας τὰ

ἐκτραχηλισμένα ἐνδύματα και φορεῖ προσωπίδα, ἐν προνόμιον τοῦ μεσαιῶνος, διὰ νὰ μὴ ἐρυθριᾷ εἰς ὅ,τι λέγει, ὅ,τι ἀκούει, ἐνῶ τολμᾷ τὰ πάντα.

Οἰκτρά παρωδία τῶν προσωπιδοφόρων τῆς Βενετίας. Δυστυχῆς πόλις, ἐνδοξὸς ὀπλίτης' ἐτελεύτησεν ἀπὸ πτώσεως εἰς πτώσιν, πλὴν θαυμάζεται εἰσέτι διὰ τοὺς προσωπιδοφόρους και τὰς Ἀποκρέω τῆς.

— Il Carnavale di Venezia. — Ἐπὶρξέ ποτε ἐφάμιλλον τοῦ Corso τῆς Ῥώμης αἱ — gondole — ἀντεκαθίστων θαυμάσια τὰ δίτροχα και τὰ τετράτροχα, τὰς πτερωτὰς ἀμάξας και τοὺς κομπούς φεζθόντας. Καὶ ἦτο μαγεία πλήρης ἐκστάσεων τῶν μετμηφισμένων αἱ ἐρωτικαὶ ναυμαχίαι, αἱ μυστηριώδεις καταδιώξεις, τὰ ἀπληπισμένα τῶν καρδιῶν ναυάγια.

Εὐτολμὸς τις ἱππότης, μετμηφισμένος εἰς ἀρχαῖον μαρμαρινὸν ἀγάλμα, ἵσταται ἐπὶ τῆς πύμνης ἀερώδους γονδόλας, τὴν ὁποῖαν ὡς πύλον περιστρέφει τοῦ κωπηλάτου ὁ ἰσχυρὸς βραχίον και διασχίζει ὀλόκληρον στόλον φύρδην μίγδην πλέοντα ἐπὶ ὕγρου ἀργύρου, ἀποστίλθοντος μὲ χιλίας μαρμαρυγὰς και ἀντανακλάσεις, χωρὶς νὰ προσκρούσῃ που.

Μετ' ὀλίγον εἰς ἕν νεῦμα τοῦ ἀγάλματος ὁ κωπηλάτης διπλασιάζει τὰς ἡρακλείους δυνάμεις τοῦ ἡ γόνδολα πετᾷ ὡς αἰφνίδιον πνεῦμα βορβόρας, και φαίνεται ὅτι θὰ ὑπερπηδῆ τὴν σημαιοστόλιστον ἄλλην, ἥτις νωχελέστερα τῆς προσωπιδοφόρου διάδος ἦν φέρει ὑπερήφανος, μὲλις πτερυγίζει παράπλευρος μιᾶς ἄλλης ἀφ' ὅπου δύο μετμηφισμένοι τερατωδῶς, παρακαλοῦν και διαθρύπτουσι ἀπέναντι τοῦ ἐπιδεικνυομένου ἔδου και μιᾶς ἀνθοδέσμης, ἅτινα ἀποσύρονται πάραυτα ἐρωτοτρόπως διὰ νὰ κρυθῶσιν εἰς στήθη βαθύκολλα και νὰ ἐνώσωσι τὸ γλυκὺ αὐτῶν μύρον μὲ τὸ ἄρωμα παυθένου κερπού, ἐτοίμου ἴσως νὰ ὀρμίσῃ εἰς τοὺς παλμοὺς και τὴν θερμότητα τοῦ πρώτου ἔρωτος.

Ἄ ! ἀκούεται ἐν σειρήνας ἀπληπισμένον ἐπιφώνημα και πρὶν παρέλθῃ ὁ ἦχος τῆς γλυκεῖας αὐτῆς φωνῆς, ἡ φέρουσα τὸν ἱππότην μὰς γόνδολα διήλθεν ἤδη μακρὰν και τὰ λευκὰ χεῖλη τοῦ ἀγάλματος ἐχρωματίζοντο εἰς τὴν προσέγγισιν τοῦ ἔδου, τὸ ὁποῖον ἀφῆρπασεν ὑπὸ τὴν στηθοκρύπτῃν τῆς ὠραίας προσωπιδοφόρου, ὡς λάρος τὴν μικρὰν λείαν τοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης.

Πεῖσμα τότε και καταδιώξεις' συμμαχία και ἐπιμαχία προκαλοῦνται, συνδέονται ἐκδίκαισι ! εἶναι τὸ σύνθημα τῆς ἐρωτικῆς ναυμαχίας πρὸς ἀνίκησιν τοῦ ἔδου.

— Σὲ γνωρίζω, κλέ μου φίλε, λέγει ὑπὸ τὸ μυστηριώδες domino φωνὴ ὑποπρέμουσα, φωνὴ συγκεκινημένη, ἀλλὰ διαπερῶσα τὰ ἄδυτα τῆς καρδίας τοῦ διαβάτου τὸν ὁποῖον σταματᾷ χαρίζεσα προσωπιδοφόρος ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Sant-Marco.

— Μὲ γνωρίζεις ; ἀλλ' εἶμαι εὐτυχῆς... λέγει ὁ ἀγνωστος και ἐρύθημα προδίδει τὴν ταραχὴν του.

— Ὅχι δὰ τόσον ! ἀποκρίνεται ἡ προσωπιδοφόρος, διότι ὀνομάζεσαι Παῖλος ἀπλοῦς και ἀκόμη, ἐνῶ εἶσαι τεσσαρακοντούτης, ἀκόμη δὲν ἀπέκτησας ἕνα — δὸν — μίαν γόνδολαν και μίαν ἐρωμένην.

Ἄλλ' ὠρατὸν μου δομῖτό ! ἀπαντᾷ και ἐξίσταται ὁ μυσταγωγούμενος οὕτω, εἶμαι εἰκοσιπενταετῆς μὲλις εὐπατρίδης τῆς μεγάλης δημοκρατίας και τὸ ὄνομά μου ἂν δὲν φέρῃ ἐν ἀριστοκρατικὸν — Don — ἡ γόνδολά μου ὅμως. . . ἡ γόνδολά μου εἶναι ἐτοίμη νὰ δεχθῆ τὴν ἀριστοκρατίδα καλλονὴν τῆς μαγίσσης προσωπιδοφόρου μου.

— Ἐγὼ νὰ πατήσω ὅπου ἐκάθησε πρὸ ὀλίγου ἡ Πεπίτα ! oybo ! χα, χα, χα ! ὡς ἂν ἔλεγε — μωρὲ κι' αὐτό ! και ἡ πονηρὰ ἀγνωστος ἐβρίπτετο γελῶσα μεταξὺ τοῦ πλήθους, τὸ ὁποῖον ἐπανελάμβανεν oybo, oybo ! ἀπέναντι τοῦ μυσταγωγηθέντος διαβάτου ὅστις κατέστη ὀλοπόρφυρος. Ἀλλ' ὁ Βοναπάρτης ἡλευθέρωσε και αὐτὸν τὸν πτωχὸν και πολλοὺς ἄλλους ἀκόμη ἀπὸ τὰς γείρας τῶν ἐνοχλητικῶν domino και τῶν σκανδαλωδῶν ἀποκρέω, παραδώσας τὴν Βενετιάν ὀλόκληρον εἰς χεῖρας τῆς Αὐστρίας.

Ἄρθια ! φωνάζει εἰς τὰς ὁδοὺς ἡ Ἀποκρέω, τῆς πρωτεύουσας τοῦ Ἑλληνικοῦ κράτους, ἐνῶ κρατῆ διάφορα χορταρικά και ἀρίνει ὀπισθὲν τῆς ὀσμῆν δριμυτῶν — triple extrait — σκόρδου και κρομίου, και μὰς καταλαμβάνει παντοτε ἡ παράλυτος ἐν κραιπάλῃ και μέθη, ἐν κυμβάλῳ και ἀλλοπαλῳ μὲ τὸ στερεότυπον ἐκεῖνο τραγοῦδι τῆς θρησκευτικῆς ἐμφανισέως τῆς.

* Κατηγοροῦν τὴ γάτα μας και τὴν ἑλένη γραῖα
 Γραῖ' ἔχει μάτια γαλανά και τὴν οὐρὰ μακρὰ !

Και τότε οἱ περίφημοι φαγητόται, οἱ σεμνοὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων φίλοι μου, χαιρετοῦν και σήμερον ἀκόμη μὲ τὴν αὐτὴν αὐτόχθονα ιδιότητα τὰς Ἑλληνικὰς Ἀποκρέω, και ἐν ἀκολασίᾳ διέρχονται τὰς τελευταίας Κυριακάς, ἐντρυσφώντες εἰς τοὺς κούρκους και τὰ τυρωμένα τῆς πλακούντια, διότι ἡ τιμητῆ τῆς μετανοίας ἐγγίζει, αὐριον εἶναι μεγάλη τεσσαρακοστὴ, — ἔχε ὕγειαν κρέας ! c'a-go-vale, adieu chair !

Ἐμπρὸς λοιπὸν, διότι αἱ ἀποκρέω ἦλθον, ἀλλ' αἱ ἀποκρέω παρέργονται, ὡς παρέργεται πᾶσα ἀπόλαυσις μὲλις τὴν γευθῶμεν, ὡς ἡ ἔξαψις τοῦ πυρετοῦ πρὶν μὰς καταστήσῃ παράφρονος :

« Νὰ ἡ τυρινὴ μας, νάτην . . . αἱ ἡμέραι λιγοστεύουν.
 Κ' οἱ καλοὶ Καλόγηροί μας σὰν τρελλοὶ κι' αὐτοὶ χορεύουν. »

Τρελλαθῆτε και σεις ἀναγνώσταί μου, χορεύσατε, πηδήσατε ἀναγνώστρια τοῦ ἀριστοκράτου συρροῦ' σεμνότυφοι καλλοναὶ μιᾶς ὑψηλῆς τάξεως ἀναμιχθῆτε, παρακαλῶ, εἰς τὸν συρφετὸν τῶν μετμηφισμένων, φορέσατε ἐν ψευδῆς προσωπιῶν, διὰ νὰ καλύψετε ἂν θέλετε, τὸ ἀληθὲς ψεῦδος και κολασθῆτε και σεις, κολασθῆτε, ἀκόμη ὀλίγον μὲ τῶν ἀποκρέω τὰς φρενήρεις ἀπολαύσεις' αὐριον θὰ εἰσέλθετε εἰς τὴν ἐγκράτειαν — ὑποχρέωσατε τοὺς ὑπηρέτας σας νὰ νηστεύουν και τοὺς ἰερεῖς τῆς ἐνωρίας σας νὰ προσεύχονται ὑπερῶμων...

Μετερνίχοι πολιτικοί ! αἱ ἀκόλασις ἀποκρέω μας ὀμοιάζουσι κατὰ πολὺ βέβαια μὲ τὴν σεμνὴν πολιτικὴν σας και μόνον δὲν διαρκοῦν ὡς αὐτὴν μολονῆτι και αὐτὰς, και ὕμᾶς, ἡ πλειοψηφία τὰς ὑποστηρίζει. — πλὴν ὀλίγας ἀκόμη μετεμφεσεις, παρακαλῶ, πρὸς τιμὴν τῆς ἀνοήτου φυγάδος μας και θὰ γελᾶσωμεν πλείωτερον μὲ αὐτὰς ἢ μὲ ἐκεῖνην.

Δημοσιογράφοι συνάδελφοι, ὅσων τὰ θηλάεικ αἰωνίως εἶναι πλήρη ἀπὸ τὰς τρεῖς εὐλογημένας προθέσεις — ἀνά — παρά — διὰ — ἐν μειδίαμα σατυρικὸν ἐπὶ πλέον, μίαν ἀκόμη τρέλλαν ὑπὲρ τῆς ἀποκρέω, ὑπὲρ τῆς πολιτικῆς και ἂν σὰς ψάλλωσι τὰ ἐξ ἀμάξης οἱ μετμηφισμένοι, ἂν σὰς ὕβρισωσι τὰ ἐντιμα ὄργανα τῆς πολιτικῆς — γελᾶσατε ἀπὸ καρδίας, εἶναι αἱ τελευταῖαι ἡμέραι τῆς Ἀποκρέω των, ἥτις :

« On crie à la ville, à la cour
 Ah ! qu'il est court ! ah ! qu'il est court ! »

Ἀλλ' αἱ Ἀποκρέω, και ὅχι ἡ πολιτικὴ, εἶναι γέννημα, εἶναι τέκνον τῆς εἰδωλολατρίας' τοὺς μετμηφισμένους ἀκόμη και σήμερον τοὺς ὀνομάζουσι εἰδωλά.

Πλὴν μὴ σταυροκοπήσθε, χριστιανοί, ὁ ἀγαθὸς χριστιανισμὸς τὰς υἰοθέτησεν ἤδη και βλέπετε ὅτι κατέγραψεν αὐτὰς μάλιστα μεταξὺ τῶν τριακοσίων ἐξήκοντα ὀσίων και ἀγίων τοῦ καλενδαρίου του.

Και αἱ ἀποκρέω δὲν εἶναι ἄχρηστον τι εἰς τὴν κοινωνίαν, ἐκεῖ ὅπου οἱ ἄνθρωποι περιπατοῦν πάντοτε μὲ τοὺς δύο πόδας, προγευματίζουσι εἰς τὰς ἔνδεκα τακτικῶς και δειπνοῦν εἰς τὰς πέντε — Ἀηλαδῆ εἰς τὸν εὐρωπαϊκόν, τὸν πολιτισμένον κόσμον, ἐκεῖ ὅπου ἡ τυπικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου και ἡ τάξις κάμνει τὸν ἄνθρωπον νὰ λησμονῆ τὴν ὑπαρξίν αὐτῶν, ὁ νομοθέτης ἐγκαθίδρυσσε τὰς ἀποκρέω ὡς μέσον προσφυλακτικὸν τοῦ νόμου' διότι παραλύων δι' αὐτῶν ὀλίγον τι τὰς ἔξεις και τὴν εἰθισμένην τάξιν, καθιστᾷ σεβαστότερον τὴν ἐπαύριον τὸν νόμον και εὐκολωτέραν τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Τώρα ἐξηγεῖται, βλέπετε και διατὶ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἔχομεν παρ' ἡμῖν Ἀποκρέω. — Εἶναι μίᾳ ὠραία και αὐτὴ ἀπομίμησις τοῦ πολιτισμοῦ, μὲ ὀλίγην πολυτέλειαν ἐννοεῖται πάντοτε, ἀλλ' ἡ κατάχρησις και ἡ πολυτέλεια εἶναι συγγενῆς μὲ τοὺς ζωηροὺς λαοὺς τῆς Ἀνατολῆς.

Εἰς τὴν Ῥώμην τὴν ἀρχαίαν, ὅτε ἐτελοῦντο και ἐκεῖ τὰ Κρόνια, εἰς τὴν χρυσοῖν ἐκείνην ἐποχὴν μιᾶς φυγάδος ἰσότητος, ὁ δεσπότης ἐφόρει τὰ ἐνδύματα τοῦ δούλου του και ὁ δούλος ἐνεδύετο τὴν πορφύραν και τὴν τύβενον τοῦ δεσπότη' ἐλάμβανε τὴν θέσιν αὐτοῦ ἐν τῇ τραπέζῃ, διέταττε, ἐκτόπα, ὕβριζε τὸν Κύριόν του' εἶχε ἀποκρέω, ὁ πτωχὸς μὲ τὰ ἔξοδα ἐκεῖνου πλὴν διὰ μίαν ἡμέραν. Τὴν ἐπαύριον τὰ ἐπλήρωσε πολὺ ἀκριβὰ' ἡ δουλεία τῷ ἐφαίνετο σκληροτέρα. Ἐκ τούτου πάλιν ὅμως τοῦ ὠραίου ἐθίμου ἀρ-

χαίας αποκρέω έπωφελήθη και ό νεώτερος βρωμός εΐς ύπρέτης, άμα καθΐση άπαξ εΐς την θέσιν του κυρίου του τας αποκρέω, δέν την άφίνει ούτε την τεσσαρακοστήν προτιμή κάλλιον ή άποθάνη επΐ αΐτης ως Σπαρτιάτης επί της άσπίδος του.

Πλήν και άν ποτε τον εκδιώξωσιν εκειθεν, πράγμα πολυ δύσκολον, γίνεται σοβαρός, περιπατεί βραδέως, λαμβάνει τω έντι ύφος εκπτώτου άρχοντος, ψοφά της πείνης, δέν εργάζεται είναι γνήσιον τέκνον της Ανατολής, πιστεύει εΐς την τύχην και αναμένει την σροφήν του τυφλου τροχου της.

« Ίδου αΐ Αποκρέω! Ίδου Μέντωρ της άνοσοπότητος! Ίδου ό Αυτοκράτωρ του κόσμου! Ίδου ό Θεός του χειμάνος! »

Εΐπε ποτε ή έγγραψε, δέν ένθυμούμαι τώρα ποιος, άλλ ένθυμούμαι ότι ήτο επίσημός τις του Βορβρά ποιητής, του όποιου το ώραιον όνομα λήγει εΐς ένα — βίτζ — ή ένα — ώφ — και τουτο άρκει νομίζω ώστε να τώ λησμονήσω, ποιος διάβολος θέλετε να ένθυμηται τόσα ώφ και τόσα βίτζ! άρκει ότι ό ποιητής είχε μέγα δίκαιον.

Αΐ αποκρέω, άν ήναι τέρψις εΐς τους έσπερίους λαούς, εΐς τας βόρειας κλίμακτα είναι ευεργεσία' όσα ό χειμάν είναι δρυμύτερος, τόσον αΐ αποκρέω αναγκαιότερα.

Και τή άληθεία επέρχεται ό βαρύν εκεινος της Άρκτου χειμάν, ή χιών πίπτει κατά στιβάδας και καλύπτει την γην με τον μαυδύκν της τον άμόλυτον εΐς στρώματα υπέρμετρα. Η φύσις άπασα τότε είναι τεθλιμμένη και νεκρά εΐς τας παγωμένα της σάβανα και μόνον την γλυκείαν πνοήν της θάς άνοιξως αναμένει να την άφυπνήση, να της άποδώση το μειδίμα και τας άνθη της, την θερμήν ζωνήν και τον έρωτα.

Άλλ ένψ ό άτυχής θνητός απομεμονωμένος εΐς υπαρκτήν άμφίβολον, με παγωμένην καρδίαν άνευ τινός ευγενοός αισθήματος, άπληπισμένος σχεδόν να ίδη μίαν κην ήμέραν τον ήλιον, άνασκάλιζει πολλάκις την ίματιοθήκην του και έν άπελπισία πνίγεται εΐς τον καπνόν της άγνώμονος έστίας — Ίδου αΐ Αποκρέω! Ίδου ή άνοχή των πολιτικών και θρησκευτικών νόμων, ή πτωχή άθρωπότης, και όχι οΐ Κύριοι, έσώθη, αΐ αποκρέω γίνονται ό νεκροθάπτης του χειμάνος.

Εσώθη εΐς των Διονυσίων και των Κρονίων τας ακολάστους άγκάλας, τας Φαγηπόσια και τας Έλευσΐνια την άνέστησαν, ζή εΐς των Καρναβαλίων και της αποκρέω την κραϊπάλην και την μέθην ό δε χειμάν, ό παγωμένος αυτός θάνατος των καρδιών, ένταριάζεται με τρελλούς επιταφίους, με φιλιπικούς εζοντας οίνου, δύο ώρας μακράν καταβαίνει εΐς τον τάφον με λουκούλια γεύματα, θρήνους και γέλωτας φρενήρεις, χορούς και τρέλλας μυθώδεις.

Όπως δήποτε αΐ αποκρέω είναι ή Βασίλις, ή Αυτοκράτειρα των έορτών. Ούτε τας Παναθήνιας των άρχαίων, ούτε αΐ εικοσιπενταετηρίδες του

Όθωγος δύνανται να εξομοιωθώσι προς αΐτας είναι ή ζωή μετεμφοισμένη εΐς Αποκρέω, ήτις έρχεται να παίξη, να γελάση άπαξ του έτους έν άνέσει, άνευ δεισιδαιμονίας, ελευθέρα πάσης μερίμνης, πάσης ύποχρώσεως προς την κοινωνίαν, προς τους νόμους, εμπαιζουσα και γελοιογραφουσα τας πάντας, τους πάντας, τον ίδιον έαυτόν της, χάριν διασκεδάσεως πλήν και με χάριν και πνεύμα χωρίς προπάντων ή ευθυμία αΐτης να λυπήση τον πλησίον.

Τό μυστήριον όμως της μετεμφοισμένης αΐτης ζωής άδύνατον να τώ άνεύρη τις σήμερα εΐς την καθέδραν της πολιούχου Αθηνάς, πρέπει να τώ αναζητήση εκει όπου ή ζωή καλείται απόλαυσις και όχι έλπίς. Άλλ' όσοι έμυήθησαν τας νέα ταυτα Έλευσΐνια, επί ποινη εξωντώσεως δέν δύνανται να διηγηθώσιν ό,τι ήκουσαν ό,τι εΐπον. Αΐ μαινάδες και πάλιν είναι έτοιμα Ιουγίση να ξεσχίσωσι τον νέον εκεινον Ορφέα επιφυλλιδογράφον, όστις ήθελε τολμήσει να επαναλάβη μίαν κην στροφήν ένός μαγικού βάλει, να ψάλλη έν επεισόδιον μιας καρπαριτου φιάλης.

Ό,τι γίνεται, βλέπετε, γίνεται, όπισθεν μιας ψευδοός προσωπίδος και ή προσωπίς αΐτη είναι ίερά, είναι ή παραβίαστος ως της Πυθίας τώ άσυλον, ως του ίεροφάντου ή λευκή και δασεία γενειάς . . . Τί λέγει ό φίλος μου ΑΛΘΩΤΑΣ; βεβαιώς τίποτε πλείοτερον, παρ' ό,τι έγγραφεν εΐς τας — πρό της τεσσαρακοστής —

Έν βλέμμα λοιπόν επί των ειδώλων άτινα διέρχονται ένόπιον ήμών, διά να καταλήξωμεν εΐς ένα χορόν' ουχι των προσωποδοφών ένός ξενοδοχείου, άλλά μετεμφοισμένων μετά χάριτος όχι τόσης, άλλς κομψότητος και έρωτοτροπίας και όστις χορός απέληξεν à des tablaux vivants' εΐς ζωντα τούτέστιν άπεικονίσματα' απομίμησις όχι τόσον άπληρωμένης εποχής, όσον ήσαν τινε εξ αΐτων.

— Πλήθος, φίλοι μου, πλήθος άπειρον, σφραγτός μετεμφοισμένων τιμών εν έφέτος τας σεμνάς αποκρέω, πλημμυροϋσι τας όδους και διέρχονται έφιπποι, έπονοι, έφ' άμάξης, πεζή, αναλόγως των περιστάσεων και της πολιτικής' διότι ή πολιτική είναι αναπόφευκτος εΐς τας μετεμφοίσεις, είναι τώ άλλας των Αποκρέω.

Άνευ αΐτης και εκτός αΐτης ό μετεμφοισμός είναι συνήθως άχαρις, προξενεί άηδείαν και ουχι γέλωτα — ιδέτε τους :

Αΐ! Όλοι σεις σοβαροΐ προσωποδοφοροΐ, οΐτινες χωρίς φωνήν και χωρίς χειρονομίαν, ύρρασε έντός της αΐτης άμάξης' φωνάζετε τουλάχιστον όλοι, τόπον! τόπον! ως ό άμαξηλάτης σας' θά σας εκλάβωσιν ως ύπουργούς και τότε, φίλοι μου, τιμωρούνται τας συρίγματα.

Μεταξωτά domino! διατί άκίνητα ως ώραια κοκκλι; είναι καιρός, νομίζω, να ψάλλετε προς τους διαβάτας τας εύφυή σας εξ άμάξης, εκτός άν ήσθε οΐ άναγνώστει του άγιου Νικολάου του Ραγκαβά και περιμένετε να μάς ψάλλητε αυριον τώ — Κύριε των δυνάμεων.

Ω, πονηροΐ σεις άλευρωμένοι' ελίγην φειδώ, παρκαλώ, εΐς τας φασόλια και τας πνευματώδεις βεβύθους σας δέν είναι κομψότα — με πλείοτερον προσοχήν βραίνετε τους θαυμαστές σας — διότι όχι μόνον λαϊμονίαις, άλλά και κάτι πλείοτερον είναι έτοιμον να σας φιλοδώρηση τώ πλήθος των θεατών, άν ένα μόνον όφθαλμόν επιτύχητε.

Είναι επιτυχής, είναι με πνεύμα ή παρωδία του μετεμφοισμένου εκεινου εΐς τούρκον, όστις οϊνοπιών άφθονα, κρατεί άνά χειρας τώ Αλκοράνιον και τώ Χατ Χουμαγιον' δοκιμάζει τώ μεν ως όρεκτικόν και τρώγει τώ άλλο ως προσφάγιον.

— Ακούσατε αΐτας τας φωνάς, — Ο! Χα! Αΐ! Οΐ! Ο! Ο! Ο! — αυτοΐ δά πάλιν, οΐ Κύριοι προσωποδοφοροΐ τώκαμαν θαρρόω Συνέλευσι.

Ίδου και μία τετράς με πολλήν χάριν. Ε, κύριοι χωρίς κουδούνια' θαυμάζει τις τω έντι την επιτυχή μετεμφοίσειν σας εΐς ώραια πτηνά' μία χειριδών, άλλη νήσσα, εΐς κόραξ, άλλη γλαυξ πιστή απομίμησις! πλήν γελα ό κόσμος μαζή σας, διότι άφου σας λείπουν τας πτερὰ και χάρις είναι εΐς την φωνήν, σεις όλοι, όλοι κρώζετε ως κόρακες.

Άρκει νομίζω άφίνω να διέρχονται άνενόχλητοι αΐ λοιπαΐ όμάδες, κατά στίχους ως έθνοφύλακες έν άδεία, κατά τετράδας ως υπαξιωματικοΐ άπωλυθέντες, φύρδην μίγδην ως ή φάλαγγς του Πανεπιστημίου και ουδ' έν επισώνημα, ουδ' έν σχολιον δι' αυτούς. Και διατί να τους ένοχλήτω, άφου έχουν επαναπαυμένη την συνείδησιν, με την εύφυή ιδέαν ήτις τοΐς επήληθε να γίνουν μασκαράδες και έγιγαν. . .

Ακολουθήσατέ με ήδη, άν δέν βαρύνεσθε, εΐς τον ύποσχεθέντα χορόν.

Ω, ήλιε! δύνασαι να κάμης ό,τι θέλεις, καυσε τρέλλανε, πυρπόλησε εΐσαι ό κυριάρχης Απολλων, άλλά μη, μη φωτίσης ποτε ένα χορόν οϊονδηποτε, χορόν των Αποκρέω προπάντων, χορόν μετεμφοισμένων τώ λάμπον φως σου δέν θέλει χαρίσει ποτε εΐς την συγκεκνημένην χορεύτριαν την ώχραν εκεινην και συμπαθή φυσιογνωμίαν, ήτις προκαλεί μακρόθεν τον ίππότην χορευτήν εΐς αναζήτησιν της και όστις δάκνει τας χείλη από άπελπισίαν εΐς την προσέγγισιν αΐτης — γενικός κενών εΐς τους χορούς αναζήτει πάντοτε μικρόν και ελαφρόν πόδα. . .

Ουδδ θέλεις καλύψη, ώ Φοΐβε, τόσον έρωτοτρόπως τώ ζωηρόν έρύθημα δύο ευτραφών παρειών τώ διαφεύγον όμως την επίκριτιν και έμου του ίδιου — όμιλει πάντοτε τώ δαιμόνιον εΐς τώ ύποτρέμον φέγγος των κηροπηγείων —

Συ, εΐσαι ίκανός να προδώσης ίσως και δύο μόλις άργυράς τρίχας υπό την βασιανισμένην κόμην μιας χάριτος, ένψ υπό τας ήμισιασεις πολυφώτου λυχνίας, συγχέονται πολλάκις και αυτοΐ αΐ άπάνθρωποι ριτίδες, με τους συνεχείς παλμούς ασθμαίνοντος στήθους και όχι καρδιάς.

Εΐς φωτόγυτον αΐθουσαν διαφεύγει πολλάκις την άπηνή περιέργειαν ό δώκτης έρωσ και εύρίσκει καταφυγήν, ό πτωχός εκει εΐς μίαν γωνίαν

πειών ίσως πολυ, άλλ' ουχι και νηστεύον τας πάντα. Ένώ ό κακόζηλος ήλιος, εΐς μίαν άφελή του άκτινα προδίδει και την μικράν αυτού σκιάν, χωρίς κην να θερμικήν την καρδίαν, ήν άμφοτεροΐ, αυτός και εκεινος τοξεύουν.

Πλήν Ίδου ή μαγία, Ίδου τώ θέλητρον του χορου της Αποκρέω υπό τας μυστηριώδεις διαλάμψεις των πολυφώτων και την γοητείαν των μεταμφοίσεων.

Την προχθές, εΐς αΐθουσαν πλουσίας επιπλωμένην, διάφωτον ως αΐθουσαν γάμου, τρείς μόνον παρευρίσκοντο αξιοπρεπείς φυσιογνωμίαι μέχρι της έννάτης ώρας της νυκτός. Μία γυνή, τουλάχιστον πεντηκοντούτης, πλήν διατηρούσα ακόμη τρυφεράν επιδερμίδα και τέσσαρας, νομίζω, όχι τρείς δόδοντας — διότι τον τελευταίον τον είχαν άπωλέσει την προτεραίαν έντός ένός ζυμαρικού, τώ όποιον ήθέλησε να δοκιμάση. — Άλλ' ό λίαν περιπεποιημένος καλλωπισμός της υπερβαίνει κατά πολυ τον της δεκαεξαετούς θυγατρός της, ήτις άφελής πλήν και ζωηρά ως παρθένος της μεσημβρίας, άγανακτεί εΐς την βραδείαν προσέγγισιν προσφιλους τινος . . παίζει με την άκραν του κεντητού μαυδουλίου της και σχεδόν τώ σχίζει υπό άτυπομονησίας δέν ειζεύρω δε άν διακρύξη' άλλ' οΐ ώραιοΐ υπόγλαυκοΐ όφθαλμοΐ της είναι κάθυγροι ως ελαφρόν της νότου νεφός πριν ή αναλυθί εΐς δρόσον της αύγης.

— Καλέ άπεικοιμήθης επί της έδρας! . . . — Όχι δά' σκέπτομαι, άπεκρίθη άφυπνίζόμενος και σενάζων διά να κρύψη τώ χαμηλήριμά του, ό τρίτος, όστις είναι, ό άκριβός γέρον σζζυγος της μιας και ό σεβαστός Παπάκης της άλλης.

— Να σε πώ δά, ώραια τω έντι, διασκεδάζομεν — ήθελεν ίσως να προσθέση, άλλ' ή αϊφνίδιος φωνή της θυγατρός: — Να ή μουσική! — της επήρε την φράσιν και παρ' ελίγηνα της επάρη και την άκοήν άν πρό πολλου δέν ήτο κοφή.

Τω έντι από της κλίμακος άκόμη, ήκούετο των Mesnadieri τώ έμβατήριον και ό ήχος αυτού γλυκός και τολμηρός άνήρχετο δλονέν μετά των μουσικών, καταλαβόντων πάραυτα θέσιν έν τω προθαλάμω — κατόπισθεν αΐτων :

Ω, μαγία! εικοσιτέσσαρα ζεύγη των κομψότερων domino Παρισινής τελειότητος, διέρχοντο πρό της και του οικοδεσπότη, απέδιδον μίαν των άριστοκρατικωτέρων εκεινων μακρών υποκλίσεων, των όσων ποτε ή μεγάλη Κυρία // λουσκά ειχεν επινοήσει πρό του καθρέπτου της επί της Βασιλείας Όθωγος του Α'. — δια τας επισημοτέρας, βέβαια, παρουσιάσεις και όχι τας αποκρέω — και άπήρχοντο σιωπηλά, τασσόμενα κύκλω της αΐθούσης. . .

Ας σαματήσωμεν επ' ελίγην ένόσω προσέρχονται χορευταΐ, προσκεκλημένοι θεαταΐ, ποικίλοι μετεμφοίσεις και προσωπεΐα κοινά, εΐς ά απασχολείται μόνον τώ αξιοτίμον ζεύγος των οικοδεσποτών, διότι ή κόρη άνεγώρησε ό,τι . . ό,τι άνεγώρησε . .

Αναπνέω την θερμήν αυραν της Βενετίας, επα-

να βλέπω τὰς ἀβρὰς προσωποφόρους, τῶν ὁποίων ἡ ἐρωτότροπος μεταμφιέσις ἐφθανε μέχρι καὶ τῆς ἀκρας τοῦ μικροῦ κροσσοῦ, τοῦ κοσμοῦντος τὴν μαύρην κουκούλαν τοῦ μαύρου ἐπίσης καὶ μυστηριώδους ἐπανοφορίου των.

Ἄλλ' ἰδέτε καὶ θαυμάσατε τὴν ἀντίθεσιν τοῦ μειδιῶντος ἐκείνου, προπετοῦς χείλους, τοῦ ὑποφύγοντος τὴν ἡμιπροσωπίδα, μὲ τὸ σκυθρωπὸν τῆς στολῆς — Ὅποιαν μέθην δὲν ἐμπνέει ὁ μαρμαρίνος ἐκεῖνος λαϊκὸς γανόμενος εἰς χιωνῶδες στῆθος, ἐφ' οὗ διαθλάται τὸ κηρόφως καὶ σβύνεται εἰς τὸ βαθὺ τοῦ μανδύου σκότος. Ἐχει θέλητρον ἄφατον ὁ ὑπὸ τὸν ποδῆρῃ τοῦτον χειτῶνα διαφεύγων μικρογραφικὸς ποὺ εἰς ὑποδημάτιον μετάξινον περισφιγμένος — Γεννᾶ τέλος μυστηριώδεις παλμούς πάντοτε τὸ ἀγνωστον, ἀλλ' ἡ ἀβρὰ καὶ ἡμίγυμος χεῖρ ἡ κυμβαλίζουσα δῆθεν ὑπὸ τοῦ ἐρημητικοῦ *domino* τὴν πλατεῖαν χειρίδα, τρελλαίνει! — ἡ μουσικὴ εἶχε παύσει.

Ἰπέθεσα τότε ὅτι εὐρίσκωμαι τῷ ὄντι ἐπὶ τῆς ἱστορικῆς πλατείας τοῦ *Sant — Marco* — καὶ ἀνέμενα μετὰ παλμῶν νὰ ἀκούσω ἀπὸ στιγμῆς εἰς στιγμήν τὸ μελαγχολικὸν ἐκεῖνο ἐπιφώνημα — *il va! il va! il va!* μὲ τὸ ὅποιον πίπτουσι ὄλαι διὰ μᾶς αἱ προσώπιδες καὶ αἱ ἀποκρέω ἐκπνέουν — ἀλλ' ἀντὶ τούτου. — Ἐμπρός, ἐμπρός! ἠκούσθηφρονή.

Ἡ μουσικὴ ἐκρότησεν, τὰ προσωπεῖα καὶ οἱ ἐπενδύται ἐπεσαν, ἡ ἀποκρέω ἀνεγεννᾶτο νόμφαι καὶ ἀγγελιο μετεμφισμένοι ἐξῆλθον ὡς διὰ μαγείας τοῦ σκότους τῶν *domino* καὶ τὰ εἰκαστέσσαρα ζεύγη ἐγένοντο ἀνάρπαστα εἰς τὸν μαγικὸν ἦχον τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ παραφόρου στροβίλου, ὅστις τὰ παρέφερον. Σεῖς οἱ ἀληθεῖς χορευταὶ ἤξευρετε τὴν μανίαν ἣτις καταλαμβάνει τοὺς πόδας καὶ τὰς καρδίας εἰς τὴν μέθην ἐνὸς χοροῦ, εἰς ὃν ἀναπνέει τις σπάνια μῦρα λησμονεῖ τὴν πάθησιν τῆς ζωηρᾶς χορευτρίας του, λησμονεῖ τὸ πᾶν καὶ πιστεύει, ὅτι αὐτὸς εἶναι πνεῦμα καὶ ἐκείνη Χρυσάλλις τὴν ὁποῖαν ἀρπάζει, φέρει καὶ φέρεται μετ' αὐτῆς, μέχρις οὗ ἡ σκοτοδινία εἰς τὸν καταλάβει καὶ τίποτε, τίποτε πλέον δὲν βλέπει ἐνώπιόν του ἢ ἐλαφρὰ σκιὰς δικφυγούσας ἐν νεφέλαις.

Ἄλλοιμονον εἰς τὴν πτωχὴν ἐκείνην τῆς ὁποίας ὁ χορευτὴς χάσει πρὸς στιγμήν τὸ ἰσοζύγιον — ἐνῶ ἡ ἀναπνοὴ τῆς πνίγεται εἰς τὸ ἀσθμαῖνον σῆθος τῆς καὶ τὰ ἀβρὰ αὐτῆς χεῖρ μὲν ὀλίγως προφέρουν — ἀρκεῖ — πολλάκις εἶδε τις . . . Πλὴν ἡ ἱστορία τῶν θεαμάτων αὐτῶν, κύριοι καὶ κυρίαί μου, εἶναι μικρὰ, ἀλλ' ὅ,τι ἔχω νὰ σᾶς εἶπω ἀκόμη εἶναι σύντομον, συντομώτατον μάλιστα ὡς αἱ ἀποκρέω. . .

Ὁ ἀνεμοστρόβιλος χορὸς ἐκώπασεν ἤδη καὶ μόνον ἀσθμαῖνοντὰ τινὰ στήθη ἐπρόδιδον ἀτυχῶς τῆς ἡλικίας τὴν πάθησιν, ἐνῶ σφοδροὶ παλμοὶ ἄλλων καρδιῶν ἐμαρτύρουν ζωηρὰν νεότητα.

Πλὴν ἄλλος ἀνεμοστρόβιλος, ἄλλη τρικυμία παρ' ὀλίγον ἴσως νὰ ἐγερθῆ εἰς σκάνδαλον τῶν ἀποκρέω, διότι μετὰ τῶν μετεμφισμένων τοῦ

χοροῦ τούτου εἰσεχώρησε καὶ ἀγνωστός τις, ὅστις ἀφοῦ ἐπὶ πολὺ ἐχθροεντίσθη ὡς οἰκείος, ἀπασύρθη εἰς τινὰ γωνίαν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ χοροῦ — πιστεύω δὲ ὄχι μόνος — καὶ ἐγένετο ἄφαντος καθ' ἣν στιγμὴν προσεκλήθη νὰ ἀφαιρῆσθαι τὴν προσωπίδα του.

ἤξευρετε, ὅτι ὁ Καίσαρ ἀπέβαλε τὴν ὠραϊάν του Πομπηϊάν· πλὴν δὲν εἰξευρετε ἴσως διατί.

Εἰς τὴν Ρώμην τὴν ἀρχαίαν, ὅτε ἐωρτάζοντο αἱ ἀποκρέω, ὑπῆρχε καὶ τις ἰδιαιτέρη ἐορτὴ τῶν γυναικῶν εἰς τιμὴν τῆς θεᾶς *Αἰγάθης*, ὁμοίας τῆς τῶν Ἑλληνικῶν χρόνων καλουμένης *Γυναικείας* καὶ τῆς ὁποίας μικρὸν ἀπεικόνισμα σήμερον ἀκόμη κατὰ τὰς ἀποκρέω, βλέπει τις παρ' ἡμῶν ἐν Μεγάροις. Κατὰ τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην ἐορτὴν γυναικες πολλαὶ ἐκλείοντο μόναι, κατάμοναι εἰς μίαν οἰκίαν, ἀφ' ἧς ἐδιώκετο, πᾶν ἄβρην καὶ ἐτέλουν μυστήρια τινὰ. . . ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός. . .

Ὁπλίσις τις Κλαύδιος εὐπατριδῆς, πλούσιος πολὺ καὶ εὐγλωττος εἶχε καταστῆ εἰς Ρώμην ὁ Ναπολέων τῶν καρδιῶν, ἂν καὶ ὀλίγον *gañlos* — *mauvais sujet* — ἔτυχε δὲ νὰ ἀγαπᾶ καὶ τὴν Πομπηϊάν, ἐνοεῖται μὲ τὴν θέλησίν τῆς. Κατὰ τὰς ἀποκρέω λοιπὸν, ἀνυπομονῶν εἰς τὴν σέρησιν τοῦ ἐρωτῆς του, συννοήθη μετ' αὐτοῦ καὶ μεταμφισθεῖς εἰς παρθένον, ἔλαβεν ἀποσκευὴν ψαλτρίας καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἄδυτον ἐκεῖνον τῆς μυσταγωγίας νῶν καθόσον ἀγένειας ὡς ἦτο καὶ νεώτατος, ἐπίστευεν ὅτι ἐδύνατο νὰ ἀπατήσῃ ἀλλὰ προδοθεὶς ὑπὸ τῆς φωνῆς του, κατελήφθη ἐπ' αὐτοφόρῳ ὑπὸ τῶν μαινάδων ἐκείνων γυναικῶν καὶ ἐξεδιώχθη κακῶν κακῶς. Ἐν τούτοις ἐγένετο τὸ σκάνδαλον τῆς Ρώμης, διότι οὐ μόνον ἠσέθησε πρὸς τὰ θεῖα, ἀλλὰ καὶ αἴτιος ἐγένετο τῆς ἀπομπῆς τῆς Πομπηϊᾶς ἀπὸ τὰ παλάτια τοῦ Καίσαρος. Ἐπρόκειτο λοιπὸν νὰ διασθῆ καὶ καταδικασθῆ ὁ *Δῆμος*, ὅστις ἠγάπα τὸν ὠραῖον καὶ εὐγλωττον Κλαύδιον, ἠπειλήσε τοὺς δικαστὰς ὀχλαγωγῶν τότε ὁ Καίσαρ διὰ νὰ ἀποφύγῃ σπουδαίας ἴσως συνεπειᾶς, προσκλήθεις ὡς μάρτυς, ἠρνήθη νὰ καταθέσῃ ὅ,τι ἔμαθε παρὰ τῆς σφόδρονος Αὐρηλίας τῆς μητρὸς του καὶ κακῆς πενθερᾶς τῆς Πομπηϊᾶς, παρουσίας εἰς τὸ γεγονός. Ἐπερωτηθεὶς δὲ, διατί λοιπὸν ἀπέπεμψε τὴν ἀγαπητὴν του σύζυγον εἶπε τὸ ἐξῆς ἀξιομνημόνευτον

«*Τὴν ἐμὴν ἠξίονι μὴδ' ὑπονοηθῆναι*»

— Δηλαδή διὰ τὴν γυναῖκα μου οὔτε ὑποψία δὲν θέλω νὰ ὑπάρχῃ —

— Ἀναγνώσται κύριοι, χαρίσσαι ἀναγνώστριαί τῆς ἀποκρέω, οὔτε Πομπηϊᾶς ἔχομεν βέβαια, ἀλλ' οὔτε Καίσαρας πολλοὺς, πλὴν αἱ μεταμφιέσεις, ὁπωσδήποτε εἶναι κινδυνώδεις.

Ἄλλ' ὁ ποιητὴρ τυπογράφος, ὀνόματι Σαράντης Οἰκονόμου, μοῦ ψάλλει ἐπιβρόχως τὴν στιγμήν ταύτην — «*Τὸ φύλλον, κύριε πειρασμῆ, δὲν χωρεῖ πλέον*» — καὶ ἀναγκάζομαι νὰ σᾶς ἀφήσω μετὰ πολλῆς θλίψεως καὶ καλὴν τεσσαρακοστὴν πλέον.

ΒΡΑΤΣΑΝΟΣ.

ΟΙ ΟΠΑΔΟΙ ΤΟΥ ΙΗΘΥ.

(Συνέχεια, ἴδε φυλάδιον 27).

— Ἄ πα! εἶπεν ὁ νέος ἀξίωματικός, μὲ τρόπον ἐκφράζοντα ἀμφιβολίαν, καὶ ἔχοντα καὶ τι χλευαστικόν.

Ἄλλ' ὁ παπᾶ Εὐγένιος ἔσεισε τὴν κεφαλὴν ὡς ἂν ἔλεγεν ὅτι ἦτο βέβαιος περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων του.

— Πιθανὸν καὶ τοῦτο, εἶπεν ὁ νεανίας, πλὴν αὐτὴ δὲν εἶναι δευτέρα εἰδησις, ἀλλὰ πρώτη· τώρα δὲ ἐπειδὴ μὲ γνωρίζεις, θέλεις νὰ μοῦ ἀνοίξῃς;

— Νὰ σᾶς ἀνοίξω; ἀκούεις ἐκεῖ! τί διάβολο κάμνω λοιπὸν;

Καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἠνοιξε τὴν θύραν μετὰ τσαυτῆς προθυμίας ὅσην κατ' ἀρχὰς εἰδείξε δυσκολίαν.

Ὁ νεανίας εἰσῆλθεν, ὁ δὲ σὶρ Ἰωάννης τὸν ἠκολούθησε.

Ὁ δεσμοφύλαξ ἐκλείσε πάλιν τὴν κιγκλίδα ἐπιμελῶς καὶ ἐκίνησε πρῶτος· ὁ Ρολάνδος τὸν ἠκολούθησε, καὶ ὁ Ἀγγλὸς ἠκολούθησε τὸν Ρολάνδον.

ἤρχιζε νὰ συνειθίζῃ μὲ τὸν ἀλλόκοτον χαρακτήρα τοῦ νέου φίλου του διότι τὸ σπλῆν, εἶναι ἡ μισανθρωπία ἐκτὸς τῆς χολῆς τοῦ Τιμονος καὶ τοῦ πνεύματος τῆς Ἀλκήστιδος.

Ὁ δεσμοφύλαξ διῆλθεν ὅλον τὸ προαύλιον τὸ ὅποιον διεχώριζεν ἀπὸ τὸ δικαστήριον τοῖχος δεκαπέντε ποδῶν ὕψους, ὅστις πρὸς τὸ μέσον ἔκαμπτεν ὀπίσω πόδας τινάς. Εἰς τὸ ἔμπροσθεν μέρος αὐτοῦ ὑπῆρχε στερεὰ ἐκ ὀρυοῦ θύρα δι' ἧς διέβαινον οἱ φυλακισμένοι διὰ νὰ μὴ ἀναγκάζωνται νὰ κάμνωσι γύρον καὶ νὰ εἰσέρχωνται διὰ τοῦ δρόμου. Ὁ δεσμοφύλαξ, λέγομεν, διελθὼν ὅλον τὸ προαύλιον ἐφθασε πρὸς τὴν ἀριστερὰν γωνίαν τῆς αὐλῆς ὅθεν κλίμαξ ἐλικτὴ ἦγεν εἰς τὸ δεσμοκτήριον.

Ἐκτεινόμεθα εἰς τὰς λεπτομερείας ταύτας, διότι θὰ ἐπανεέλθωμεν μίαν ἡμέραν εἰς αὐτοὺς τοὺς τόπους καὶ, κατὰ συνέπειαν, ἐπιθυμοῦμεν ὅταν κάμωμεν περὶ τούτων λόγον νὰ ἴναι ὁπωσοῦν ἐν γνώσει οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται.

Ἡ κλίμαξ ἔφερε πρῶτον εἰς τὸν ἀντιθάλαμον τῆς φυλακῆς, ἦτοι εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ θυρωροῦ τοῦ Πρωτοδικείου· ἔπειτα ἀπὸ αὐτὸ τὸ δωμάτιον, διὰ κλίμακος δέκα βαθμίδων, κατέβαινον εἰς αὐλὴν διαχω-

ριζομένην ἀπὸ τὴν τῶν φυλακισμένων διὰ τοῖχου ὁμοίου ἐκείνου ὃν περιεγράψαμεν, ἀλλ' ἔχοντος τρεῖς θύρας· εἰς τὸ τέλος αὐτῆς τῆς αὐλῆς δίοδος τις ἔφερεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ δεσμοφύλακος, ἀπὸ τὸ ὅποιον, ὃν εἰς τὸ αὐτὸ ἰσόπεδον, ἐφθάνον, διὰ δευτέρας δίοδου, εἰς εἰρκτὰς ζωγραφικῶς ὀνομαζομένας κλωβούς.

Ὁ δεσμοφύλαξ ἔστη εἰς τὸν πρῶτον τῶν κλωβῶν ἐκείνων, καὶ κρούσας τὴν θύραν:

— Ἐδῶ, εἶπε· ἐδῶ ἔβαλα τὴν κυρίαν μητέρα σας καὶ τὴν δεσποσύνην ἀδελφὴν σας, ὡς αἱ ἀγαπηταὶ ἐκεῖναι κυρίαὶ ὅταν εἶχαν ἀνάγκην ἀπὸ ἐμὲ ἢ ἀπὸ τὴν Καρλόταν, ἔκρουον μόνον τὰς χεῖρας καὶ ἀμέσως ἠκούαμεν.

— Εἶναι κάνεις εἰς τὴν εἰρκτὴν;

— Οὐδεὶς.

— Κάμε μου λοιπὸν τὴν χάριν νὰ μοῦ ἀνοίξῃς τὴν θύραν αὐτῆς. Ἐδῶ εἶναι ὁ φίλος μου, ὁ λόρδος Τάνλεϋ, φιλόανθρωπος Ἀγγλὸς, ὅστις περιοδεύει διὰ νὰ μάθῃ ἐὰν οἱ φυλακισμένοι διαιτῶνται καλῆτερα εἰς τὰς φυλακὰς τῆς Γαλλίας ἢ εἰς τὰς τῆς Ἀγγλίας. Εἰσέλθετε μιλόρδε, εἰσέλθετε.

Καὶ ὁ μὲν παπᾶ Εὐγένιος ἠνέωξε τὴν θύραν, ὁ δὲ Ρολάνδος ὤθησε τὸν σὶρ Ἰωάννην εἰς εἰρκτὴν ἔχουσαν σχῆμα κανονικοῦ τετραγώνου, δέκα ἢ δώδεκα ποδῶν ἀνά πᾶσαν πλευράν.

— ὦ! ὦ! εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης τί πένθιμον μέρος!

— Καλὰ τὸ εἶπατε. Ἰδοὺ λοιπὸν, φίλτατέ μου λόρδε, τὸ μέρος ὅπου ἡ μήτηρ μου, ἡ καλλίστη γυνὴ τοῦ κόσμου, καὶ ἡ ἀδελφὴ μου, ἔζησαν ἐξ ἑβδομάδας, ἀναμένουσαι τὴν ὥραν νὰ ἐξέλθωσι διὰ νὰ περιδιαβάσωσιν ἐπὶ τῆς πλατείας τοῦ Προμαχῶνος! σημειώσατε ὅτι παρῆλθον ἐκτοτε πέντε ἔτη, ὥστε ἡ ἀδελφὴ μου ἦτο τότε μόλις δωδεκαετής.

— Ἀλλὰ τί ἐγκλημα ἔπραξαν;

— ὦ! μέγιστον ἐγκλημα· κατὰ τὴν ἐπέτειον ἐορτὴν τὴν ὁποῖαν ἡ πόλις τοῦ Βούργου ἐνόμισε καθήκον νὰ καθιερώσῃ εἰς τὸν θάνατον τοῦ Φίλου τοῦ λαοῦ, ἡ μήτηρ μου δὲν ἐδέχθη ν' ἀφήσῃ τὴν ἀδελφὴν μου νὰ συνοδεύσῃ τὰς ἄλλας παρθένας, αἵτινες ἔφερον τὰς κάλπας τὰς περιεχούσας τὰ δάκρυα τῆς Γαλλίας. Τί νὰ σᾶς εἶπω! ἡ πτωχὴ ἐνόμισεν ὅτι ἔπραξεν ὄχι ὀλίγα ὑπὲρ τῆς Πατρίδος προσενεγκοῦσα εἰς αὐτὴν τὸ αἷμα τοῦ υἱοῦ τῆς καὶ τὸ τοῦ συζύγου τῆς, τὸ ὅποιον ἔρρεε τοῦ μὲν εἰς Ἰταλίαν, τοῦ δὲ εἰς Γερμανίαν· ἀλλ' ἠπατάτο. Ἡ πατρίς, φαίνεται,

ἀπῆται προσέτι καὶ τὰ δάκρυα τῆς θυγατρὸς τῆς ἐκείνης λοιπὸν δὲν ἐνέδωκε καθόσον μάλιστα ἐγίνωσκεν ὅτι αὐτὰ τὰ δάκρυα ἔρρεαν χάριν τοῦ πολίτου Μαράτου. Τί συνέβη ὅμως ἐκ τούτου; τὸ ἑσπέρας αὐτὸ τῆς πανηγύρεως, ἐν τῷ μέσῳ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ τὸν ὁποῖον ἡ ἑορτὴ διήγειρε, κατηγορήσαν τὴν μητέρα μου ἀλλὰ κατ' εὐτυχίαν τὸ Βούργον δὲν ἦτο ἐφάμιλλον τῶν Παρισίων ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα. Εἶχομεν ἓνα φίλον εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ δικαστηρίου, αὐτὸς λοιπὸν κατάρθωσε νὰ ἀναβληθῇ ἡ οἰκὴ, καὶ μίαν ἡμέραν ἔμαθαν συγχρόνως καὶ τὴν πτώσιν καὶ τὸν θάνατον τοῦ Ροβεσπιέρου. Τοῦτο διέκοψε πολλὰ πράγματα καὶ μεταξὺ τῶν ἄλλων τοὺς ἀποκεφαλισμούς. Ἐν τούτοις ὁ φίλος μας ὁ ὑπάλληλος τοῦ δικαστηρίου ἔπεισε τοὺς δικαστὰς ὅτι ὁ ἄνεμος ὅστις ἔπνεεν ἐκ Παρισίων ἦτο ὑπὲρ τῆς ἐπιεικείας. Παρήλθον οὕτως ὀκτὼ ἡμέραι, παρήλθον δεκαπέντε ἡμέραι, τὴν δὲ δεκάτην ἕκτην ἦλθον καὶ εἶπαν εἰς τὴν μητέρα καὶ εἰς τὴν ἀδελφὴν μου ὅτι ἦσαν ἐλεύθεροι.

Ὅστε ἐννοεῖτε, φίλτατέ μου, ὅτι ἐάν — καὶ τοῦτο παρέχει ἀφορμὴν εἰς βαθυτάτας φιλοσοφικὰς σκέψεις — ἐάν ἡ δεσποσύνη Τερέζα Καβαρούς δὲν ἤρχετο ἀπὸ τὴν Ἰσπανίαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐάν δὲν ἐνουμφεῖτο τὸν Κ. Φοντεναί, σύμβουλον εἰς τὸ κοινοβούλιον, ἐάν δὲν τὴν συνελάμβανον καὶ τὴν ὠδήγουν ἐνώπιον τοῦ ἀνθυπάτου Ταλλιέν υἱοῦ τοῦ ἐπιστάτου τοῦ μαρκησίου δε Βερσῆ, πρῶην ἐργάτου τυπογραφείου, πρῶην γραφέως δι-εκπεραιωτοῦ, πρῶην γραμματέως τῆς δημοκρατίας τῶν Παρισίων, κατὰ τὸ παρὸν δὲ ἐκτάκτου ἀπεσταλμένου εἰς Βορδῶ, ἐάν ὁ πρῶην ἀνθύπατος δὲν συνελάμβανεν ἔρωτα δι' αὐτήν, ἐάν δὲν τὴν ἐφυλάκιζον, καὶ τὴν 9 θερμοδότη αὐτὴ δὲν τῷ ἔστελλεν ἐν ξιφίδιον μὲ αὐτὰς τὰς λέξεις: «Ἐάν ὁ τύραννος δὲν ἀποθάνῃ σήμερον, ἐγὼ ἀποθνήσκω αὐρίον.» ἐάν δὲν συνελάμβανον τὸν Σαινζουστον ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀγορεύσεώς του, ἐάν ὁ Ροβεσπιέρους ἐκείνην τὴν ἡμέραν δὲν εἶχε τὴν φωνὴν βραγχώδη, καὶ ἐάν ὁ Γαρνιέρ Δελαώθης δὲν τῷ ἐφώναξε: «Τὸ αἷμα τοῦ Δαντὸν σὲ πνίγει.» Ἐάν ὁ Λουσὲ δὲν ἐζήτει νὰ τὸν συλλάβουν, ἐάν δὲν τὸν συνελάμβανον, ἐάν δὲν τὸν ἠλευθέρωνεν ἡ Δημοκρατία, ἐάν δὲν τὸν ἐλάμβανον πάλιν ἀπὸ αὐτὴν, ἐάν δὲν τοῦ ἐσύντριβαν τὴν σιαγόνα, καὶ ἐάν δὲν τὸν ἐκαρᾶτομον τὴν ἐπαύριον, ἐάν ἐν ἐνὶ λόγῳ

δὲν συνέπιπτον ὅλα ταῦτα, ἤθελον πιθανώτατα κόψει τὴν κεφαλὴν τῆς μητρὸς μου, διότι δὲν ἐπέτρεψεν εἰς τὴν θυγατέρα τῆς νὰ κλαύσῃ τὸν πολίτην Μαράτον εἰς μίαν ἐκ τῶν δωδεκα δακρυδόχων καλπῶν, ἃς ἡ πόλις τοῦ Βούργου ὠφείλε νὰ γεμίσῃ μὲ τὰ δάκρυά τῆς. Χαῖρε, Εὐγένιε, εἶσαι καλὸς ἄνθρωπος, σὺ ἔδωσες εἰς τὴν μητέρα καὶ εἰς τὴν ἀδελφὴν μου ὀλίγον νερόν καὶ ἔβαλαν εἰς τὸ κρασί των, ὀλίγον κρέας καὶ ἔφαγαν μὲ τὸ φωμί των, ὀλίγην ἐλπίδα καὶ ἔθεσαν εἰς τὴν καρδίαν των, σὺ παρεχώρησες εἰς αὐτὰς τὴν θυγατέρα σου διὰ νὰ μὴ σαρόνουν αὐταὶ τὴν φυλακὴν των· τοιαύτη πράξις ἀξίζει μεγάλῃν ἀμοιβὴν, δυστυχῶς ὅμως δὲν εἶμαι πλούσιος, ἔχω πεντήκοντα λουδοβίγια, λάβε τα. Ἄς ὑπάγωμεν μιλόρδε.

Καὶ ὁ νέος ἔσυρε τὸν σίρ Ἰωάννην πρὶν συνέλθῃ ὁ θυρωρὸς ἀπὸ τὴν ἐκπληξίν του καὶ πρὶν λάβῃ καιρὸν νὰ εὐχαριστήσῃ τὸν Ρολάνδον ἢ νὰ μὴ δεχθῇ τὰ πενήκοντα λουδοβίγια, τὸ ὁποῖον, πρέπει νὰ τὸ εἴπωμεν, θὰ ἦτο μέγιστον δείγμα ἀφιλοκερδείας δι' ἓνα δεσμοφύλακα, ἀντιφρονούντα μάλιστα πρὸς τὴν κυβερνήτην τὴν ὁποίαν ὑπηρετεῖ.

Ὁ Ρολάνδος καὶ ὁ σίρ Ἰωάννης ἐξεληθόντες ἀπὸ τὴν φυλακὴν εὗρον ἐπὶ τῆς Πλατείας τοῦ Σταδίου πλῆθος ἀνθρώπων, οἵτινες ἔμαθον τὴν ἐπάνοδον τοῦ στρατηγοῦ Βοναπάρτου εἰς Γαλλίαν καὶ ἐφώναζαν δυνατὰ Ζήτω ὁ Βοναπάρτης! οἱ μὲν διότι ἦσαν πραγματικῶς θαυμασταὶ τοῦ νικητοῦ τῆς Ἀρκόλης, τοῦ Ρίβολι καὶ τῶν Πυραμίδων, οἱ δὲ διότι παρεπίσθησαν ὡς καὶ ὁ παπᾶ Εὐγένιος, ὅτι αὐτὸς ὁ ἴδιος νικητὴς ἐνίκησε μόνον καὶ μόνον πρὸς ὄφελος τῆς Α. Μ. τοῦ Λουδοβίκου ΙΗ'.

Ὁ δὲ Ρολάνδος καὶ ὁ σίρ Ἰωάννης ἀφοῦ ἐπεσκέφθησαν ὅτι περιεργον εἶχεν ἡ πόλις Βούργον, ἐκίνησαν διὰ τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης, ὅπου καὶ ἐφθασαν χωρὶς νὰ σταθῶσι πουθενά.

Ἡ Κ. δὲ Μοντρεβέλ καὶ ἡ Ἀμαλία δὲν ἦσαν εἰς τὴν οἰκίαν. Ὁ δὲ Ρολάνδος, ἀφοῦ ὁ σίρ Ἰωάννης ἐκάθισεν ἐπὶ σκίμποδος τὸν παρεκάλεσε νὰ περιμένῃ πέντε λεπτά.

Μετὰ πέντε λεπτά ἐπανῆλθε κρατῶν εἰδός τι φυλλαδίου ἐκ χάρτου λευκοφαίου πολὺ κακῶς τυπωμένου.

— Ἀγαπητέ μου ξένη, εἶπε, μοῦ ἐφάνη ὅτι ἔχετε ἀμφιβολίας τινὰς περὶ τῆς ἑορτῆς καθ' ἣν, ὡς σὰς ἔλεγον, ἐκινδύνευεν ἡ ζωὴ τῆς

μητρὸς μου καὶ τῆς ἀδελφῆς μου· σὰς φέρω λοιπὸν τὸ πρόγραμμα αὐτῆς τῆς ἑορτῆς· ἀναγνώσατε, παρακαλῶ, αὐτὸ ἐνῶ ἐγὼ ὑπάγω νὰ ἴδω τί ἐγείναν οἱ θηρευτικοὶ κύνες μου, διότι νομίζω ὅτι δὲν ἀπαιτεῖτε πλέον ἀπὸ ἐμὲ τὴν διασκέδασιν τῆς ἀλειίας, ἀλλὰ θὰ ὑπάγωμεν εὐθὺς εἰς τὸ κυνήγιον. »

Εἶπε καὶ ἐξῆλθεν ἀφήσας εἰς τὸν σίρ Ἰωάννην τὸ πρόγραμμα τῆς δημοκρατίας τοῦ Βούργου περὶ τῆς ἐπικηδείου ἑορτῆς πρὸς τιμὴν τοῦ Μαράτου, κατὰ τὴν ἐπέτειον ἡμέραν τοῦ θανάτου του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'.

ΑΙ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ.

Ἐνῶ ὁ σίρ Ἰωάννης εὐρίσκετο περὶ τὸ τέλος τῆς ἀναγνώσεως τοῦ σπουδαίου τούτου ἐγγράφου, εἰσῆλθον ἡ κυρία δὲ Μοντρεβέλ καὶ ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, ἥτις ἀγνοοῦσα τὴν περὶ αὐτῆς συνομιλίαν τοῦ Ρολάνδου καὶ τοῦ σίρ Ἰωάννου, ἐξεπλάγη μεγάλως ἐκ τοῦ τρόπου μὲ τὸν ὁποῖον ὁ τελευταῖος οὗτος τὴν ἐκύτταξε.

Τὴν ὥραν ἐκείνην ἡ Ἀμαλία τῷ ἐφάνη πολὺ ὠραιότερα, καὶ ἐδικαίου τὴν μητέρα τῆς ἥτις προτιμήσασα τῆς κατασχύνῃ τὸν θάνατον δὲν ἄφησε τὸ ὠραῖον ἐκεῖνο πλάσμα νὰ μιάνῃ τὴν νεότητά καὶ τὸ κάλλος τῆς διὰ τῆς παραστάσεως εἰς ἑορτὴν καθ' ἣν ἐθεοποιήθη τὸ δυσῶδες ἐκεῖνο κάθαρμα τὸ καλούμενον Μαράτος. Ἀνετριχίαζε δ' ὑπὸ φρικῆς ἀναλογιζόμενος ὅτι εἰς τὴν ὑγρὰν καὶ σκοτεινὴν ἐκείνην εἰρκτὴν τὴν ὁποίαν πρὸ μιᾶς ὥρας ἐπεσκέφθη, ἔμεινε κατάλειπτος ἐξ ὀλοκλήρους ἐβδομάδας ἢ ἀβρὰ καὶ χιονόλευκος ἐκείνη κόρη, μῆτε δέρα ἀναπνεύσα μῆτε ἥλιον βλέπουσα.

Ἐθεώρει τὸν κατὰ τι μὲν μακρόν, ἀλλ' ὡς τοῦ κύκνου ὠραῖον καὶ ἀπαλὸν ἐν τῇ ἀσυμμετρίᾳ λαιμόν τῆς καὶ ἐνεθυμείτο τὴν ταλαίπωρον πριγκηπέσσαν Δε Λαμβάλ εἰποῦσαν περιλύπως, ἐνῶ ἐθώπευε τὸν λαιμόν τῆς « Δὲν θὰ παρέξῃ κόπον εἰς τὸν δῆμιον! »

Τοιαῦτα καὶ ἄλλα σκεπτόμενος ὁ λόρδος Τάνλεϋ τόσον ἠλλοιωθῆ τὴν ὄψιν, ὥστε ἡ κυρία δε Μοντρεβέλ ἀπεφάσισε νὰ τὸν ἐρωτήσῃ ἂν ἐπασχε.

Ἐκεῖνος δὲ τότε διηγήθη πῶς ἐπεσκέφθη τὴν φυλακὴν καὶ πῶς ὁ Ρολάνδος ἐζήτησεν ἀπὸ εὐσέβειαν κινούμενος νὰ ἴδῃ τὴν εἰρκτὴν ὅπου ἐκλείσθησαν ἡ μήτηρ καὶ ἡ ἀδελφὴ του.

Μόλις δ' ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του ἠκούσθη κυνηγετήριον σάλπισμα καὶ παρευθὺς εἰσῆλθον ὁ Ρολάνδος κρατῶν κερατίνην σάλπιγγα.

— Μιλόρδε, εἶπεν, ὀφείλετε χάριτας εἰς τὴν μητέρα μου, διότι ἐξ αἰτίας αὐτῆς, θὰ κυνηγήσωμεν αὐρίον θαυμάσια.

— Ἐξ αἰτίας μου; ἠρώτησεν ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ.

— Πῶς τοῦτο συνέβη; ἀνέκραξεν ὁ σίρ Ἰωάννης.

— Σὰς ἄφησα πρὸ ὀλίγου καὶ ὑπήγον νὰ ἴδω τί ἀπέγειναν τὰ λαγωνικά μου, ἂν ἐνεθυμείσθε.

— Ναὶ ἐνεθυμοῦμαι λοιπὸν τί ἀπέγειναν;

— Εἶχον ἐν ζευγάρῳ λαγωνικά τὸν Μπαρμπίκον καὶ τὴν Ραβῶ, ἐξαίρετα πραγματικῶς ζῶα.

— Μήπως ἐψόφησαν; εἶπεν ὁ σίρ Ἰωάννης.

— Ἄπαγε! φαντασθῆτε τούναντιον ὅτι αὐτὴ ἡ καλὴ μητέρα, εἶπεν ὁ Ρολάνδος πιάων τὴν κεφαλὴν τῆς κυρίας Δε Μοντρεβέλ καὶ ἀσπαζόμενος τὰς δύο τῆς παρειάς, δὲν ἄφησε νὰ πνίξουν οὐδὲ ἐν ἀπὸ τὰ σκυλάκια τὰ ὁποῖα ἐγεννήθησαν ἐνῶ ἐγὼ ἔλειπον, ἐπειδὴ δῆθεν ἦσαν ἰδικά μου ὥστε σήμερον φίλτατε λόρδε, τὰ τέκνα τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δυσέγγονα τοῦ Μπαρμπίκου καὶ τῆς Ραβῶ εἶναι πολυάριθμα ὡς οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἰσμαῆλ, καὶ τώρα ἔχω ὄχι πλέον ἐν ζευγος, ἀλλ' ἓνα κοπάδιον, εἰκοσιπέντε δηλαδὴ λαγωνικά ἐξ ἴσου κυνηγετικά. Σημειώσατε δὲ ὅτι ὅλα εἶναι κατάμαυρα καὶ ἔχουν λευκοὺς μόνον τοὺς πόδας. Θὰ εὐχαριστηθῆτε, σὰς βεβαιῶ νὰ τὰ ἴδῃτε συσσωματωμένα καὶ μὲ τὰς οὐράς των σηκωμένας ὡς σημαίας.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ρολάνδος ἐνεφύσησε καὶ πάλιν εἰς τὸ κέρας ἀκούσας δὲ τὸ σάλπισμα ὁ μικρὸς Ἐδουάρδος προσέτρεξεν ἀμέσως.

— Τί καλά! ἀνέκραξεν εἰσερχόμενος, αὐρίον Ρολάνδε θὰ ὑπάγῃς εἰς τὸ κυνήγιον καὶ θὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ μαζὶ σου, θὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ, θὰ ἔλθω καὶ ἐγὼ!

— Καλὰ, εἶπεν ὁ Ρολάνδος, ἡξέυρεις ὅμως τί θὰ κυνηγήσωμεν;

— Δὲν ἡξέυρω, ἡξέυρω μόνον ὅτι θὰ ἔλθω μαζὶ σου.

— Θὰ κυνηγήσωμεν ἀγριοχοίρους.

— Τόσω καλῆτερα! τόσω καλῆτερα! εἶπε τὸ παιδίον συγχροτοῦν χαρμωσύνως τὰς δύο μικρὰς του χεῖρας.

— Πρὸς Θεοῦ ἐτρελλάθη! εἶπεν ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ ὠχρίωσα.

— Διατί σὰς παρακαλῶ, κυρία μητέρα, λέγετε ὅτι ἐτρελλάθηκα;

— Διότι τὸ κυνήγιον τοῦ ἀγριοχοίρου εἶναι ἐπικινδυνώτατον.

— Δὲν εἶναι ὁμῶς ἐπικινδυνώτερον ἀπὸ τὸ κυνήγιον τῶν ἀνθρώπων, εἰς τὸ ὁποῖον ὑπῆγεν ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐπέστρεψε μολοντοῦτο γερός; θὰ ὑπάγω λοιπὸν καὶ ἐγὼ εἰς τὸ κυνήγιον τοῦ ἀγριοχοίρου καὶ θὰ ἐπιστρέψω, εἶμαι βέβαιος, χωρὶς νὰ πάθω τίποτε.

— Ῥολάνδε, εἶπε πάλιν ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ, διότι ἡ Ἀμαλία εἶχεν ἄλλοῦ τὸν νοῦν της καὶ δὲν προσεῖχεν εἰς τὴν φιλονεικίαν, Ῥολάνδε, εἶπε καὶ σὺ εἰς τὸν Ἐδουάρδον νὰ μὴ ἔχη τοιαύτας παραλόγους ἀπαιτήσεις.

Ἄλλ' ὁ Ῥολάνδος βλέπων καὶ ἀκούων τὸν ἀδελφόν του ἐνεθυμείτο τοὺς παιδικούς του χρόνους, ὅτε καὶ αὐτὸς ἦτο ἀπαράλλακτος ἐκείνου, ἀντὶ λοιπὸν νὰ τὸν ἐπιπλήξῃ διὰ τὴν τόλμην του, ἐμειδίασε καὶ τῷ εἶπε:

— Ἄς ἦναι λοιπὸν θὰ σὲ πάρω μαζὶ μου, ἀλλ' ὅστις θέλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὸ κυνήγιον πρέπει κἂν νὰ ἤξεύρῃ τί ἐστὶν ὄπλον.

— Ὡ κύριε Ῥολάνδε, εἶπεν ὁ Ἐδουάρδος, εὐάρεστηθῆτε νὰ ὑπάγωμεν μίαν στιγμὴν εἰς τὸ περιβόλι· βάλετε ἐκεῖ τὸ σκιαδίον σας ἐκατὸ βήματα μακρὰν καὶ σὰς δείχνω τί ἐστὶν ὄπλον.

— Ὡ δυστυχία! ἐνέκραξε τρέμουσα ἡ Κ. Μοντρεβέλ· ποῖος σὲ ἐδίδαξε νὰ σκοπεύης;

— Ὁ ὄπλοποιός τοῦ Μοντανιάκ, ὁ ὁποῖος ἔχει τὰ τουφέκια τοῦ πατέρα καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ῥολάνδου. Μὲ ἐρωτᾷς κάποτε ποῦ ἐξοδεύω τὰ χρήματά μου, ἀλήθεια; νὰ λοιπὸν ποῦ τὰ ἐξοδεύω ἀγοράζω φουσέκια καὶ σφαιρας καὶ μανθάνω νὰ σκοπῶν τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς Μαμελούκους, καθὼς καὶ ὁ ἀδελφός μου Ῥολάνδος.

Ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ ἀνέτεινε τὰς χεῖρας πρὸς τὸν οὐρανόν.

— Δὲν ἤξεύρετε μῆτέρ μου τὴν παροιμίαν; εἶπεν ὁ Ῥολάνδος «κατὰ τὸν κύρη καὶ ὁ υἱός» δὲν γίνεται, βλέπετε, υἱός τοῦ Μοντρεβέλ νὰ φοβῆται τὴν πυρίτιδα· αὔριον θὰ ἐλθῆς μαζὶ μας, Ἐδουάρδε.

Τὸ παιδίον ἐπήδησε καὶ ἐνηγκαλίσθη τὸν λαιμὸν τοῦ ἀδελφοῦ του.

— Καὶ ἐγὼ, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης, ἀναδέχομαι νὰ σὲ ὀπλίσω καὶ νὰ σὲ ἀναγορεύσω

κυνηγόν ὡς ἄλλοτε ἀνηγόρευον τοὺς ἱππότες. Θὰ σοὶ χαρίσω μίαν ὠραίαν μικρὰν καραβίναν πρὸς τὸ παρὸν ἑωσοῦ ἐλθῶσι τὰ πιστόλια καὶ τὸ ξίφος σου.

— Τί λέγεις Ἐδουάρδε, ἠρώτησεν ὁ Ῥολάνδος, εἶσαι εὐχαριστημένος;

— Ναί, ἀλλὰ πότε θὰ μοὶ τὴν δώσετε; Ἄν θὰ γράψῃτε πάλιν εἰς τὴν Ἀγγλίαν καὶ πρέπη νὰ περιμένω νὰ τὴν φέρουν, σὰς εἰδοποιῶ ὅτι δὲν πιστεύω πλέον τίποτε.

— Ὅχι, ὄχι, μικρὲ μου φίλε, δὲν θὰ περιμένῃς παρ' ὅσον νὰ ἀναβῶ εἰς τὸ δωμάτιόν μου καὶ νὰ ἀνοίξω τὴν ὀπλοθήκην μου ὥστε δὲν θὰ παρέλθῃ, βλέπεις, πόλυσ καιρός.

— Ἄς ὑπάγωμεν λοιπὸν ἀμέσως εἰς τὸ δωμάτιόν σας.

— Ἐλθέ, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης καὶ ἐξῆλθε παρακολουθούμενος ὑπὸ τοῦ Ἐδουάρδου.

Μετὰ μικρὸν ἐσηκώθη καὶ ἡ Ἀμαλία, πείρισκεπος οὔσα πάντοτε καὶ ὡσαύτως ἐξῆλθεν. Ἄλλ' οὐδ' ἡ μήτηρ της οὐδὲ ὁ Ῥολάνδος τὴν παρετήρησαν, διότι ἀμφότεροι εἶχον ἀρχίσει σφοδρὰν συζήτησιν, καθ' ἣν ἡ μὲν μήτηρ προσεπάθει νὰ καταπέσῃ τὸν Ῥολάνδον νὰ μὴ συμπαραλάβῃ τὸν μικρὸν του ἀδελφόν εἰς τὸ μελετώμενον κυνήγιον, ἐκεῖνος δ' ἀντέλεγεν ὑπενθυμίζων εἰς αὐτὴν ὅτι ὁ Ἐδουάρδος θὰ καταταχθῇ μίαν ἡμέραν εἰς τὸν στρατὸν ὡς ὁ πατήρ του καὶ ὁ ἀδελφός του καὶ ὅτι ἐπομένως ἦτο μᾶλλον ὠφέλιμον ἢ βλαβερόν τὸ νὰ γυμνασθῇ ἐγκαίρως εἰς τὰ ὄπλα καὶ νὰ προσοικειωθῇ μὲ τὸν καπνὸν τῆς πυρίτιδος.

Οὕτω λοιπὸν ἡ φιλονεικία ἐξηκολούθει ἑωσοῦ ἐπέστρεψεν ὁ Ἐδουάρδος ἔχων ἀπὸ τῶν ὄμων ἀνηρημένην τὴν νέαν αὐτοῦ καραβίναν.

— Κύτταξε ἀδελφέ τί ὠραῖον δῶρον μοὶ ἐχάρισεν ὁ μιλόρδος, εἶπε στραφεὶς πρὸς τὸν Ῥολάνδον καὶ εὐχαριστῶν ἐνταυτῷ διὰ νεύματος τὸν σὶρ Ἰωάννην ἐπὶ τοῦ κατωφλοῖου τῆς θύρας ἰστάμενον καὶ ζητοῦντα, πλὴν εἰς μάτην τὴν Ἀμαλίαν.

Ἡ καραβίνα ἐκείνη ἦτο τῶντι δῶρον μεγαλοπρεπὲς διὰ τε τὴν λεπτότητα τῆς ἐργασίας καὶ τὴν ἀπλότητα τὴν ἰδιάζουσαν εἰς τὰ Ἀγγλικὰ ὄπλα. Ἦτο δὲ προῖον τοῦ ὀπλοστασίου τοῦ Μεντόνου, ὡς καὶ τὰ πιστόλια τῶν ὁποίων τὴν ἀξίαν ἐξετίμησεν ἀρκούντως ὁ Ῥολάνδος εἰς Ἀθινῶν φαίνεται μάλιστα ὅτι ἦτο κατεσκευασμένη διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς γυναῖκα, καθόσον ἡ ἀκτῆρὶς αὐτῆς

ἦτο βραχεῖα καὶ περὶ τὴν ἀριστερὰν πλευρὰν εἶχεν ἐπίστρωμα ἐκ βελούδου. Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦτο καραβίνα ἐξαιρετος καὶ καταλληλοτάτη εἰς χεῖρας δωδεκαετοῦς παιδίου.

Ὁ Ῥολάνδος ἔλαβε καὶ αὐτὸς τὸ ὄπλον ἀπὸ τοῦ ὄμου τοῦ μικροῦ Ἐδουάρδου καὶ τὸ ἐξήτασεν ὡς εἰδήμων περὶ τὰ τοιαῦτα, ἀφοῦ δὲ ἀνύψωσε τὴν σφύραν καὶ ἐδοκίμασε τὴν εὐθυσκοπίαν καὶ τὸ βάρος του, τὸ ἀπέδωκεν εἰς τὸν Ἐδουάρδον λέγων:

— Εὐχαρίστησον καὶ πάλιν τὸν μιλόρδον, διότι ἔχεις μίαν καραβίναν καθαυτὸ βασιλικὴν ἀγῶμεν νὰ τὴν δοκιμάσωμεν.

Ἐξῆλθον τότε καὶ οἱ τρεῖς ἐκ τῆς αἰθούσης, ἀφήσαντες τὴν Κ. Δε Μοντρεβέλ περιλυπὸν ὡς τὴν Θέτιδα ὅταν εἶδε τὸν Ἀχιλλέα, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐνδύσει γυναικεῖα, ἀρπάζοντα τὸ ξίφος τοῦ Ὀδυσσεύς.

Μετὰ ἐν τέταρτον ὁ Ἐδουάρδος εἰσήρχετο ἐν θριάμβῳ παρουσιάζων εἰς τὴν μητέρα του τεμάχιον χαρτονίου ἰσομέγεθες πρὸς πῖλον, τὸ ὁποῖον ἀπὸ πεντήκοντα βήματα μακρὰν ἐτρύπησε διὰ δέκα σφαιρῶν, δωδεκάκις πυροβολήσας.

Ὁ Ἀγγλος καὶ ὁ Ῥολάνδος ἔμειναν εἰς τὸν κήπον καὶ συνωμίλουν περιπατοῦντες.

Ἡ Κ. Δε Μοντρεβέλ ἤκουσε τὸν Ἐδουάρδον διηγούμενον μετ' ἐμφάσεως τὰ ἀνδραγαθήματά του, ὕστερον δὲ τὸν ἐκύτταξε μετὰ τῆς βαθείας ἐκείνης καὶ φιλοστόργου λύπης τῶν μητέρων, αἵτινες οὐδεμίαν ἀξίαν ἀποδίδουσιν εἰς τὴν δόξαν, ἀναλογιζόμεναι διὰ πόσου αἵματος αὐτὴ ἐξαγοράζεται.

Ὅσον ὀχάριστος εἶναι ὁ νέος τὸν ὁποῖον ἡ μήτηρ κυττάζει τοιουτοτρόπως καὶ ὁμῶς αὐτὸς λησμονῆσει ποτε τὸ βλέμμα τῆς μητρός του!

Ἀφοῦ δὲ ἰκανὴν ὥραν τὸν ἐθεώρησε περιλύπως τὸν ἐσφιγξεν ἐπὶ τῆς καρδίας της.

— Καὶ σὺ λοιπὸν, ἐφιθύρισε ὀλολύζουσα, καὶ σὺ μίαν ἡμέραν θὰ ἐγκαταλείψῃς τὴν μητέρα σου;

— Ναί, μητέρα, θὰ σὲ ἀφήσω, ἀλλὰ θὰ γίνω στρατηγός ὅπως ἐγείνειν ὁ πατέρας ἡ ὑπαπιστής καθὼς ὁ ἀδελφός μου.

— Νὰ γίνῃς στρατηγός καὶ νὰ φονευθῆς ὡς ἐφονεύθη ὁ πατήρ σου καὶ ὡς ἴσως θὰ φονευθῇ καὶ ὁ ἀδελφός σου!

Ἐλεγε δὲ ταῦτα διότι δὲν διέφυγε τὴν προσοχὴν της ἡ ἀλλόκοτος ἀλλοίωσις τοῦ χαρακτήρος τοῦ Ῥολάνδου καὶ ἡ ἀνακάλυψις αὐτῆς ἐπηύξησε τὰς ἄλλας ἀνησυχίας της.

Μία ἐκ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀνησυχῶν της προήρχετο ἐκ τῆς μελαγχολίας καὶ τῆς ὠχρότητος τῆς Ἀμαλίας.

Ἡ Ἀμαλία συνεπλήρου τότε τὸ δέκατον ἑβδομον τῆς ἡλικίας της ἔτος· ἀπὸ μικρᾶς δ' ἡλικίας ἦτο πάντοτε φαιδρὰ, περιχαρὴς καὶ ἐν ἀκμῇ υγείας. Καὶ ναί μεν ὁ θάνατος τοῦ πατρός της ἐπεσκότισε τὴν χαρὰν καὶ τὴν ἀνθηρότητά της· ἀλλ' αἱ καταγίδες τοῦ ἔαρος εἶναι παροδικαὶ καὶ ἐπομένως τὸ μειδίαμα, ὁ λαμπρὸς οὗτος ἥλιος τοῦ λυκαυγῆος τοῦ ἀνθρωπίνου βίου, ἐφημέρως φυγαδευθὲν ἐπανήλθε, καὶ ὡς ἐκεῖνος ἐπέλαμψε διὰ μέσου τῆς δρόσου τῆς καρδίας, διὰ μέσου δηλαδὴ τῶν δακρῶν.

Ἡρὸ ἐξ ὁμῶς πάλιν μηνῶν διὰ μιᾶς τὸ μέτωπον τῆς Ἀμαλίας ἐσκυθρόωσε, αἱ παρειαὶ αὐτῆς ὠχρίασαν καὶ καθὼς τὰ ἀποδημητικὰ πτηνὰ ἀπομακρύνονται ὅταν προμηνύηται θύελλα, οὕτω καὶ ὁ παιδικὸς καὶ εὐθυμος ἐκείνης γέλως περιπλανώμενος ἕως τότε ἀπαύστως ἐπὶ τῶν χειλέων της, ἀπέπτη καὶ ἀπέπτη μάλιστα ἀνεπιστρεπτεῖ.

Ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ ἐξήτασε πολλὰκις τὴν θυγατέρα της καὶ ἠθέλησε νὰ μάθῃ ποῖον ἦν τὸ αἴτιον τῆς ἀλλοιώσεώς της, ἀλλ' ἐκείνη δι᾿ ἀσχυρίσθη ὅτι δὲν μετεβλήθη καὶ ὅτι ἦτο πάντοτε ἡ αὐτὴ, κατώρθωσε μάλιστα καὶ νὰ μειδιάσῃ· τὸ μειδίαμα ὁμῶς ἐκεῖνο ἐξηφανίσθη εὐθὺς ἅμα ἐπαυσαν αἱ ἐρωτήσεις. Ἡ μήτηρ της τότε ὑπωπτεύθη μήπως ἡ θυγάτηρ της καπετέκετο ὑπὸ κρυφίου ἐρωτος· ἀλλὰ ποῖος ἄρα γε ἠγάπησε τὴν Ἀμαλίαν, ἐνῶ οὐδεὶς ξένος ἐσύχναζεν εἰς τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης, διακοπέσης τῆς συγκοινωνίας συνετεία τῶν πολιτικῶν ταραχῶν, καὶ ἐνῶ ἡ Ἀμαλία οὐδέποτε ἐξήρχετο μόνη;

Ἡναγκάσθη λοιπὸν ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ νὰ περιορισθῇ εἰς ἀπλᾶς ὑποθέσεις. Ἐν ταύτοις ἡ ἀφιξὶς τοῦ Ῥολάνδου τὴν ἐνέπλησε χρηστῶν ἐλπίδων, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐλπίς αὐτῆ διελύθη ὡς ὄνειρον ὅταν εἶδεν ὁποίαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησεν εἰς τὴν Ἀμαλίαν ἡ ἀφιξὶς τοῦ ἀδελφοῦ της, ὅταν εἶδεν αὐτὴν ὄχι ὡς ἀδελφὴν ἀλλ' ὡς φᾶσμα ψυχρὸν ὑποδεχομένην αὐτόν.

Ἀπὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ της ἡ κυρία Δε Μοντρεβέλ δὲν ἐπαυσεν ἐποπτεύουσα τὴν θυγατέρα της· εἶδεν ὅθεν ἐν μεγίστῃ ὀλίψει ὅτι ἡ θεὰ τοῦ νέου ἀξιωματικοῦ ἐπροξένει εἰς αὐτὴν σχεδὸν φόβον, καὶ παρετήρησεν ὅτι ἐνῶ ἄλλοτε οἱ ὀφθαλμοὶ της ἔλαμπον ὑπὸ

ἀγάπης ὁσάκις ἐπροσηλοῦντο ἐπὶ τοῦ Ῥολάνδου, τώρα ἐξέφραζον στενοχωρίαν καὶ τρόμον.

Ἐκτός τούτου εἶδομεν πρό ὀλίγου μάλιστα, ὅτι ἅμα εὐρούσα εὐκαιρίαν ἐξέφυγε καὶ ἀνέβη εἰς τὸ δωμάτιόν της. Ἐκεῖ εὕρισκε, φαίνεται, ἀνάπαυσιν καὶ δι' αὐτὸ ἐκεῖ πρό ἑξ μηνῶν ἐνδιέτριβε τὸν πλείστον χρόνον, καὶ μόνον ὅταν ἤκουε τὸν κώδωνα σημαίνοντα τὸ γέυμα ἀπεφάσιζε νὰ καταβῆ, καὶ τότε πάλιν μετὰ δυσκολίας.

Ὁ Ῥολάνδος ἐντούτοις καὶ ὁ σὶρ Ἰωάννης διήλθον τὴν ἡμέραν ἐπισκεπτόμενοι τὰ περίεργα τοῦ Βούργου καὶ παρασκευάζοντες τὰ τοῦ κυνηγίου τῆς ἐπαύριον.

Προσδιώρισαν δὲ τὴν μὲν πρωίαν μέχρι μεσημβρίας εἰς ἐλαφρὰν θήραν ἐλάφων δηλαδὴ, δορκάδων πετηνῶν καὶ ἄλλων τοιούτων, τὴν δὲ μεσημβρίαν μέχρις ἑσπέρας εἰς μέγα κυνήγιον ἀγριοχοίρων. Συνεπεῖα λοιπὸν τῆς ἀποφάσεως ταύτης ἀπεστάλη ὁ Μιχαὴλ εἰς Σαινζουστον καὶ εἰς Μοντανιὰ ὅπως μισθώσῃ ἀνθρώπους διὰ νὰ ἐκδιώξωσι καὶ συνάξωσι τὰ ἄγρια ζῶα τοῦ δάσους πρὸς εὐκολίαν τῶν θηρευτῶν. Ὁ Μιχαὴλ οὗτος ἦτο φοβερός λαθροθήρας καὶ ἐμάθαμεν παρὰ τοῦ Ἐδουάρδου ὅτι ἐνεκα πτώσεως ἠναγκάσθη νὰ περιορισθῆ εἰς τὸ δωμάτιόν του, ἀλλ' ὅταν ἤκουσε τὴν λέξιν κυνήγιον ἐλησμόνησε τοὺς πόνους του καὶ ἀμέσως ἵππεύσας τὸν μικρὸν ἵππον του, ἔδραμε προθύμως πρὸς ἐκτέλεσιν τῆς δοθείσης διαταγῆς.

Τὴν ἐπαύριον ἀπὸ τῆς ἕκτης πρωινῆς ὥρας οἱ παρὰ τοῦ Μιχαὴλ ἐκμισθωθέντες ἀνιχνευταὶ ἀνέμενον ἔξω τοῦ πύργου. Εἶχε δὲ προσυμφωνηθῆ νὰ παραλάβῃ ὁ Μιχαὴλ τοὺς κύνους, καὶ τοὺς ἵππους τοῦ σὶρ Ἰωάννου καὶ τοῦ Ῥολάνδου καθὼς καὶ τὸ ἵππάριον τοῦ Ἐδουάρδου καὶ νὰ ὑπάγῃ περὶ τὴν μεσημβρίαν νὰ περιμένῃ εἰς τὸ κέντρον τοῦ δάσους, καθότι αὐτὸς ὡς ἐκ τοῦ ἐξαρθρώματός του δὲν ἠδύνατο οὔτε νὰ κυνηγήσῃ οὔτε νὰ τρέξῃ.

Ὁ πύργος τῆς Μαυροκρήνης συνείχετο σχεδὸν μετὰ τοῦ δάσους τοῦ Σελλῶνος, ὥστε ἅμα ἐξερχόμενοι τῆς αὐλῆς τοῦ πύργου ἠδύνατο νὰ ἀρχίσωσι πάραυτα τὴν κυνηγεσίαν.

Ὁ Ῥολάνδος ἔδωκεν εἰς τὸν Ἐδουάρδον ἓν μονόκανον ὄπλον τὸ ὅποιον μετεχειρίζετο καὶ αὐτὸς ὅτε ἦτο παιδίον καὶ δι' οὗ ἐξ ἀρχῆς ἐγυμνάσθη δὲν τῷ ἔδωκε δὲ δίκανον διότι δὲν εἶχεν εἰσαεὶ ἀρκετὴν πεποίθησιν εἰς τὴν

φρόνησιν τοῦ παιδός. Καθόσον δ' ἀφορᾷ τὴν ὠρηθεῖσαν παρὰ τοῦ σὶρ Ἰωάννου καραβίαν, ἐπὶ τοῦ παρόντος ἦτο ἄχρηστος διότι ἦτο ῥαβδωτὴ καὶ κατάλληλος μόνον εἰς βολὴν σφαίρας ὅχι δὲ εἰς σφαιριδίων, διὸ καὶ παρεδόθη εἰς τὸν Μιχαὴλ παραγγελθέντα νὰ τὴν ἀποδώσῃ εἰς τὸ παιδίον κατὰ τὴν μετὰ μεσημβρίαν θήραν, ἐὰν ἐνεφανίζετο πού ἀγριοχοῖρος. Ἐν τοιαύτῃ δὲ περιπτώσει ὁ Ῥολάνδος καὶ ὁ σὶρ Ἰωάννης ἐμελλον καὶ αὐτοὶ νὰ ἀλλάξωσιν ὄπλα καὶ νὰ λάβωσιν ἐκ τῆς ὀπλοθήκης τοῦ λόρδου Τάνλευ καραβίνας δικάνους καὶ μαχαίρας ὀξείας καὶ κοπτεράς ὡς ξυράφια ἀναρτωμένας εἰς τὴν πλευρὰν, ἢ προσαρμοζόμενας κατὰ τὸ δοκοῦν εἰς τὴν ἄκραν τοῦ ὄπλου ἀντὶ λόγγης.

Ἐρχισαν λοιπὸν θηρεύοντες καὶ μετὰ πολλῆς μάλιστα ἐπιτυχίας, διότι ἐντὸς βραχέως χρόνου ἐφόρευσαν ἓν δορκάδιον καὶ δύο λαγωούς, μέχρι δὲ μεσημβρίας τρεῖς ἐλάφους, ἑπτὰ δορκάδας καὶ δύο ἀλώπεκας συνήντησαν δὲ καὶ δύο κάπρους καὶ τοὺς ἐπυροβόλησαν ἀλλ' ἐκεῖνοι ἀνετινάχθησαν μόνον καὶ ἔφυγον.

Ὁ Ἐδουάρδος ἦτο ὄλος χαρὰ διότι ἐκτύπησεν ἓν δορκάδιον.

Μετὰ ταῦτα ἀπέστειλαν, κατὰ τὰ προσυμφωνηθέντα, τὴν ἄγρην εἰς τὸν πύργον διὰ τῶν ἀνιχνευτῶν, ἀφοῦ γενναίως τοὺς ἀντήμειψαν αὐτοὶ δὲ μετέβησαν εἰς ἀναζήτησιν τοῦ Μιχαὴλ, σαλπίζοντες. Ὁ Μιχαὴλ ἀνταπεκρίθη εἰς τὸ σάλπισμα καὶ μετὰ παρέλευσιν δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας οἱ τρεῖς κυνηγοὶ ἠνώθησαν μετὰ τοῦ κηπουροῦ φυλάττοντος τὰ λαγωνικά καὶ τοὺς ἵππους. Ἐμαθον δὲ παρ' αὐτοῦ ὅτι ὑπῆρχεν ἐκεῖ πλησίον τοῦ περιβόλου εἰς ἀγριοχοῖρος, παρατηρηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ καταδιωχθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του.

Ἴππευσαν λοιπὸν τότε, ἤλλαξαν τὰ ὄπλα τῶν καὶ μετέβησαν εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος ὅπου περιέμενεν ὁ Ἰάκωβος ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ κηπουροῦ μετὰ τῶν ἀρχηγῶν τῶν λαγωνικῶν, τοῦ Μπαρπικίου δηλαδὴ καὶ τῆς Ῥαβῶ.

Εἰς τὸ μέρος ἐνθα εὕρισκετο ὁ ἀγριοχοῖρος ἦτο εὐκολώτατον νὰ τὸν προσβάλωσι καὶ νὰ τὸν κρατήσωσι μάλιστα, ἀλλὰ προτιμήσαντες νὰ διασκεδάσωσι περισσοτέραν ὥραν, ἀφῆκαν κατ' αὐτοῦ ὄλους τοὺς κύνους, τὸ δὲ ζῶον βλέπον τὴν σπεῖραν αὐτὴν ὄλην τῶν πυγμαίων ἐφορμῶσαν κατ' αὐτοῦ ἀποχώρησε τρέχον.

Ὁ δὲ Ῥολάνδος ἰδὼν αὐτὸν κατευθυνόμενον πρὸς τὴν Μοῆν τοῦ Σελλῶνος, ἐσήμανε διὰ τοῦ κέρατος τὴν ἐφοδον, καὶ οὕτως οἱ τρεῖς ἵπποις ὠρμησαν εἰς καταδιώξιν αὐτοῦ διὰ τῆς ἀτραποῦ τῆς διατεμενύσης τὸ δάσος.

Ἡ δίωξις παρετάθη μέχρι τῆς πέμπτης ὥρας, διότι τὸ θηρίον ἐφευγε καὶ πάλιν ἐπέστρεφε μὴ ἀποφασίζον νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν σκιερὰν τὰ δασυφυλλον κατοικίαν του· ἀλλὰ περὶ τὴν πέμπτην τέλος ὥραν οἱ κυνηγοὶ ἐνόησαν ἐκ τῶν ἀκουομένων ἀγρίων καὶ σφοδρῶν ὑλακῶν ὅτι τὸ ζῶον συνεπλάκη μετὰ τῶν κυνῶν εἰς θέσιν ἀπέχουσαν ἐκεῖθεν ἑκατὸν σχεδὸν βήματα· ἐπειδὴ δὲ ἡ θέσις ἐκείνη ἦτο λίαν δύσβατος καὶ ἐπικίνδυνος ἠναγκάσθησαν ν' ἀφιπεύσωσι, καὶ ὀδηγούμενοι ἀπὸ τὰς ὑλακὰς τῶν κυνῶν προέβησαν κατ' εὐθείαν, μὴ λοξοδρομοῦντες παρὰ ὁσάκις ἐδιάζοντο ὑπὸ τῆς κακοτοπίας.

Ἐκ διαλειμμάτων ἠκούοντο κραυγαὶ ὀδυνηραὶ ἐξ οὗ εἰκάζετο ὅτι ἐκ τῶν ἐφορμῶντων κατὰ τοῦ κάπρου κυνῶν ἐτόλμησέν τις νὰ τὸν προσβάλῃ ἐκ τοῦ συστάδην, ἀλλ' ἔλαβε πάραυτα τὰ ἐπίχειρα τῆς τόλμης του.

Ἐντούτοις οἱ τρεῖς κυνηγοὶ ἐφθασαν ἀρκετὰ πλησίον ὥστε διέκρινον εὐκρινῶς τοὺς αὐτουργαῖς τοῦ κυνηγετικοῦ ἐκείνου δράματος. Ὁ ἀγριοχοῖρος σταθεὶς ἐνώπιον ὑψηλοῦ βράχου καὶ ἀσφαλίσας οὕτω τὰ νῶτα, ἤμεινετο διὰ τῆς κεφαλῆς, φοβερίζων τοὺς κύνους διὰ τῶν πυριφλεγῶν ὀφθαλμῶν του καὶ τοῦ ῥύγχους αὐτοῦ ὀπλισμένου διὰ δύο τεραστίων ὀδόντων. Οἱ δὲ κύνες ἐκυμαίνοντο πέριξ αὐτοῦ συσσωματωμένοι ὡς τάπης κινητός.

Ἐξ αὐτῶν πέντε ἢ ἐξ πληγωθέντες μᾶλλον ἢ ἦττον ἐπικινδύνως, ἔβαφον τὸ πεδίον τῆς μάχης διὰ τοῦ αἵματός των, δὲν ὀπισθοχώρουν ὅμως, ἀλλ' ἐφορμῶντες κατὰ τοῦ κάπρου παρεῖχον παράδειγμα γενναϊότητος ἐπανίως ἀπαντωμένης εἰς ἀνθρώπους.

Οἱ τρεῖς κυνηγοὶ ἐπλησίασαν ἐντούτοις ὁ εἰς κατόπιν τοῦ ἄλλου ἀναλόγως τῆς ἡλικίας τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἐξῆών των. Καὶ πρῶτος μὲν πάντων ἐφθασεν ὁ Ἐδουάρδος καθὸ μικρότερος καὶ ἀφρονέστερος μάλιστα δ' εὐκινήτερος διὰ τὴν μικρότητά του τοῦτον δ' ἀμέσως παρηκολούθησεν ὁ Ῥολάνδος ἀψηφῶν τοὺς κινδύνους καὶ ἐπιζητῶν μᾶλλον ἢ ἀποφεύγων αὐτοὺς· τρίτος δὲ τέλος ἐφθασεν ὁ σὶρ Ἰωάννης, βραδύτερος ὢν καὶ σκεπτικώτερος καὶ σοβαρώτερος.

Ὁ ἀγριοχοῖρος ἅμα εἶδε τοὺς κυνηγοὺς ἀδιαφόρησε πλέον περὶ τῶν λαγωνικῶν καὶ στηλώσας ἐπ' αὐτοὺς δύο ὀφθαλμοὺς ἀγρίου καὶ φλογεροῦς ὡς ἀνθρακας, ἐμεινεν ἀκίνητος καὶ μόνον τὰς σιαγόνας συνέκρουε μετ' ἀπειλητικοῦ πατάγου.

Ὁ Ῥολάνδος ἰδὼν τὸ θέαμα τοῦτο ἠσθάνθη σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ ὀρμήσῃ κατὰ τοῦ κάπρου καὶ νὰ σφάξῃ αὐτὸν διὰ τῆς κυνηγετικῆς μαχαίρας του, ὅπως ὀκρεωπόλης σφάζει τὸν βουῦν ἢ τὸν ἡμερον χοῖρον. Τόσω δὲ προφανῆς ἦτο ἡ ἐπιθυμία του αὐτῆ, ὥστε ὁ σὶρ Ἰωάννης τὸν ἀνεχάιτησεν ἀπὸ τοῦ βραχιόνος, ἐνῶ ταυτοχρόνως ὁ μικρὸς Ἐδουάρδος ἔλεγε·

— Ἄφησέ με, Ῥολάνδε μου, νὰ πυροβολήσω ἐγὼ τὸν ἀγριοχοῖρον.

Ὁ Ῥολάνδος ἐστάθη.

— Ἄς ἦναι, εἶπε καταθέτων, τὸ πυροβόλον ἐπὶ τοῦ κορμοῦ παρακειμένου δένδρου καὶ γυμνῶν τὴν μάχαιράν του, ἄς ἦναι, πυροβόλησον, ἀλλὰ προσοχὴ!

— Ὁ! μὴ σὲ μέλλη, εἶπε τὸ παιδίον συσφίγγον τοὺς ὀδόντας καὶ ὠχρίων χωρὶς ὅμως νὰ δειλιάσῃ, καὶ πάραυτα ἐσκόπευσε διὰ τῆς καραβίνας τοῦ τὸ θηρίον.

— Ἡξέυρετε βεβαίως, εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης, ὅτι ἐὰν δὲν τὸ ἐπιτύχῃ ἢ καὶ ἀπλῶς τὸ πληγώσῃ, τὸ ζῶον θὰ ὀρμήσῃ καθ' ἡμῶν πρὶν προφθάσωμεν νὰ τὸ ἰδωμεν.

— Τὸ ἡξέυρω, μιλόρδε, ἀλλ' εἶμαι συνειθισμένος εἰς τὰ τοιαῦτα ἀπεκρίθη ὁ Ῥολάνδος φλογερῶς ἀπενίζων τὸ θηρίον καὶ ἀσθμαίνων ὑπὸ ἀνυπομονησίας πῦρ, Ἐδουάρδε!

Ἄμα τῷ προστάγματι ἡ καραβίνα ἐβρόντησεν, ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὸν πυροβολισμόν ἡ καὶ συγχρόνως ἴσως δὲ καὶ πρὸ αὐτοῦ, τὸ θηρίον ταχὺ ὡς ἀστραπὴ, ἐφώρμησε κατὰ τοῦ παιδός.

Καὶ δευτέρα ἐκπυροσκορότησις ἠκούσθη, μετὰ ταῦτα δ' ἐν μέσῳ τοῦ καπνοῦ ἐλαμψαν οἱ δύο αἵματόεντες ὀφθαλμοὶ τοῦ θηρίου, τὸ ὅποιον ὅμως ἐν τῇ διαβάσει του συνήντησε τὸν Ῥολάνδον γονυπετοῦντα καὶ πάλλοντα τὴν κυνηγετικὴν του μάχαιραν.

Τότε ἐν σύμπλεγμα ἀμορφον καὶ ἀδιαχώριστον ἐκυλίσθη κατὰ γῆς, ἀνθρώπος καὶ κάπρος ἦσαν συγκεκολλημένοι εἰς ἓν.

Ἦστερον καὶ τρίτη ἐκπυροσκορότησις ἠκούσθη καὶ μετ' αὐτὴν ὁ Ῥολάνδος καγγάζων. — Ἄ, μιλόρδε, εἶπεν ὁ νέος ἀξιωματικός, ὑπῆγεν εἰς μάτην ἡ σφαῖρα καὶ ἡ πυρίτις·

δὲν βλέπετε τὴν κοιλίαν τοῦ ζώου εἰς ποίαν κατάστασιν εὐρίσκεται; ὠραία τὴν ἀνέτεμον! Αὐτρώσατέ με τώρα ἀπὸ τὸν ὄγκον του διότι ὁ διάβολος ἔχει βάρος τετρακοσίων χιλιογράμμων, καὶ θὰ πάθω ἀσφυξίαν.

Ὁ σὶρ Ἰωάννης ἔκυψε διὰ νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἀλλ' ὁ Ρολάνδος προλαβὼν ἀπώθησε ῥωμαλέως διὰ τοῦ ὤμου τὸ πτώμα τοῦ ζώου καὶ τότε ἀνεσηκώθη. Ἦτο δὲ καταματωμένος, ἀλλ' οὐδὲ τὴν ἐλαχίστην εἶχεν ἀμυχήν.

Ὁ δὲ μικρὸς Ἐδουάρδος εἶτε διότι δὲν ἐπρόλαβεν, εἶτε ἔνεκα γενναιότητος δὲν ὑπεχώρησε, διαρκούσης τῆς πάλης, οὐδὲ βῆμα. Εἶναι ὅμως ἀληθὲς ὅτι ὁ ἀδελφός του προδραμῶν τὸν προήσπιζε διὰ τοῦ σώματος αὐτοῦ.

Ὁ σὶρ Ἰωάννης ἐκύτταξε τὸν Ρολάνδον μετὰ τῆς αὐτῆς ἐκπλήξεως μεθ' ἧς τὸν ἐκύτταξε καὶ κατὰ τὴν πρώτην του εἰς Ἀβινιὸν μονομαχίαν.

Ἐν τούτοις οἱ διασωθέντες κύνες, περὶ τοὺς εἴκοσι σχεδὸν ὄντες, παρηκολούθησαν τὸν κάπρον καὶ ἐρρίφθησαν ἐπὶ τοῦ πτώματός του προσπαθοῦντες πλὴν ματαίως νὰ διασχίσωσι τὸ ἀδιάσχιστον δέρμα του.

— Θὰ ἰδῆτε, εἶπεν ὁ Ρολάνδος ἀπομάττων τὸ αἷμα ἀπὸ τοῦ προσώπου καὶ τῶν χειρῶν του διὰ λεπτοτάτου λινοῦ μανδουλίου, ὅτι θὰ τὸν φάγουν τὰ λαγωνικά καὶ θὰ φάγωσι μάλιστα, μιλόρδε, μαζῆ καὶ τὴν μάχαιραν. — Τί ἔγεινε τῶνόντι ἡ μάχαιρα; εἶπεν ὁ σὶρ Ἰωάννης.

— Εἶναι εἰς τὴν θήκην της, ἀπεκρίθη ὁ Ρολάνδος.

— Ἄ! εἶπε τὸ παιδίον μόλις ἡ λαβὴ ἐξέχει. Ταῦτα δ' εἶπόν ἔτρεξε καὶ ἀπέσπασεν ἀπὸ τὸν ὦμον τοῦ ζώου τὴν μάχαιραν ἣτις ἦτο πραγματικῶς ἐμπηγμένη ὀλόκληρος εἰς τὸ σῶμα. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε τὴν αἰχμὴν ὀξείαν καὶ ἐπειδὴ πρὸ πάντων ἐκράτει αὐτὴν χεῖρ στιβαρὰ καὶ τὴν διεύθυνεν ὀφθαλμὸς ἀτάραχος, εἰσέδουσε κατ' εὐθείαν εἰς τὴν καρδίαν.

Ἄλλαι τρεῖς πληγαὶ ἐφαίνοντο ἐπὶ τοῦ σώματος τοῦ ζώου καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐγένετο διὰ τῆς βολῆς τοῦ παιδὸς ἀνωθεν τοῦ δεξιῦ ὀφθαλμοῦ, ἀλλ' ἡ σφαῖρα δὲν ἰσχυσε νὰ θλάσῃ τὸ μετωπιαῖον ὀστοῦν. Ἡ δὲ δευτέρα προῆλθεν ἐκ τῆς πρώτης βολῆς τοῦ σὶρ Ἰωάννου καὶ δὲν ἔφερεν ἀποτέλεσμα διότι ἡ σφαῖρα ὠλισθήσεν ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ θηρίου ἢ τρίτη τέλος ἦτο ἡ σημαντικωτέρα διότι διετρύπησε κατὰ πλάτος τὸ σῶμα,

ἀλλ' εἶχε γίνει κατόπιν ἑορτῆς, ὡς εἶπεν ὁ Ρολάνδος, ὅτε δηλαδή τὸ ζῶον ἦτο πλέον νεκρόν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ.

ΕΠΑΡΧΙΑΚΑΙ ΔΙΑΣΚΕΔΑΣΕΙΣ.

Οὕτως ἐτελείωσε τὸ κυνήγιον, καὶ ἐπειδὴ ἐπλησίαζεν ἡ νύξ ἀπεφάσισαν νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὸν πύργον.

Οἱ ἵπποι ἔβασκον ἐκεῖ πλησίον καὶ ἤκούετο μάλιστα ὁ χρεμετισμὸς των, ὡς ἐὰν παρεπονέοντο ὅτι τὰ ἀφησαν μακρὰν καὶ ἀμέτοχα τῆς συμπλοκῆς, μὴ πεποισιότες δῆθεν εἰς τὴν γενναιότητά των.

Ὁ Ἐδουάρδος ἤθελεν ἐπιμόνως νὰ σύρωσι τὸν κάπρον μέχρι τῶν ἵππων, νὰ τὸν θέσωσι ὀπισθεν τοῦ ἐφιππίου καὶ νὰ τὸν μετακομίσωσι μεθ' αὐτῶν εἰς τὸν πύργον. Ἀλλ' ὁ Ρολάνδος τῷ παρετήρησεν ὅτι ἀπλούστερον καὶ εὐκολώτερον ἦτο νὰ στείλωσι μετὰ ταῦτα δύο χωρικούς καὶ νὰ τὸν μετακομίσωσιν ἐπὶ φορείου· ἐπειδὴ δὲ τὴν γνώμην ταύτην ὑπεστήριξε καὶ ὁ σὶρ Ἰωάννης, ὁ Ἐδουάρδος ἠναγκάσθη τέλος νὰ ἐνδώσῃ εἰς τὴν πλειονοψηφίαν, ἐπαναλαμβάνων ἀδιακόπως ἐνῶ ἐδείκνυε τὴν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ ζώου πληγήν. «Ἰδοῦ, ἐκεῖ ἐγὼ ἐσημάδευσα καὶ ἐκτύπησα.»

Οἱ τρεῖς λοιπὸν κυνηγοὶ, φθάσαντες εἰς τὸ μέρος, ὅπου εἶχον προηγουμένως δέσει τοὺς ἵππους των, τοὺς ἔλυσαν, ἵππευσαν καὶ μετὰ παρέλευσιν μόλις δέκα λεπτῶν τῆς ὥρας ἐπανῆλθον εἰς τὸν πύργον τῆς Μαυροκρήνης. Ἡ κυρία Δὲ Μοντρεβέλ κατεσκόπευε τὴν ἐπιστροφὴν των, ἐπὶ τοῦ ἐξώστου ἰσταμένη πρὸ μιᾶς καὶ ἐπέκεινα ὥρας καὶ τρέμουσα μήπως συμβῆ τι ἀπευκταῖον εἰς τὸν ἕνα ἢ εἰς τὸν ἕτερον τῶν υἱῶν της.

Ὁ δὲ Ἐδουάρδος ἄμα τὴν εἶδε μακρόθεν, ἐκέντησε τὸ ἱππάριον του καὶ ἤρξατο φωνάζων.

— Μητέρα! μητέρα! ἐσκοτώσαμεν ἕνα ἀγριόχοιρον μεγάλο. Ἐγὼ τὸν ἐσημάδευσα εἰς τὸ κεφάλι φαίνεται τὸ μέρος. Ὁ Ρολάνδος τοῦ ἐμπηξε τὸ μαχαίρι εἰς τὴν κοιλίαν ἕως εἰς τὸ μανίκιον καὶ ὁ μιλόρδος τὸν ἐπυροβόλησε δύο φορές. Γρήγορα, γρήγορα! στείλατε ἀνθρώπους νὰ τὸν φέρουν. Μὴ φοβηθῆς, μητέρα, ὅταν ἰδῆς τὸν Ρολάνδον αἱματωμένον τὸ αἷμα ἔτρεξεν ἀπὸ τὸ ζῶον, ἀλλ' ὁ Ρολάνδος δὲν ἐπληγώθη διόλου.